

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
INFORMATIKOS FAKULTETAS**

Ugnė Česnavičiūtė

**VIRTUALIOJI MOKYMOŠI APLINKA NUOTOLINIAMS KINO
KURSAMS ORGANIZUOTI**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovas

Lekt. dr. Ramūnas Kubiliūnas

Kaunas, 2017

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
INFORMATIKOS FAKULTETAS**

**VIRTUALIOJI MOKYMOŠI APLINKA NUOTOLINIAMS KINO
KURSAMS ORGANIZUOTI**

Baigiamasis magistro projektas
Nuotolinio mokymosi informacinės technologijos (kodas 621E14002)

Vadovas

(parašas) Lekt. dr. R. Kubiliūnas

(data)

Recenzentas

(parašas) Lekt. dr. V. Jakštienė

(data)

Projektą atliko

(parašas) U. Česnavičiūtė

(data)

Kaunas, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Informatikos fakultetas

(Fakultetas)

Ugnė Česnavičiūtė

(Studento vardas, pavardė)

Nuotolinio mokymosi informacinės technologijos (kodas 621E14002)

(Studijų programos pavadinimas, kodas)

Baigiamojo projekto „Virtualioji mokymosi aplinka nuotoliniams kino kursams organizuoti“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

20 _____ m. _____ d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano, **Ugnės Česnavičiūtės**, baigiamasis projektas tema „Virtualioji mokymosi aplinka nuotoliniams kino kursams organizuoti“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Česnavičiūtė, Ugnė. Virtualioji mokymosi aplinka nuotoliniams kino kursams organizuoti. Magistro baigiamasis projektas / vadovas lekt. dr. Ramūnas Kubiliūnas; Kauno technologijos universitetas, Informatikos fakultetas.

Mokslo kryptis ir sritis: Technologijos mokslai, Informatikos inžinerija (07T)

Reikšminiai žodžiai: *nuotoliniai kino kursai, atvirieji masiniai interneto kursai, virtuali mokymosi aplinka.*

Kaunas, 2017. 79 p.

SANTRAUKA

Kinas – tai kultūros sritis, Lietuvoje susilaukianti palyginti mažai dėmesio. Tą rodo tiek mažas literatūros šaltinių apie kiną lietuvių kalba kiekis, tiek alternatyvių mokymosi būdų tradicinėms laipsnį suteikiančioms studijų programoms nebuvimas, todėl aktualu tampa nagrinėti kino kursų poreikį. Švietimo sistemai prisitaikant prie besikeičiančių informacinės visuomenės poreikių, studijų programose atsiranda nuotolinio mokymosi elementų. Siekiant bendro švietimo sistemos vientisumo atsiranda poreikis nagrinėti kino studijų programų organizavimą bei galimybes rengti kino kursus nuotoliniu būdu.

Magistro projekte pateikiami nuotolinių kino kursų poreikio Lietuvoje tyrimo rezultatai bei analizuojamos nuotolinių kino kursų organizavimo galimybės, atliekamas virtualiosios mokymosi aplinkos nuotoliniams kino kursams organizuoti projektavimas ir realizacija. Pateikiami sukurtos aplinkos kinokursai.lt testavimo rezultatai.

Cesnaviciute, Ugne. *Virtual Learning Environment for Organizing Distance Cinema Courses*: Master's thesis in Information Technologies of Distance Education / supervisor lect. dr. Ramunas Kubiliunas. The Faculty of Informatics, Kaunas University of Technology.

Research area and field: Technological sciences, Informatics engineering (07T)

Key words: *distance learning, MOOC, virtual learning environment, cinema courses.*

Kaunas, 2017. 79 p.

SUMMARY

The main purpose of the theses is to create a virtual learning environment for organizing distance cinema courses. The topic is related to the issues that cinema education in Lithuania currently experiences. Lack of professional instructors, high tuition fees, low level of acceptance are just few of the issues mentioned. Online cinema courses could help to solve these issues as cinema education would be available to bigger audiences, courses could be free of charge etc. The theses analyze cinema education system, tools and methods of organizing online education; also projects the virtual learning environment.

After research, it was decided to base the projected environment on Mooc experience. Created environment can be accessed through the link kinokursai.lt. It was created using Wordpress and it is simple to use for students and for teachers as it was the main idea of environment. Also, important key is interactive content which can be created with H5P tool. Educational system was tested and results proved that it complies with the functional and non-functional requirements.

TURINYS

IVADAS	9
1. NUOTOLINIŲ KINO KURSŲ POREIKIS IR ORGANIZAVIMO GALIMYBĖS	12
1.1. Kino studijų Lietuvoje problematika	12
1.2. Nuotolinių kino kursų Lietuvoje poreikio analizė	13
1.3. Tradicinių kino studijų ypatumai Lietuvoje.....	16
1.4. Vaizdo režisūros studijų krypties ypatumai bei naudojamos priemonės	18
1.5. Egzistuojančių virtualių kino filmų kūrimo mokymosi platformų apžvalga	20
1.5.1. Laipsnį suteikiančios nuotolinės kino filmų kūrimo studijos	20
1.5.2. Savarankiški nuotoliniai kino filmų kūrimo kursai	22
1.5.3. Atvirieji masiniai nuotoliniai kursai	25
1.6. Nuotolinių kino kursų kūrimo priemonės	26
1.6.1. Informacijos pateikimo aplinkos	26
1.6.2. Elektroninio mokymosi turinio rengimas	29
1.6.3. Elektroninio mokymosi turinio rengimo priemonės.....	32
1.6.4. Bendravimo ir bendradarbiavimo priemonės	35
1.6.5. Vertinimo priemonės	36
1.7. Išvados	38
2. VIRTUALIOJI NUOTOLINIŲ KINO KURSŲ TEIKIMO APLINKA	40
2.1. Virtualiosios mokymosi aplinkos dalyviai.....	40
2.2. Turinio valdymo sistema Wordpress virtualiajai mokymosi aplinkai realizuoti	41
2.3. Virtualiosios mokymosi aplinkos funkcinės galimybės.....	42
2.4. Kursų valdymo priemonė LearnPress	45
2.5. Tidio Live Chat papildinys bendravimui	46
2.6. Interaktyvaus elektroninio mokymosi turinio kūrimo priemonė H5P	47
2.7. Nuotolinių kino kursų organizavimo procesas.....	48
2.8. Išvados	52
3. VIRTUALIOSIOS MOKYMOŠI APLINKOS taikymas.....	53
3.1. Virtualios mokymosi aplinkos įdiegimas ir naudojimas.....	53
3.1.1. Sistemos įdiegimo instrukcija.....	53
3.1.2. Virtualiosios mokymosi aplinkos realizacija.....	55

3.2. Bandomieji nuotoliniai kino kursai.....	56
3.3. Bandomųjų kino kursų testavimas ir dalyvių atsiliepimai.....	59
3.4. Išvados	61
IŠVADOS.....	62
LITERATŪROS SĄRAŠAS	64
PRIEDAI.....	68
1 priedas	69

LENTELĖS

1 lentelė FXPHD narystės.....	22
2 lentelė Lights Film School kursų variantai	23
3 lentelė Populiariausių MAIK platformų palyginimas	27
4 lentelė Nemokamų interaktyvaus turinio kūrimo priemonių palyginimas.....	33
5 lentelė Sinchroninio Wordpress bendravimo priemonių palyginimas	35

ILIUSTRACIJOS

1 pav. Kokiu tikslu kino kursai būtų reikalingi? / Kokie kino kursai būtų aktualiausi?	15
2 pav. Kokios srities kino kursai Jums būtų aktualūs?	15
3 pav. MAIK platformos instruktoriams.....	28
4 pav. Virtualios mokymosi aplinkos panaudojimo atvejų modelis	43
5 pav. Virtualios mokymosi aplinkos nuotoliniams kino kursams teikti struktūra.....	44
6 pav. LearnPress valdymo skydelis	45
7 pav. Tidio Live Chat pokalbių administravimas	46
8 pav. H5P įrankio administravimas	47
9 pav. Skaitytojo veiklos mokymosi procese.....	49
10 pav. Kurso kūrimo veiklos diagrama	50
11 pav. Kurso tvarkaraščio kūrimo veiklos diagrama.....	51
12 pav. H5P turinio kūrimo veiklos diagrama	52
13 pav. Prisijungimas Hostinger.lt tinklapyje	53
14 pav. Turinio valdymo pasirinkimai galimi įdiegti Autodiegiklio pagalba.....	54
15 pav. Paraiškos duomenys	54
16 pav. Virtualios mokymosi aplinkos pradinis puslapis	55
17 pav. Kino kursų įvadas.....	58
18 pav. H5P priemone sukurtas interaktyvus vaizdo įrašas.....	59
19 pav. Kaip vertinate galimybę komentuoti kurso metu?	60
20 pav. Ar manote, kad aplinkoje reikia bendravimo su kitais kurso dalyviais funkcijos?.	61

IVADAS

Informaciniame amžiuje sparčiai tobulėjant technologijoms ir didėjant informacijos srautams keičiasi mokymo ir mokymosi samprata – mokymąsi gyvenimui keičia mokymosi visą gyvenimą principas. Tai įgyvendinti padeda nuotolinis mokymasis, kai galima pasirinkti patogų mokymosi laiką ir vietą. Informacinės visuomenės plėtra labiausiai veikia sektorius, susijusius su informacijos sklaida, žinių pritaikymu. Kultūros sektorius – vienas jų, tad ir visos kultūros studijų programos turi būti pritaikomos prie besikeičiančių vartotojų poreikių.

Kino sektorius – tai kultūros sektoriaus dalis, apimanti kino filmų kūrimą (gamybą), platinimą, filmų rodymą, televizijos programų leidybą, taip pat ir garso įrašymą bei muzikos įrašų leidybą [18]. 2014 m. Europos Komisijos komunikate Europos Parlamentui buvo nurodyti keli planuojami kino sektoriaus veiklos uždaviniai. Komisija kaip vieną iš prioritetų nurodė kūrybinės aplinkos tobulinimą visose valstybėse narėse, kas apima kino pramonės talentų ugdymą ir profesinių gebėjimų plėtojimą [18]. Komunikate nurodoma, jog tai būtina, „kad Europos filmai būtų kokybiški, įvairūs ir originalūs“. Sektoriaus konkurencingumui skatinti planuojama didinti „Europos kino mokyklų bendradarbiavimą <...> ir mokyklų bei įmonių kūrybinės partnerystės projektus“. Norint Europos Komisijos uždavinius įgyvendinti reikia pradėti plėtoti su sektoriaus veikla susijusias studijų programas – verslumo, reklamos ir rinkodaros, taip pat ir filmų kūrimo studijų programas. Nuotolinio mokymosi studijos būtų puiki priemonė tai pasiekti, nes jos gali būti prieinamos didesniai kiekiui studentų. Be to, jungiant su kitomis programomis būtų galima įgyvendinti kitą komunikate nurodomą uždavinį – kino sektoriaus bendradarbiavimą su susijusiais (pvz., televizijos, vaizdo žaidimų ir mišrių medijų) ir su kitais kūrybos ir švietimo sektoriais. Tokiu būdu būtų tobulinama kūrybinė ir inovacinė verslo aplinka.

Remiantis Lietuvos kūrybinių industrijų sektoriaus konkurencingumo tyrimo duomenimis kinas patenka tarp septynių didžiausių potencialą turinčių kūrybinės industrijos sričių [21,40]. Analizuojant sektoriaus užimtumą pažymima, jog vidutinis darbuotojų skaičius 2012 m. pagal veiklos sritis buvo netolygus – pagamintų kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų meninio apipavidalinimo įmonėse dirbo vidutiniškai tik 22 darbuotojai, o kino filmų, vaizdo filmų ir televizijos programų gamybos veikla užsiimančiose įmonėse – vidutiniškai 247 darbuotojai [21, 46]. Toks pasiskirstymas gali signalizuoti netinkamą specialistų rengimą, tinkamų darbuotojų trūkumą. Tyrime taip pat buvo įvertinta kino sektoriuje dirbančių asmenų kvalifikacija. Aukščiausi balai skirti operatoriams ir kompozitoriams, o žemiausi – kino scenaristų ir aktorių

kvalifikacijoms. Konkurencingumo tyrimas parodė, jog kino srities specialistų poreikis Lietuvoje yra, nes jų rinkoje trūksta arba esami specialistai neatitinka kvalifikacinių reikalavimų. Nuotoliniai kino kursai galėtų padėti spręsti šią situaciją, o jų nebuvimas tampa kino srities problema.

Lietuvos kino sektoriuje egzistuoja nemažai švietimo problemų – trūksta kvalifikuotų kino srities specialistų, studijas teikia tik viena aukštoji mokykla, studijos organizuojamos kas dvejus metus, studijuoti priimama mažas skaičius stojančiųjų, studijų kaina aukšta. Kino sektoriuje trūksta bendradarbiavimo su kitais sektoriais. Visas šias problemas iš dalies skatina tai, jog Lietuvoje nėra galimybės studijuoti kino kursus nuotoliniu būdu, dėl to aktualus tampa nuotolinio mokymosi kino filmų kūrimo studijose galimybių tyrimas.

Darbo tikslas: sukurti virtualiąją mokymosi aplinką nuotoliniams kino kursams organizuoti, kuri padėtų spręsti kino švietimo problemas ir gerintų kūrybinę aplinką Lietuvoje.

Darbo uždaviniai:

1. Ištirti kino kursų poreikį Lietuvoje, siekiant įvertinti kūrybinės aplinkos tobulinimo Lietuvoje galimybes.
2. Ištirti tradicinių kino studijų specifiką Lietuvoje ir apžvelgti nuotolinių kino kursų organizavimo patirtį užsienyje.
3. Išanalizuoti taikomus metodus ir priemones kino kursams organizuoti ir pasirinkti tinkamiausius.
4. Suprojektuoti virtualiąją mokymosi aplinką nuotoliniams kino kursams organizuoti, naudojant pasirinktas nuotolinio mokymosi priemones.
5. Išbandyti ir ištirti virtualią mokymosi aplinką nuotoliniams kino kursams organizuoti, siekiant įvertinti jos galimybes.

Darbo objektas: virtualiojo mokymosi priemonės ir metodai nuotoliniams kino kursams organizuoti.

Darbo produktas: šiame darbe bus siekiama pagal kino srities specifiką suprojektuoti ir sukurti nuotoliniams kino kursams teikti tinkamą virtualaus mokymosi aplinką.

Darbo sandara: darbą sudaro šios pagrindinės dalys:

1. Nuotolinių kino kursų poreikis ir organizavimo galimybės
2. Virtualioji nuotolinių kino kursų teikimo aplinka
3. Virtualiosios mokymosi aplinkos taikymas
4. Išvados

5. Literatūros sąrašas

6. Priedai

Pirmoje darbo dalyje analizuojama Lietuvos kino švietimo problematika. Pateikiami nuotolinių kino kursų poreikio Lietuvoje tyrimo rezultatai bei analizuojamos nuotolinių kino kursų organizavimo galimybės. Analizuojant nuotolinių kino kursų galimybes, apžvelgta kino studijų sistema Lietuvoje, atliktas palyginimas su užsienio šalyse taikoma nuotolinių kino kursų organizavimo praktika. Taip pat pirmoje dalyje atliekamas įvairių kino kursams kurti skirtų priemonių palyginimas.

Antroje darbo dalyje pagal pirmoje dalyje atliktą palyginimą aprašomas sukurtas virtualiosios mokymosi aplinkos nuotoliniams kino kursams teikti skirtas projektas, realizuota virtualioji mokymosi aplinka, aprašyta kino kursų mokymo proceso eiga.

Trečioje dalyje aprašomas aplinkos testavimui skirtas bandomasis kursas. Pateikiami virtualiosios aplinkos testavimo rezultatai.

Paskutinėje darbo dalyje pateikiamos darbo išvados.

Darbo aprobacija

2017 m. balandžio 27 d. publikuotas straipsnis tarptautinės mokslinės konferencijos „Informacinės technologijos 2017: teorija, praktika, inovacijos“ leidinyje.

1. NUOTOLINIŲ KINO KURSŲ POREIKIS IR ORGANIZAVIMO GALIMYBĖS

Pradedant analizuoti galimybes diegti nuotolinius kino kursus Lietuvos švietimo institucijose, svarbu išnagrinėti nuotolinių kino kursų problematiką ir atlikti teorinę analizę. Taip pat, pradedant projektuoti nuotolinių kino kursų teikimo sistemą, reikia išsiaiškinti tokių kursų poreikį Lietuvoje. Visa tai nagrinėjama šioje darbo dalyje.

1.1. Kino studijų Lietuvoje problematika

Nagrinėjant Lietuvos kino studijų ar kursų problematiką svarbu pabrėžti, jog įvairių sričių kino specialistus Lietuvoje ruošia vienintelė aukštoji mokykla – Lietuvos muzikos ir teatro akademija. Kino studijos priklausomai nuo atskirų studijų programų yra rengiamos kas dvejus metus. Tokia situacija yra susidariusi dėl kvalifikuotų profesionalių dėstytojų trūkumo. Akademijoje paskaitas daugiausiai veda savo srities praktikai režisieriai, operatoriai ir kt., kuriems darbas universitete yra antraeilės pareigos. Kas dvejus metus formuojamų studijų negalima sieti su studijų poreikio nebuvimu, nes norinčiųjų studijuoti skaičius yra ganėtinai aukštas. 2011–2014 m. priėmimo į LMTA duomenų analizė rodo, kad į akademiją priimama vidutiniškai 29 proc. pageidavusiųjų studijuoti¹, dėl to nuotolinės kino studijos galėtų padėti spręsti tiek dėstytojų trūkumo, tiek žemo priimamų studentų kiekio problemas ir kino studijas padaryti prieinamas didesnei daliai norinčiųjų.

Skirtingai nei kitose Lietuvos aukštosiose mokyklose, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje studentams nėra galimybės mokytis iššęstinėse studijose – akademija tokių studijų nerengia, dėl to besimokantieji yra ribojami laiko ir vietos atžvilgiu. Tad nuotoliniai kursai studentams būtų fiziškai patogesni. Patogumas sietinas ir su finansais. Kino meno studijų kaina yra viena iš didžiausių lyginant su kitų sričių studijų programomis (kino studijos yra antroje pagal brangumą kategorijoje)². Dėl to į valstybės nefinansuojamas vietas įstojusiems studentams, kurie bendrame akademijos studentų skaičiuje pagal 2014 metų duomenis sudarė apie 24 proc. (visiškai

¹ Lietuvos muzikos ir teatro akademija 2014 metai. Rektoriaus prof. Zbignevo Ibelgaupito ataskaita. Vilnius, 2015, 23 p. Prieiga per internetą: <lmta.lt/get.php?item=f&id=18644>

² Žurnalas Kur stoti 2015 [interaktyvus]. Patvirtintos kainos kiek kainuos studijos [žiūrėta 2015-12-13]. Prieiga per internetą: <http://www.kurstoti.lt/s/1582/patvirtintos-kainos-kiek-kainuos-studijos>

nefinansuojamos vietos)³, studijų finansavimas yra labai svarbus. Nenorėdami imti paskolų, dažnai ne vienas stengiasi dirbti studijų metu. Tad nuotoliniai kino kursai padėtų spręsti ne tik kino studijų organizavimo problemą, bet ir sudarytų studentams didesnes galimybes finansuoti savo studijas be ilgalaikių finansinių įsipareigojimų. 1.2. skyriuje pateikiami apklausos apie nuotolinių kino kursų poreikį Lietuvoje rezultatai.

1.2. Nuotolinių kino kursų Lietuvoje poreikio analizė

Apžvelgus kino švietimo situaciją Lietuvoje ir iškėlus hipotezes, kaip nuotoliniai kino kursai galėtų padėti spręsti kino švietimo problemas, svarbu nustatyti ir nuotolinių kino kursų poreikį. Tam buvo atlikta nuotolinių kursų Lietuvoje poreikio apklausa. Apklausoje dalyvavo 13 respondentų iš trijų amžiaus grupių – 19–25 metų (46,2 proc.), 26–30 metų (46,2 proc.) ir 31–40 metų (7,7 proc.). Visi apklaustieji pažymėjo, jog turi aukštąjį (30,8 proc.) arba aukštąjį universitetinį išsilavinimą (69,2 proc.). Pagal šį rodiklį galima teigti, jog apklausos rezultatai ir nuotolinių kursų poreikio analizė bus orientuota į išsilavinusį vartotoją. Pagal studijų kryptis apklausos rezultatai pasiskirstė taip: daugiausiai apklaustųjų turi socialinių mokslų išsilavinimą (46,2 proc.), antroje vietoje yra technologinių mokslų sritis (30,8), o mažiausiai balų dalijasi humanitarinių, biomedicinos bei menų studijų kryptys. Apklaustųjų turimas išsilavinimas lėmė ir atsakymų į klausimą, „Kaip vertinate savo gebėjimus naudoti informacines komunikacines priemones?“, pasiskirstymą. 84,6 proc. apklaustųjų teigia, jog savo gebėjimus vertina puikiai, naudojantis jomis nekyla jokių problemų.

Nepaisant to, jog meno studijų atstovų apklausoje buvo mažuma, tačiau į klausimą, „Ar domitės kinu, kino kūrimu?“, teigiamai atsakė daugiau nei pusė apklaustųjų (69,2 proc.). Šis rodiklis parodo, jog domėjimasis kino menu mažai priklauso nuo amžiaus, turimo išsilavinimo ar studijų krypties. Įvertinus respondentų išsilavinimą bei domėjimąsi kino sritimi, buvo aiškinamasi, kiek apklaustieji yra susipažinę su nuotoliniais kursais. Į klausimą, „Ar esate studijavę nuotoliniu būdu?“, didžioji dalis atsakė teigiamai (76,9 proc.) ir tai rodo, jog nuotolinių kursų specifika bent iš dalies jiems yra pažįstama.

³ Lietuvos muzikos ir teatro akademija 2014 metai. Rektoriaus prof. Zbignevo Ibelgaupito ataskaita. Vilnius, 2015, ten pat. Prieiga per internetą: <lmta.lt/get.php?item=f&id=18644>

Tikriausiai tai lėmė ir kito klausimo, „Kaip vertinate nuotolinių kino kursų atsiradimą Lietuvoje? Ar manote, jog tai reikalinga“, rezultatų pasiskirstymą, nes net 92,3 proc. pasirinko atsakymą „Vertinu teigiamai, jau seniai Lietuvoje to reikėjo“. Likusi dalis apklaustųjų rinkosi atsakymą „Vertinu neigiamai, tam nėra paklausos“. Aukštas teigiamo atsakymo pasirinkimas rodo, jog nuotolinių kino kursų poreikis Lietuvoje yra.

Vertinant nuotolinių kino kursų situaciją, taip pat išryškėjo teigiamas pasirinkimas. Nuotolini mokymąsi tikrai rinkęsi 38,5 proc., galbūt – 46,2 proc. apklaustųjų. Verta pažymėti, jog likusioji dalis rinkosi atsakymą „Nežinau“, o neigiamo varianto pasirinkimo nebuvo nei vieno, kas rodo, jog apklaustieji palankiai vertina nuotolinių kino kursų organizavimą. Labiausiai nuotoliniu būdu apklaustuosius studijuoti skatintų asmeninis suinteresuotumas, kursų patogumas ir lankstumas, taip pat profesiniai poreikiai ir karjeros galimybės, o mažiausiai įtakos turėtų finansinė kursų dalis. Toks atsakymų išsidėstymas tiesiogiai lėmė ir klausimo apie kursų kainą atsakymų pasiskirstymą. Net 76,9 proc. apklaustųjų sutinka, kad jeigu kursai būtų kokybiški, sutiktų mokėti didesnę kainą. Šio klausimo atsakymai parodo, jog kurso dalyviams kurso kokybė yra bene svarbiausias rodiklis sprendžiant mokėjimo už kursą klausimą.

Analizuojant kursų organizavimo aspektus išryškėjo keletas vieningų respondentų atsakymų. Dauguma apklaustųjų (61,5 proc.) teigia, jog jeigu dalyvautų nuotoliniuose kursuose, galėtų skirti tam kelias valandas per savaitę. Kiti (23,1 proc.) pažymi, jog galėtų mokslams skirti dar mažiau laiko – kelias valandas per dvi savaites ir tik mažuma (15,4 proc.) sutinka, jog skirtų 1 valandą per dieną. Kurso dalyvius motyvuotų ne tik kuo daugiau vertinamų veiklų, bet ir didesnė atsakomybė bei savarankiškumas kurso metu. Nagrinėjant paskaitų tipą ir paros laiką, jei jos vyktų tiesiogiai, 46,2 proc. respondentų teigia, jog tiesioginių paskaitų reikia ir norėtų jų vakarais, ne darbo metu. Kita dalis (38,5) apklausoje dalyvavusių mano, jog jiems tiesioginės paskaitos nebūtų būtinos. Tai taip pat rodo nuotolinių kursų poreikį, nes kurso dalyviams svarbi galimybė derinti mokymąsi su darbu, studijomis ar kitomis veiklomis, o tai nuotoliniai kursai ir galėtų suteikti.

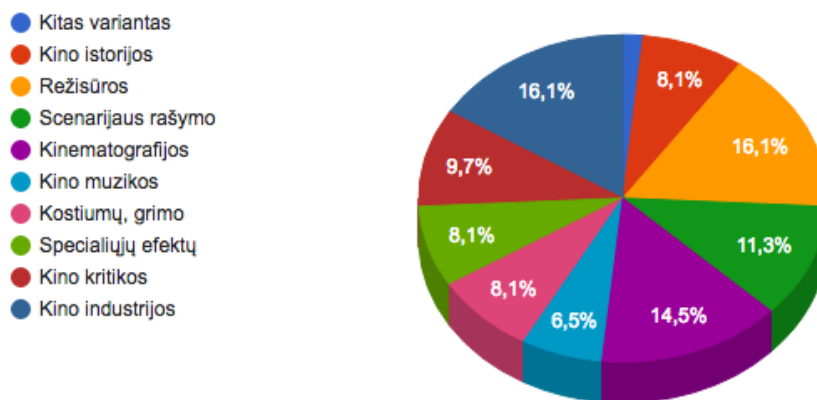
Vertinant nuotolinių kino kursų panaudojimo tikslus, vieningos daugumos neišsiskyrė, tačiau tai parodė, jog potencialūs kurso dalyviai turi skirtingus poreikius. 1 paveiksle pavaizduotas tikslų pasiskirstymas.

1 pav. Kokių tikslų kino kursai būtų reikalingi? / Kokie kino kursai būtų aktualiausi?

Dauguma teigia, jog labiausiai kino kursai būtų reikalingi susipažinti su kino menu, o tai lėmė ir atsakymų į klausimą, „Kokie kino kursai Jums būtų aktualiausi?“, pasiskirstymą – 76, proc. apklaustųjų teigia, jog būtų reikalingi kursai pradedantiesiems.

Iš mokymosi tikslų dar būtų galima paminėti tam tikros kino srities žinių pagilinimą, tam tikrų kino srities įgūdžių įgijimą, taip pat papildomos žinios padėtų darbe. Šių atsakymų pasirinkimas rodo, jog apklaustųjų poreikiai yra gana specializuoti atskirose srityse, jiems svarbus bendradarbiavimo tarp skirtingų sričių klausimas. Rinkdamiesi kino sritį, kurios žinias norėtų pagilinti, apklaustieji vėlgi nebuvo vieningi. Atskirų kino sričių pasiskirstymas pavaizduotas 2 paveiksle.

2 pav. Kokios srities kino kursai Jums būtų aktualūs?

Visos sritys surinko gana apylygiai apklaustųjų balsų. Visgi kino industrijos ir režisūros sritys yra labiausiai dominančios. Kinematografijos ir scenarijaus rašymo kursai būtų kiek mažiau, bet taip pat aktualūs. Nevienodas rezultatų pasiskirstymas rodo, jog visos sritys būtų paklausios ir turėtų savo auditoriją. Didelis kino industrijos pasirinkimas gali rodyti, kad Lietuvoje yra

susidomėjimas šiuo sektoriumi, bet dėl nesamų studijų ir žinių trūkumo, tokie specialistai nėra rengiami, besidomintieji kinu pasigenda informacijos apie kino industrijos galimybes.

Apklaustos rezultatai parodė, jog Lietuvoje nuotolinių kino kursų poreikis yra ir tai, jog apklaustieji palankiai vertina tokių kursų atsiradimą, tokių kursų bei nuotolinio mokymosi bendrąja prasme ateitį. Apklaustieji nurodė, kad aktualiausi būtų kursai pradedantiesiems, juos domintų galimybė įgyti įvairių kino sričių žinių bei praktinių įgūdžių. Režisūra ir kino industrija buvo pažymėtos kaip labiausiai dominančios studijų kryptys. Apklausa parodė, jog potencialūs kurso dalyviai puikiai vertina savo gebėjimus naudotis technologinėmis komunikacijos priemonėmis, yra išsilavinę ir vertina kursų kokybę. Įvertinus nuotolinių kino kursų poreikį Lietuvoje, 1.3. poskyryje bus analizuojama tradicinių kino studijų ir nuotolinių kino kursų specifika.

1.3. Tradicinių kino studijų ypatumai Lietuvoje

Filmo kūrimas – tai procesas, reikalaujantis komandinio skirtingų kvalifikacijų specialistų darbo. Kūrybiniame procese dažniausiai dalyvauja scenaristai, režisieriai, operatoriai, prodiuseriai, montažo specialistai ir kt. Vertinant tradicines universitetines kino studijų kryptis, galima teigti, jog bakalauro studijų programos pateikia kiekvienos iš atskirų kino sričių specialybių pagrindus, taip pat suteikia teorinių žinių apie kino meno kryptis, kūrėjus, stilius. Kai kurios aukštosios mokyklos reikalauja papildomo pasiruošimo prieš stojant į bakalauro programas, tačiau dažniausiai reikalingas tik pagrindinis išsilavinimas.⁴ Magistro studijų programose suteikiamas platesnis tam tikros srities žinių kiekis, studentai specializuojasi, renkasi patraukliausias kryptis. Užsienio kino mokyklose įprasta, jog dar prieš magistro studijas studentai būna sukūrę kelis asmeninius trumpo ar ilgo metro filmus. Stojant į magistro programas bakalauro diplomą jau yra privalomas, be to dauguma mokyklų reikalauja pateikti ir veiklos rezultatus, sukurtų filmų pavyzdžius.⁵

Vienintelėje Lietuvos aukštojoje mokykloje, ruošiančioje kino specialistus – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Teatro ir Kino fakultete rengiami šių sričių specialistai: dramos ir kino aktoriai, choreografai, baleto ir šiuolaikinio šokio specialistai, teatro, vaizdo ir garso režisieriai, vaizdo operatoriai, teatro, kino ir muzikos vadybininkai, teatrologai, kinotyrininkai,

⁴ Study.com [interaktyvus]. Film and Cinema Studies [žiūrėta 2015-10-02]. Prieiga per internetą: <<http://study.com/>>

⁵ Ten pat.

kino dramaturgai.⁶ Struktūriškai fakultetą sudaro atskiros katedros: Kino ir televizijos, Meno istorijos ir teorijos, Vaidybos ir režisūros, Šokio ir judesio katedros. Akademijoje organizuojamos šios kino studijų pirmosios pakopos (bakaluro) programos: Vaidyba, Kino dramaturgija, Scenos ir kino menų istorija ir kritika, vaizdo operatorius, vaizdo režisūra. Antrosios pakopos (magistro) studijų kryptys yra šios: Vaidyba, Vaizdo operatorius, Vaizdo režisūra, o trečiosios pakopos (doktorantūros) yra viena bendra visai kino ir teatro kryptis: teatro ir kino krypties meno doktorantūra.

Lietuvoje tiek pirmos, tiek antros pakopos kino filmo kūrimo studijų tikslas yra ugdyti šiuolaikiškus, profesionalius, aukštos kokybės kino specialistus. Vykdomos tik dieninės paskaitos, tiesioginiu būdu dėstytojui perteikiant mokymosi medžiagą studentams. Stojantieji privalo laikyti stojamuosius egzaminus, per kuriuos įvertinamos jų kino žinios bei pasirengimas mokymuisi. Studijos trunka ketverius metus. Paskaitos dėstomos pagal sudarytą tvarkaraštį. Kviečiami dėstytojai iš kitų universitetų ar atitinkamos srities praktikai, kurie paskaitas dėsto sesijomis. Studijų organizavimas beveik nesiskiria nuo kitų šalies universitetuose siūlomų studijų programų organizavimo. Pagrindinis ir didžiausias skirtumas, jog vietoj kitose įstaigose įprasto bakaluro darbo, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje kino ir teatro srities studentai, norėdami įgyti bakaluro diplomą, turi nufilmuoti dokumentinį arba vaidybinį filmą.⁷

Užsienio universitetuose ir kolegijose kino kūrimo studijų pasirinkimas didesnis nei Lietuvoje, tačiau bakaluro studijų organizavimas vykdomas panašiai. Stojantiems privalomas stojamasis egzaminas. Studijos taip pat trunka ketverius metus, tačiau kai kurie universitetai, pvz., Čapmano universitetas⁸ siūlo penkerių metų kino studijų programą, kurios metu įgyjamas ne tik bakaluro, bet ir magistro diplomai.

Kino filmų kūrimo studijos mažai kuo skiriasi nuo kitų sričių studijų programų. Tiek Lietuvos, tiek užsienio šalių švietimo įstaigose mokymosi procesas susideda iš teorinės ir praktinės

⁶ Lietuvos muzikos ir teatro akademija [interaktyvus]. Teatro ir kino fakultetas [žiūrėta 2016-06-13]. Prieiga per internetą: <<http://lmta.lt/lt/teatro-ir-kino>>

⁷ Lietuvos muzikos ir teatro akademija [interaktyvus]. Kino ir televizijos katedra [žiūrėta 2015-10-30]. Prieiga per internetą: <<http://lmta.lt/lt/kino-ir--televizijos-katedra>>

⁸ Chapman university [interaktyvus]. Lawrence and Kristina Dodge College of Film and Media Arts: Sodaro–Pankey Undergraduate School of Media Arts [žiūrėta 2015-11-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.chapman.edu/catalog/oc/current/ug/content/3807.htm#o3819>>

dalies. Teorinės paskaitos dėstomos auditorijose tradiciniu būdu. Praktinė dalis yra sudėtingesnė, nes joje svarbiausias yra praktinis studento patyrimas ir pasirengimas. Atsižvelgiant į nuotolinių kino kursų mokymosi poreikio nustatymui skirtos apklausos rezultatus, kurie parodė, jog aktualiausia kino meno sritis yra režisūra, šiame darbe bus orientuojamasi būtent į kino arba kitaip vaizdo režisūros studijų programas ir nuotolinius kino režisūros kursus.

1.4. Vaizdo režisūros studijų krypties ypatumai bei naudojamos priemonės

Vaizdo režisūros studijų programos tikslas, kaip nurodyta 2013 metais LMTA atliktoje studijų savianalizės ataskaitoje, yra „parengti vaizdo režisierius, gebančius atsakyti už kūrinio ar TV bei kino projekto meninę vertę, jos sukūrimą ir įgyvendinimą, pritaikant režisūros, dramaturgijos, technikos ir garso supratimo žinias, gebančius savarankiškai vykdyti projektus Lietuvos nacionalinėse ir komercinėse televizijose, skaitmeniniuose ir kino projektuose, kino pramonėje, reklamos ir medijos srityse, teatro scenose.“⁹ Vaizdo režisūros studijų programa buvo suformuota remiantis meistriškumo ugdymo logika, kai judama nuo paprastų pratimų ir užduočių prie sudėtingesnių grupinių darbų, individualių projektų bei pagrindiniais kino kūrimo procesais, atskirų kino elementų – vaizdas, garsas, siužeto vykdymo kalbos priemonės, aktorinis menas – įvaldymu. Kaip ir kiekvienoje studijų programoje judama nuo teorinės dalies prie praktinių įgūdžių formavimo. Programos privalumas tas, jog tai vienintelė studijų programa Lietuvoje, rengianti profesionalius vaizdo režisūros specialistus.

Kaip nurodoma programos savianalizės apraše, programos tikslų įgyvendinimui naudojami įvairūs studijų metodai – individualus kūrybinis darbas su dėstytoju, filmavimas pagal nurodytą temą, techninių/praktinių gebėjimų lavinimo užsiėmimai, diskusijos, komandinis darbas, projektai ir pan. Programos veiklų apraše išskiriame tam tikri metodai, kurie skatina atskirų sričių studentų bendradarbiavimą. Į užduotis įtraukiami kelių studijų programų studentai. Kaip pavyzdys, paminėtinas Nebylaus kino pratimas, kurio metu studentai atkuria ir pratęsia pasirinktas klasikinių nebylių filmų scenas. Taip atliekant užduotis ugdomos skirtingos kompetencijos, įgyjama įvairių sričių patirties ir įgūdžių. Vaizdo režisūros studijų metu mokomasi ir bendrųjų dalykų, tam pasitelkiamos grupinės paskaitos ir seminarai, kaip mokymo metodai naudojami medžiagos

⁹ Lietuvos muzikos ir teatro akademija [interaktyvus]. Programos vertinimas. Pirmosios pakopos studijų programos „Vaizdo režisūra“ savianalizės suvestinė. 2013 m. [žiūrėta 2016-06-13]. Prieiga per internetą:

<<http://lmta.lt/get.php?item=f&id=14961>>

dėstymas, diskusijos, aptarimai, pristatymai, atsakinėjimas žodžiu ir raštu į užduotus klausimus ir pan.[25] Baigdami vaizdo režisūros programą studentai turi atlikti baigiamąjį kūrybinį projektą, kurį sudaro dokumentinis ar vaidybinis trumpametražis vaizdo filmas, atskleidžiantis bakalauro studijose įgytus kūrybinius gebėjimus. Organizuojant nuotolinius kino kursus labai svarbi bus virtualiosios aplinkos vaizdo įrašų demonstravimo galimybė, pateikiamo turinio interaktyvumas bei bendravimo ir bendradarbiavimo funkcijos.

Vaizdo režisūros studijos LMTA rengiamos kas 2 ar 4 metus. Nors vyrauja didelis norinčiųjų stoti skaičius, toks studijų organizavimas grindžiamas siekiu išvengti specialistų pertekliaus. Dėl to daugelis dėstytojų dirba terminuotą darbo laiką. Nurodoma, jog per metus dėstytojų kaita akademijoje siekia 7 proc., o pagrindinės kaitos priežastys yra pensijinis amžius, aktyvus kūrybinis darbas, dėstytojų kūrybinės arba asmeninės atostogos. Programos apraše nurodoma, jog net 73 proc. dėstytojų dirba ne pilnu etatu, nes dėl studijų programos specifikos, jie darbinami tik tam tikram laikotarpiui, taip pat dauguma dėstytojų yra savo srities specialistai praktikai, dirbantys ir kitose darbovietėse [25].

Atsižvelgiant į LMTA materialiuosius išteklius, galima paminėti, jog akademijoje yra 19 pagrindinių auditorijų, tinkančių vaizdo režisūros paskaitoms. Veikia ir specializuotos auditorijos – montažinė, garso įrašų studija, mokomoji kino ir televizijos studija. 7 auditorijose yra multimedijinė arba vaizdo ir garso įranga, taip pat beveik visose iš šių auditorijų įrengta garso įrašymo ir atkūrimo įranga, šviesos ir garso, filmavimo technika. Vis dėlto turimų išteklių akademijoje nepakanka, nes baigiamųjų projektų peržiūroms nuomojamos profesionalių kino teatrų ar Lietuvos Radijo ir Televizijos patalpos. Akademijos planuose numatoma kurti studentų miestelį, kuris atitiktų studijų programos poreikius ir tikslus.¹⁰

Apžvelgus vienintelės Lietuvoje vykdomos vaizdo režisūros studijų programos organizavimo ypatumus bus galima lengviau projektuoti atskirų vaizdo režisūros programos modulių nuotolinį mokymąsi. Kadangi Lietuvoje nuotoliniai kino, o tuo labiau vaizdo režisūros kursai nėra vykdomi, 1.5 skyriuje nagrinėjami nuotolinių kino kursų/kino režisūros specifika užsienio šalyse.

¹⁰ Lietuvos muzikos ir teatro akademija [interaktyvus]. Naujienos. *Premjeras domėjosi LMTA studijų miestelio perspektyvomis* [žiūrėta 2016-06-13]. Prieiga per internetą: <<http://lmta.lt/lt/premjerar-domėjosi-lmta-studiju-miestelio-perspektyvomis>>

1.5. Egzistuojančių virtualių kino filmų kūrimo mokymosi platformų apžvalga

Nuotoliniai kino kūrimo kursai tarpusavyje skiriasi kaina, trukme, atvirumu, kursų įvairove, reikalavimais ir kitais kriterijais. Šiame skyriuje aptariama keletas virtualių kino filmų kūrimo kursų. Bus apžvelgti populiariausi nuotoliniu būdu vykdomi kursai iš trijų sričių: laipsnį suteikiančių universitetinių nuotolinių studijų, savarankiškų nuotolinių ir atvirųjų masinių nuotolinių kursų (MAIK). Bus nagrinėjami studijų/kursų organizavimo ypatumai bei mokymosi metodai, bus orientuojamasi į vaizdo režisūros kursus ar studijų programas ir jų formatą bei organizavimą skirtingose mokymosi aplinkose. Pavyzdžiams pasirinkti populiariausi kiekvienos kursų kategorijos kursai pagal nuotolinių kursų vertinimą tinklalapyje OnlineCoursesReview.org.¹¹

1.5.1. Laipsnį suteikiančios nuotolinės kino filmų kūrimo studijos

Vienas tokių studijų pavyzdžių yra „**Full Sail University**“.¹² Floridoje įkurtame privačiame universitete siūloma vienintelė pilnai nuotolinė su kinu ir televizija susijusi bakalauro studijų programa yra skaitmeninė kinematografija. Šios programos tikslas yra derinant naujausias technologijas bei besimokančiųjų talentą ugdyti besimokančiųjų skaitmeninių filmų kūrimo įgūdžius. Studijų programa trunka 32 mėnesius ir jos metu įgyjama scenarijaus rašymo, filmo gamybos organizavimo, filmavimo, postprodukcijos, filmų distribucijos žinių. Programos studijų planas jungia teorines žinias ir praktines užduotis, mokymąsi per asmeninę patirtį. Nuotolinis mokymasis palaikomas per virtualią mokymosi aplinką, kuri studentams prieinama 24 valandas per parą, tereikia turėti interneto ryšį. Virtualioje mokymosi aplinkoje studentai gali peržiūrėti mokymosi turinį, vaizdo paskaitų įrašus, įkelti namų darbų užduotis, atlikti testus ir apklausas, bendrauti su dėstytojais ir kitais studentais, peržiūrėti pažymius ir sekti mokymosi progresą.¹³ Prisijungus prie kurso paskyros studentai gali stebėti atskirų studijų modulius ir kiekvieno jų atsiskaitymų grafiką. Iš pagrindinės skilties galima pereiti prie užduočių, testų ar diskusijų. Iškilus

¹¹ Online Courses Review [interaktyvus]. Top Online Filmmaking Courses [žiūrėta 2015-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.onlinecoursesreview.org/filmmaking/#degrees>>

¹² Full Sail University [interaktyvus]. Digital Cinematography [žiūrėta 2015-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.fullsail.edu/degrees/online/digital-cinematography-bachelors/courses>>

¹³ Full Sail University [interaktyvus]. Digital Cinematography / Courses. [žiūrėta 2016-06-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.fullsail.edu/resources/brochure-file/full-sail-catalog.pdf>>

klausimams bet kuriuo metu galima susisiekti su kurso dėstytoju, tam yra sukurtas atskiras pranešimų skydelis. Paskaitos vyksta gyvai, kiekvienam besiklausančiam prisijungiant iš jam patogios vietos. Studentams yra pateikiama daug naudingų virtualių priemonių kaip kurti audiovizualinius produktus. Sukurtus projektus studentai gali įkelti į savo paskyrą ir pasidalinti su kitais studentais bei dėstytoju. Studento progresas vertinamas ne tik pagal rašto darbus, bet ir pagal atliktus projektus, kurie gali apimti vaizdo, garso įrašų ar net animacijos kūrimą. Reikia pažymėti, jog studijos „Full Sail University“ universitete kainuoja 57 tūkst. JAV dolerių, be to papildomai reikia mokymosi pradžioje reikia įsigyti kompiuterį ir programinę įrangą, kurios kaina gali siekti iki 5 tūkst. dolerių. Tokiu būdu visiems studentams sukuriama vienodos sąlygos pasiekti virtualias filmų kūrimo laboratorijas, tokias kaip The Mac Pro Lab, HP z600 Labs, Mac Pro HD Editing Lab, Cintiq Lab, Motion Capture Studio, The Mac Animation Labs ir kt.

Nuotoliniu būdu galimybę įgyti bakalauro laipsnį kino srityje suteikia ir San Franciske 1929 m. įkurtas universitetas „**Academy of Art University**“.¹⁴ Šiame universitete nuotoliniu būdu galima mokytis šias bakalauro studijų programas: prodiusavimas, režisūra, montažas, scenarijaus rašymas ir kt. Universiteto nuotolinių studijų sistema nesiskiria nuo anksčiau minėto universiteto studijų sistemos. Kurso metu mokymasis vyksta mokymosi valdymo sistemoje. Studentai turi asmenines paskyras, per kurias gali bendrauti su kitais studentais, su kurso dėstytojais. Visa medžiaga mokymuisi pateikiama virtualiai vaizdo įrašų formate. Paskiriamos audiovizualinių projektų, rašto darbų užduotys, kurias reikalaujama įkelti į svetainę. Studentai gali pasirinkti patogų mokymosi laiką ir paskaitų vaizdo įrašus nebūtinai stebėti gyvai. Kiekvieno semestro metu reikia išklaudyti 15 modulių, patiems pasirenkant mokymosi vietą ir laiką. Mokymosi valdymo sistemoje yra baltos lentos priemonė, kurioje studentai gali matyti savo įvertinimus, dėstytojų užrašus ar netgi garso formatu pateiktus komentarus. Universiteto tinklalapyje pateikiama informacija apie techninius reikalavimus norint pradėti studijuoti nuotoliniu būdu. Būtina turėti interneto prieigą, vieną iš trijų – Firefox, Chrome, Safari – interneto naršyklių, vaizdo kamerą, tam tikras programas – Adobe Reader, Adobe Flash, Apple QuickTime Player. Kiti reikalavimai priklauso nuo pasirinktos studijų programos.

¹⁴ Academy of Art University [interaktyvus]. Online Education [žiūrėta 2015-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.academyart.edu/online-education>>

Universitetinės laipsnį suteikiančios nuotolinės studijos tarpusavyje yra panašios, naudoja panašias priemones perteikti informaciją studentams, tačiau nėra prieinamos plačiajai auditorijai, nes studijų kaina pakankamai aukšta.

1.5.2. Savarankiški nuotoliniai kino filmų kūrimo kursai

Populiariausias tokių kursų pavyzdys yra „FXPHD“¹⁵ mokymosi platforma. Tai nuotolinio mokymosi platforma, kurioje galima įgyti filmų kūrimo skirtos programinės įrangos naudojimo įgūdžių. Šie kursai yra mokami, kaina svyruoja nuo 299 iki 559 dolerių už pasirinktą mokymosi paslaugą. 1 lentelėje pateikiamas dviejų skirtingų tinklalapio narystės paketų palyginimas.

1 lentelė FXPHD narystės

Standartinė narystė (79 dol. per mėnesį)	Premium narystė (99 dol. per mėnesį)
Prieiga prie visų kursų.	Prieiga prie visų kursų
Tik nariams skirti forumų kambariai	Tik nariams skirti forumų kambariai
Virtualaus privataus tinklo (VPN) programinė įranga	Virtualaus privataus tinklo (VPN) programinė įranga
Virtualus žiūrėjimas	Galima parsisiųsti ir žiūrėti patogiu laiku
	Papildomi ištekliai kuriant vaizdo filmus

Šaltinis: lightsfilmschool.com

Kursai paremti metinės prenumeratos principu, kai suteikiamas ne baigimo pažymėjimas, o siunčiama atnaujinta informacija apie programą, su kuria dirbama. Programinė įranga, kurią galima atsisiųsti įsigijus vieną iš narystės: HIERO, Arnold Renderer, Houdini FX 15, KATANA, MODO 801, NUKE v9 (NUKE, NUKEX ir NUKE Studio), Maya 2015, Mudbox 2015, Cinema 4D R17, Renderman ProServer & RMS for Maya, MARI, V-Ray 3.0, Ocula from The Foundry.¹⁶ „FXPHD“ mokymosi aplinkoje galima išmokti šiomis programomis naudotis. Prisijungti prie kurso galima bet kuriuo metu, nebūtina laukti mokslo metų pradžios. Skirtingai nei universitetuose siūlomų studijų programų, šie kursai yra teminiai, trunka vidutiniškai dešimt savaičių. Šioje aplinkoje galima mokytis apie skaitmeninį režisavimą, pateikiami galimų naudoti programų pavyzdžiai. Kursuose mokomasi, kaip tomis programomis naudotis. Paskaitų vaizdo įrašus ruošia

¹⁵ FXPHD [interaktyvus]. Our courses [žiūrėta 2015-11-13]. Prieiga per internetą:

<<https://www.fxphd.com/fxphd/courseInfo.php>>

¹⁶ FXPHD [interaktyvus]. *Have more questions? Here are more answers* [žiūrėta 2016-06-13]. Prieiga per internetą:

<<https://www.fxphd.com/faqs/>>

savo srities profesionalai. Kurso virtualioje aplinkoje veikia forumas, kuriame galima bendrauti su kitais besimokančiais. Kursai susideda daugiausiai iš vaizdo įrašų, kurie pateikiami H.264 kodo QuickTime formatu. Kiekvienas besimokantis asmeniškai atsakingas už savo mokymosi tempą ir progresą.

Filmų kūrimo (angl. filmmaking) galima mokytis ir virtualioje aplinkoje „**Lights Film School**“.¹⁷ Šios virtualios mokymosi aplinkos tikslas yra sukurti kokybišką filmų kūrimo mokymosi aplinką, pateikti studentams naujausias ir patogiausias priemones filmų kūrimui, naudoti įvairius mokymosi metodus ir taip prisitaikyti prie individualių studentų poreikių. „Lights Film School“ mokykloje mokymas pagrįstas studentų rezultatų siekimu. Mokymosi procesą vertina patys studentai, t. y. jei dėstytojai nesurenka 70 proc. iš juos vertinančių studentų, tuomet jie yra atleidžiami, taip besimokantieji apsaugomi nuo vidutinio lygio mokytojų.

Filmo kūrimo kursas susideda iš šešių modulių: įžanginis modulis, scenarijaus rašymas, režisavimas, kinematografija, montažas, garso režisūra. Kursas pasižymi tuo, jog nors pabaigiamas per 3-6 mėnesius, tačiau jame mokytis galima iki metų, t. y. metus yra aktyvi prieiga prie mokymosi aplinkos. Kursai yra mokami, išskiriami trys skirtingi paslaugų paketai, vienas nuo kito besiskiriantys studentui teikiamomis mokymosi galimybėmis, dėl aukštos kursų kokybės ribojamas besimokančiųjų skaičius. Pradėjus mokytis sukuriama asmeninė paskyra, joje galima sekti mokymosi progresą, mokantis bendrauti su kitais studentais. Lentelėje pateikiami virtualios mokymosi aplinkos elementai, kurie prieinami studentams priklausomai nuo pasirinkto paslaugų paketo. Lentelėje galima matyti, jog patys pigiausi kursai yra skirti studentams, jie nuo akademikams ir mokslininkams skirtų kursų skiriasi tuo, jog nėra galimybės gyvai stebėti vykdomų paskaitų bei jiems nėra prieinamas virtualus kino teatras, kuriame galima pasiekti filmų biblioteką ir kuriame kartą per mėnesį vykdomas bendras grupinis seansas kartu su filmų kūrėjais. Filmus virtualiame kino teatre galima žiūrėti ir individualiai priimtinu laiku.

2 lentelė Lights Film School kursų variantai

Mokymosi elementai	Paslaugų paketai	Studentas (399 dol.)	Akademikas (499 dol.)	Mokslininkas (549 dol.)
Vienų metų prieiga (metinis mokestis)		+	+	+
Pritaikoma pagal individualius poreikius ir tikslus		+	+	+

¹⁷ Lights Film School [interaktyvus]. Learn how to create professional narrative and documentary films. [žiūrėta 2015-10-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.lightsfilmschool.com/>>

Mokymosi elementai	Paslaugų paketai	Studentas (399 dol.)	Akademikas (499 dol.)	Mokslininkas (549 dol.)
Pamokos ir paskaitos		+	+	+
Kursų baigimo sertifikatas		+	+	+
Mokomieji vaizdo įrašai		+	+	+
Socialinė platforma ir progreso stebėjimas		+	+	+
Praktinių įgūdžių programa (angl. mirror program)		+	+	+
Muzikos išteklių fonoteka		+	+	+
Scenarijų biblioteka		+	+	+
Įvairių garsų biblioteka		+	+	+
Vertinimo aplinka		+	+	+
Tiesioginės virtualios paskaitos		-	+	+
Virtualus kino teatras		-	-	+

Šaltinis: lightsfilmschool.com

Studentai, turintys akademikams skirtą paslaugų paketą, gali stebėti gyvas 2-3 val. trukmės paskaitas, tačiau virtualus kino teatras prieinamas tik turint mokslininkams skirtą paslaugų paketą. Taip pat veikia virtuali medijų biblioteka, kurioje yra scenarijų, mokomųjų vaizdo įrašų, muzikos efektų ir kitos informacijos. Norint gauti kursų baigimo pažymėjimą reikia sukurti trumpo metro filmą panaudojant įgytas žinias. Kurso organizavimo elementai yra šie: 1. Kurso turinys/mokomoji medžiaga – studentai gali peržiūrėti paskaitų vaizdo įrašus, skaityti paskaitų komentarus. 2. Praktinių įgūdžių „Veidrodinė“ programa (angl. mirror program), kuri leidžia studentams atsisiųsti į savo kompiuterius reikalingą programinę įrangą bei įvairius multimedijos išteklius taip suteikiant jiems galimybę įgyti praktinių įgūdžių. 3. Vaizdiniai pavyzdžiai – prie kiekvienos kurso dalies yra pateikta daugybė mokomųjų vaizdo įrašų, vaizdo klipų ar pilnametražių filmų, kurie iliustruoja paskaitose dėstomą medžiagą. 4. Namų darbų užduotys – kiekvienoje paskaitoje yra užduodami namų darbai, kuriuos reikia atlikti iki kitos paskaitos, tai gali būti praktinės užduotys, nurodymas peržiūrėti filmą ar perskaityti scenarijų. Dauguma užduočių atlikti trunka 1-2 valandas. 5. Baigiamasis projektas – atlikus visas namų užduotis, bei užduotis pamokų metu, viso kurso metu yra dirbama prie projekto, kurį baigus kursus galima įsidėti į savo karjeros, darbų aplanką.

1.5.3. Atvirieji masiniai nuotoliniai kursai

Vienas iš tokių kursų pavyzdžių yra „**Future Learn**“¹⁸ mokymosi platforma, kurioje galima dalyvauti ne tik filmo kūrimo, bet ir daugelio kitų sričių kursuose. Pagrindinis skirtumas nuo „Lights Film School“ platformos yra tas, jog šioje mokymosi aplinkoje mokamas yra tik kursų baigimo pažymėjimas. Kursas trunka kelias savaites, mokymosi apimtis – maždaug 3 valandos per savaitę. Kiekvienos savaitės paskaitas veda kitas dėstytojas, savo srities profesionalas. Mokymosi aplinka patogi, ja lengva naudotis, kursams pradėti nereikalaujamas išankstinis pasirengimas. Kiekvienos savaitės mokymo medžiaga suskaidyta į trumpus vaizdo įrašus, dėl ko mokymosi procesas nėra varginantis ar nuobodus. Mokymasis vyksta susikūrus asmeninę paskyrą, galima jungtis per socialinio tinklo Facebook paskyrą. Kiekvienos savaitės mokymosi medžiaga pateikiama vaizdo paskaitos formatu, taip pat komentarai ar medžiaga teksto formatu, nurodomos užduotys. Prie paskaitų yra diskusijų langas.

Kitas atvirųjų kursų pavyzdys yra „**MIT OpenCourseWare**“¹⁹ – Masačusetso technologijos instituto sukurta virtuali mokymosi aplinka, kurioje gausu su kino kūrimu susijusių atvirųjų kursų. Šioje aplinkoje norint žiūrėti vaizdo paskaitų įrašus nereikia registruotis ar kurti asmeninę paskyrą. Paskaitas žiūrėti nepriklausomai nuo kursų pradžios datos, vaizdo įrašus galima pasiekti net jei kursai yra pasibaigę. Pati mokymosi aplinka nėra tokia patogi, kaip „Future Learn“, gana sunku „MIT OpenCourseWare“ vadinti virtualia mokymosi valdymo sistema, nes nėra bendravimo ir bendradarbiavimo funkcijų, neskiriamos namų darbų ar kitos užduotys, nėra vertinimo sistemos, tai tiesiog yra mokomųjų išteklių saugykla. Platforma skiriasi tuo, jog tai – universiteto organizuojami atvirieji ištekliai, dauguma kursų yra alternatyva gyvai vykstantiems kursams. Nėra galimybės gauti baigimo pažymėjimo, galima tik stebėti įrašus ir mokyti individualiai. Mokymosi platforma padeda kaip papildomas informacijos šaltinis.

Atsižvelgiant į atliktos apklausos rezultatus ir atliktą nuotolinių kino kursų palyginimą, galima teigti, jog šiuo metu Lietuvoje paklausiausi būtų nuotoliniai kursai pradedantiesiems, populiariausios sritys būtų kino režisūra ir kino industrija, potencialūs kino kursų naudotojai norėtų nemokamų kursų arba už kursus mokėtų, jei jie būtų kokybiški. Sprendžiant Lietuvos kino

¹⁸ FutureLearn [interaktyvus]. Courses [žiūrėta 2015-10-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.futurelearn.com/>>.

¹⁹ MitOpenCoureware [interaktyvus]. Masačusetso technologijos institutas [žiūrėta 2015-10-30]. Prieiga per internetą: <<http://ocw.mit.edu/>>

švietimo problemą, jog kino studijos Lietuvoje patenka į brangiausių studijų kategoriją, atmetame nuotolinių kino studijų pagal užsienio, diplomą suteikiančių, nuotolinių studijų pavyzdį organizavimą Lietuvoje. Norint parengti nuotolinius kino režisūros kursus reikia atsižvelgti į atskiras šiuo terminu apibrėžiamas sritis, taigi projektinėje dalyje nuotoliniai kino kursai bus projektuojami pagal atviruosiuose interneto ištekliuose ar mokamuose teminiuose kursuose naudojamąs priemones, kurios plačiau bus nagrinėjamos 1.6. poskyryje.

1.6. Nuotolinių kino kursų kūrimo priemonės

1.5. skyriuje aptarti užsienyje vykdomų skirtingų tipų kino kursų vykdymo ypatumai. Remiantis poreikių įvertinimo apklausos rezultatais buvo išsiaiškinta, jog pradedant projektuoti nuotolinių kino kursų teikimą tinkamiausia būtų remtis atvirųjų masinių nuotolinių kursų arba interneto tinklalapių ir tinklaraščių patirtimi, kadangi būtų galima suprojektuoti nemokamus kino kursus, be to, mokymosi procesas būtų patogesnis ir nereikalaujantis daug techninių žinių. Šiame skyriuje plačiau apžvelgiamos atvirųjų masinių nuotolinių kursų kūrimo ir teikimo priemonės, privalumai ir trūkumai. Siekiama išsiaiškinti, kokiomis priemonėmis tinkamiausia pradėti teikti nuotolinius kino kursus.

1.6.1. Informacijos pateikimo aplinkos

Vykdamas nuotolinį mokymąsi svarbu užtikrinti visų mokymuisi reikalingų elementų darnią veiklą. Nuotolinio mokymosi sistemą sudaro trys pagrindiniai elementai – dėstytojas, mokymosi medžiaga ir studentas. Nuotoliniam mokymuisi teikti dažniausiai reikalinga virtualioji mokymosi aplinka (toliau – VMA). VMA apibrėžiama kaip visuma techninių ir programinių priemonių, kurios atlieka daugelio administracinių tarnybų darbą, būtinų mokymo procese.²⁰ VMA apima mokymosi valdymo sistemą, kurso kūrimo priemones, internetines technologijas, informacijos paieškos priemones, bendravimo, mokymosi teikimo, mokymosi turinio valdymo priemones. VMA leidžia integruoti atskiras kurso dalis į vieną bendrą mokymosi sistemą. Pagrindiniai virtualiosios mokymosi aplinkos tikslai yra palengvinti mokymosi procesą, užtikrinti sklandų

²⁰ Kemzūra, E. *Nuotolinio mokymosi kurso ir jo palaikymo priemonių kūrimas ir tyrimas* [žiūrėta 2017-01-15].

Prieiga per internetą: <http://elibrary.lt/resursai/Mokslai/Kolegijos/Kolpingo_kolegija/konferencija2006/14.pdf>

nuotolinį mokymąsi. Techniniu požiūriu VMA skirstomos į lokalias VMA ir žiniatinklines²¹, kurios dėl galimybės mokytis didesniame kiekiui studentų yra populiarnesnės ir plačiau naudojamos.

Informacijos talpinimo galimybės bus nagrinėjamos remiantis keliais pagrindiniais kriterijais: platforma patogiu ir lengva naudoti, platforma turėtų būti atvira, neribojamos prieglobos, turinys galimas eksportuoti keliais formatais, galimybė atlikti testus ar kitas užduotis, bendravimo su kitais besimokančiais funkcija.

Nagrinėjant masinius nuotolinius atvirose kursais ir jų teikimo galimybes svarbu remtis plačiausiai naudojamų platformų praktika. Remiantis MoocLab.club duomenimis 2016 metais penkios populiariausios atvirųjų masinių nuotolinių kursų teikimo platformos buvo šios: Coursera, Edx, FutureLearn, Udacity, Saylor Academy. Šių platformų palyginimas pateikiamas 3 lentelėje. Nors pirmą vietą pagal surinktų balų kiekį užima Coursera ir EdX platformos, tačiau lentelėje galima matyti, jog Coursera naudojasi beveik dvigubai daugiau vartotojų nei EdX. Tai pat Coursera pateikia ir žymiai daugiau kursų galimybių.

3 lentelė Populiariausių MAIK platformų palyginimas

Reit.	MAIK platforma	Vartotojai	Kursų kiekis	Nemokami kursai	Mokami kursai	Kursai	Kursų tipas
1	Coursera	23,000,000	1800+	Taip	Taip	Įvairūs	Akademiniai, profesionalūs
1	Edx	10,000,000	950+	Taip	Taip	Įvairūs	Akademiniai, profesionalūs
2	FutureLearn	5,300,000	450+	Taip	Ne	Įvairūs	Akademiniai, profesionalūs
3	Udacity	4,000,000	160+	Taip	Taip	Technologijų sritys	Profesionalūs
4	Saylor Academy	Neaišku	100+	Taip	Ne	Įvairūs	Akademiniai

Šaltinis: MoocLab

Visgi EdX vertinama dėl specializacijos IT srityje kursų pasiūloje. Ankstesniame skyriuje paminėta FutureLearn mokymosi platforma pagal bendrą vertinimą užima antrąją vietą. Didžiausia šios mokymosi aplinkos silpnybė yra ta, jog joje nėra galimybės įgyti patvirtintą sertifikatą, be to, mokytis galima tik nustatytu laiku. Trečioje vietoje esantis Udacity skirtas technologijų srityje žinių įgyti norintiems studentams, šioje aplinkoje teikiami profesionalūs kursai, nuo kitų

²¹ Kemzūra, E. *Nuotolinio mokymosi kurso ir jo palaikymo priemonių kūrimas ir tyrimas* [žiūrėta 2017-01-15].

Prieiga per internetą: <http://elibrary.lt/resursai/Mokslai/Kolegijos/Kolpingo_kolegija/konferencija2006/14.pdf>

pirmaujančių mokymosi aplinkų išsiskiria tik gana mažu siūlomų kursų kiekiu. Ketvirtoje vietoje pagal vertinimą atsidūrė Saylor Academy mokymosi platforma, kuri nepateikia duomenų apie esamus vartotojus, siūlo vos daugiau nei 100 skirtingų kursų, joje taip pat nėra galimybės įgyti patvirtintus sertifikatus. 3 lentelėje buvo apžvelgtos penkios populiariausios MAIK platformos iš vartotojo perspektyvos, tačiau ne visose yra paprasta sukurti naują mokymosi kursą.

Populiariausios mokymosi aplinkos pagal patogumą kurti ir teikti mokymosi kursus pateikiamos 3 paveiksle. Galima pastebėti, jog Coursera nepatenka į populiariausių priemonių penketuką. Pirmoje vietoje pagal mokymosi aplinkų funkcionalumą yra EdX platforma²², kuri pasižymi visais vertinimo kriterijais. Joje kuriamus kursus galima priskirti prie savo prekės ženklo, galima stebėti vartojimo statistiką, taip pat puikiai veikia apmokėjimų sistema, šioje aplinkoje sukurti kursai prieinami mobiliaisiais įrenginiais, kursams nereikia atskirų prieglobos paslaugų.

	Max. Class Size	Brandable	Custom Analytics	Monetization	Mobile	Hosting
	300,000	✓	✓	✓	✓	Self-Hosted
	10,000	✓	✓	✓	✓	Self-Hosted or 3rd party
	Unlimited	✗	✓	✗	✓	Hosted
	Unlimited	✗	✗	✓	✓	Hosted
	Unlimited	✗	✗	✗	✓	Hosted

3 pav. MAIK platformos instruktoriams

Visus kriterijus atitinka ir Moodle mokymosi aplinka, be to Moodle galima naudoti ir asmeniniuose trečiųjų šalių tinklalapiuose. Pagal 3 paveiksle pateikiamą vertinimą ši mokymosi aplinka yra tinkamiausia informacijai pateikti. EdX nors ir teikia įvairių sričių nuotolinius kino kursus, tačiau labiau tinka institucijai negu individualiam kursų teikėjui. Moodle kurti nuotolinius kino kursus tiktų labiau, tačiau šią aplinką reikėtų palyginti ir su tinklalapių kūrimo priemonėmis.

²² A Comparison of Five Free MOOC Platforms for Educators [žiūrėta 2017-01-17]. EdTech [interaktyvus]. Prieiga per internetą:

<<http://www.edtechmagazine.com/higher/article/2014/02/comparison-five-free-mooc-platforms-educators>>

Apžvelgus keletą MAIK teikimo priemonių taip pat reikėtų aptarti ir žiniatinklines kursų teikimo galimybes. Virtualius kursus galima teikti ir atskirame tinklalapyje, tinklaraštyje pasitelkus tam skirtas kursų kūrimo priemones. Žiniatinklinės priemonės skiriasi nuo integruotų mokymosi sistemų paprastumu, dažnai kaina bei funkcionalumu. Populiariausia žiniatinklinė informacijos pateikimo priemonė remiantis makeawebsitehub.com²³ duomenimis yra wordpress.org.

Lyginant Moodle ir Wordpress platformas galima teigti, jog abi informacijos pateikimo priemonės turi nemokamo naudojimo galimybes. Wordpress mokymosi aplinka yra prieinama tiek iOS, tiek Android sistemose, o Moodle galima tik Android operacinėje sistemoje. Pagrindinis Moodle ir Wordpress skirtumas yra tas, jog Moodle pradinis įrankių paketas pasižymi didesniu funkcionalumu, tačiau Wordpress siūlo žymiai daugiau skirtingų papildinių nei Moodle, todėl Wordpress galima labiau pritaikyti savo poreikiams. Taip pat Wordpress daug populiariesnis tarp vartotojų: Facebook socialiniame tinkle šios aplinkos paskyra turi daugiau nei 1 milijoną sekėjų, o Moodle paskyra – vos 22 tūkst.²⁴ Būtent todėl virtualiajai nuotolinių kino kursų aplinkai projektuoti rekomenduojama pasirinkti Wordpress platformą.

1.6.2. Elektroninio mokymosi turinio rengimas

Kuriant el. mokymosi kursus ar tiesiog pateikiant el. mokymosi medžiagą pagal medžiagos struktūrą ir formatą skiriami vertinimo kriterijai. Reikalavimai struktūrai dažnai skiriami atsižvelgiant į tradicinių mokyklų principus. Remiantis bihevioristine mokykla el. mokymosi medžiagoje turi būti nurodyti bendriniai ir specifiniai mokymosi tikslai, kad besimokantieji vėliau galėtų įsivertinti, kaip jie pasiekė mokymosi tikslus. Mokymosi medžiaga taip pat turi būti struktūrizuota – suskaidyta į atskiras dalis, kurias sietų tam tikros nuorodos, galėtų būti pateikiamos nuorodos į testus ar kitas vertinimo priemones, savikontrolės klausimai. Kognityvinė teorija nurodo, jog informacijos pateikimas turi skatinti suvokimą ir dėmesį, todėl rekomenduojama mokymosi medžiagoje išskirti svarbiausią informaciją – ją pateikiant aiškiai matomoje vietoje, paryškinant ar kitaip išskiriant svarbiausius elementus – naudojamos didesnio

²³ Best blogging sites comparison guide 2017 [žiūrėta 2017-01-17]. Make a WebsiteHub [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://makeawebsitehub.com/choose-right-blogging-platform/>>

²⁴ Wordpress vs Moodle Comparison Chart [žiūrėta 2017-01-17]. GetApp [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://www.getapp.com/website-ecommerce-software/a/wordpress/compare/moodle/?nr=1>>

šrifto antraštės, svarbesni žodžiai paryškunami kita spalva, gali būti pateikiami papildomi mokymosi elementai su galimybe juos išskleisti. Informacija turi būti susisteminta, jos neturi būti per daug, visai mokymosi medžiagai turi būti pateikiamas turinys. Visą pateiktą informaciją turi būti lengva surasti ir joje lengva naršyti. Pagal formatą el. mokymosi medžiaga turėtų būti prieinama keliais formatais, turi būti lanksti, turi būti galimybė besimokančiajam mokymosi medžiagą atsispausdinti. Taip pat el. mokymosi medžiaga turi būti galima lengvai atnaujinti, tiesiogiai ją redaguoti.

Rengiant mokymosi medžiagą svarbu laikytis pagrindinių didaktikos principų. Didaktikos principai apibrėžiami kaip didaktikos kategorija, kuri nusako, kaip realizuoti mokymą (Šiaučiukėnienė, Stankevičienė, Čiužas, 2011). Principai apibrėžia mokymo turinį, metodus, mokymo organizavimą. L. Jovaiša ir J. Vaitkevičius 1989 m. pateikė didaktikos principų ir dėsnių priklausomybę, pagal kurią didaktikos principai skirstomi į kategorijas pagal septynis dėsnius: istorijos, kultūros ir mokymo sąveikos, mokymo ir vystymosi vienovės, mokymo priklausomybės nuo išorinių ir vidinių sąlygų, konkretaus ir abstraktaus mokymo sąveikos, loginio ir kūrybinio mąstymo mokymo ryšio, stropumo ir mokymosi sėkmės sąveikos bei veiklos rezultatų žinojimo ir objektyvaus vertinimo ryšio dėsniai (Jovaiša, Vaitkevičius, 1989). Vėliau L. Jovaiša šį kategorizavimą patobulino ir išskyrė svarbiausius didaktikos principus: mokymo moksliskumas ir prieinamumas, sąmoningumas ir aktyvumas, vaizdumas ir žinių tvirtumas, sistemingumas ir nuoseklumas (Jovaiša, 2007).

Moksliskumo principas apibrėžia turinio ir besimokančiojo sąveiką. Pagal šį principą mokiniams pateikiamos žinios turi būti moksliskos, patikrintos ir teisingos. Šiuo principu sukurta mokymosi medžiaga skatina mokinius gilintis į studijuojamą dalyką, jie tampa aktyvesni. L. Jovaiša teigia, jog mokymosi procese taikant idėjas ir teorijas, skatinama mokinių vaizduotė. Šis principas taip pat reikalauja, jog mokymosi procese būtų atsižvelgiama į mokinio galimybes, kad procese būtų remiamasi žiniomis apie besimokantįjį. Su moksliskumo principu siejamas ir **teorijos ir praktikos ryšio principas**, kuris teigia, jog mokymosi procese įgyjamos teorinės žinios turi būti pritaikomos praktiškai. Pagal šį principą nauja informacija turi derėti su besimokančiojo turima ankstesne patirtimi (Costel Esi, 2010).

Ugdomojo mokymo principas teigia, jog lavinamasis mokymas turi apimti ne vien proto, mąstymo, bet ir kitų psichinių jėgų lavinimą, taip garantuojant bendrąjį mokinių vystymąsi (Šiaučiukėnienė, Stankevičienė, Čiužas, 2011). Šis principas teigia, jog mokantis turi būti ugdoma

asmenybė. Marius Costel Esi šį principą vadina sąmoningo ir aktyvaus dalyvavimo mokymosi procese principu (Costel Esi, 2010). Remiantis šiuo principu labai svarbu aiškiai išskirti mokymosi tikslus. Nauja informacija turi papildyti ankstesnes žinias, besimokantieji turi turėti pakankamą motyvaciją, turi būti skatinamas savarankiškas informacijos paieškos procesas, kad būtų ugdomas mokinio mokymosi individualumas ir nepriklausomybė.

Išskiriamas ir **frontalaus, grupinio ir individualaus mokymo derinimo principas**. Pagal jį mokymosi procesas turi būti skaidomas pagal mokinių asmenybių tipus pasirenkant grupinį, frontala arba individualų mokymą. Parinkus mokiniams labiausiai jiems tinkamą mokymo būdą, efektyviau atliekamas ugdomasis mokymas, kai ugdoma besimokančiojo asmenybė. Frontalus mokymas yra patogiausias ir ekonomiškiausias, nes visai mokinių klasei pateikiama vienoda mokymosi medžiaga. Grupinio mokymosi metu besimokantieji gali ugdyti komunikacijos ir bendradarbiavimo įgūdžius, o mokantis individualiai galima pasirinkti individualų, t. y. kiekvienam patogų mokymosi tempą ir krūvį taip atskleidžiant kiekvieno mokinio potencialą.

Kitas didaktikos principas, kurį išskiria minėti autoriai yra **vadovavimo ir mokinių savarankiškumo derinimo principas**. Šis principas labai panašus į ankstesnįjį, kadangi taip pat reikalauja pasirinkti individualų ir savarankišką mokinių mokymąsi. Šis principas vadovaujasi nuostata, jog mokantis savarankiškai įgyta informacija yra daug vertingesnė už kito pateiktą (Šiaučiukėnienė, Stankevičienė, Čiužas, 2011). Autoriai nurodo, jog mokantis savarankiškai ugdoma mokinio savirealizacija ir tęstinio mokymosi koncepcija. Šis ir ankstesnis principas nurodo, jog mokymosi procese būtina atsižvelgti į vidines ir išorines mokymosi proceso sąlygas, kurios lemia mokymosi kokybę ir rezultatus.

Vaizdumo principas teigia, jog mokymosi procese turi būti naudojamos įvairios vizualumą, vaizdumą pagyvinančios priemonės. Šis principas remiasi nuostata, kad mokomasi ne tik pagal tekstą knygoje, bet ir per asmeninę atskirų pojūčių patirtį. Mokymosi procese pateikiamą informaciją rekomenduotina iliustruoti vaizdais taip didinant mokinių gebėjimą naują informaciją įsisavinti. Informacinės visuomenės amžiuje, kai technologijų plėtra sparti ir technologijų įsisavinimas vykdomas beveik visose mokymosi įstaigose, šio principo nėra sunku laikytis. Vaizdumo aspektas ypatingai svarbus ikimokyklinio amžiaus vaikams, kuriems informacijos įsisavinimas – varginantis procesas. Vis dėl to, vaizdinių priemonių neturi būti per daug, jos turi atitikti didaktinius principus. Vaizdumo principas siejamas su **prieinamumo principu**. Pastarasis principas teigia, jog iš besimokančiojo mokytojas turi reikalauti pagal besimokančiojo

sugebėjimus, bet suteikti galimybę tobulėti, tai yra, užtikrinti, kad mokymosi procesas nebūtų per lengvas. Teigiama, jog tikrąjį pasitenkinimą pažintine veikla mokinys jaučia tik tuomet, kai, sukaukęs jėgas, pajėgia išspręsti jam keliamus mokymosi uždavinius (Šiaučiukėnienė, Stankevičienė, Čiužas, 2011). Teigiama, jog prieinamumo principas sujungia turinio moksliskumo, sistemingumo, mokymo individualumo principais.

Sisteminimo ir nuoseklumo principas reikalauja konstruoti ir sisteminti naujas ir senas mokinių žinias, įgūdžius, veiklos ir būdo sistemas pagal didaktinę logiką. Laikantis šio principo mokymosi procesas formuojamas logiškai nustatant ryšius tarp dalykų, pateikiant platų vaizdą, o ne mokant kiekvieno dalyko atskirai (Costel Esi, 2010). Su šiuo principu siejamas **sąmoningumo ir aktyvumo principas**, pagal kurį geriausi rezultatai pasiekiami, kai yra pakankama besimokančiojo motyvacija ir aktyvumas. Šis principas yra vienas svarbiausių taisyklių mokymosi procesui. Mokytojas turi kelti motyvaciją, skatinti mokinių smalsumą ir norą pažinti bei tobulėti. Didaktinis **nuodugnumo principas** skatina mokytis suprasti mokomųjų dalykų pagrindus ir jų esmę. Neturėdami pagrindų mokiniai sunkiai gebės aktyviai ir sėkmingai dalyvauti mokymesi. Mokantis nenuodugniai žinios būna fragmentiškos, paviršutiniškos. Jeigu yra tvirti pagrindai, vėliau išmokstama informacija taip pat turi tendenciją būti tvirta. Lengviau išpildomas **išmokimo tvirtumo principas**, kuris paremtas naujos informacijos įsisavinimu ir užtvirtinimu kartojant. Visi didaktikos principai susiję tarpusavyje, tad tik visų jų taikymas padeda užtikrinti kokybišką ir efektyvų mokymosi procesą.

Siekiant užtikrinti visų didaktikos principų panaudojimą kuriant elektroninį turinį reikia pasirinkti tinkamas turinio rengimo priemones. Vaizdumo, sąmoningumo, aktyvumo ir išmokimo principus bus siekiama pasiekti naudojant interaktyvaus turinio kūrimo priemones. Pagrindiniai turinio kūrimo priemonių pasirinkimą lemiantys kriterijai: plačios interaktyvumo galimybės. Pagrindinis pateikiamos medžiagos formatas kino kursuose bus vaizdas, todėl labai svarbios vaizdo formato įkėlimo, redagavimo funkcijos. Svarbus ir vertinamų veiklų kūrimo funkcinis kriterijus, tačiau svarbiausiu kriterijumi išlieka suderinamumas su pasirinkta informacijos pateikimu priemone Wordpress.

1.6.3. Elektroninio mokymosi turinio rengimo priemonės

Kurti interaktyvų mokymosi turinį sukurta nemažai mokamų ir nemokamų priemonių. Tinklalapiuose ir tinklaraščiuose dažniausiai naudojami Flash ir HTML5 vaizdo įrašų grotuvai. Iš HTML5 formato vaizdo įrašų kūrimo nemokamų priemonių gana populiaru yra H5P priemonė.

Kaip ir interaktyvių vaizdo įrašų kūrimo priemonė Flash, H5P yra nemokama, tačiau priešingai nei Flash yra daug paprastesnė naudoti, be to nereikalauja jokios programinės įrangos diegimo ir gali būti naudojamas informacinių technologijų žinių neturintiems vartotojams.

Kino kursų teikimo metu bene svarbiausias medžiagos formatas yra vaizdas, nes tai glaudžiai siejasi su aptariamomis temomis, be to, beveik visi rodomi pavyzdžiai yra vaizdo medžiaga. HTML formato vaizdo įrašų kūrimo ir pateikimo nemokamų priemonių palyginimas pateikiamas 4 lentelėje. Iš lyginamų priemonių tik Metta ir H5P gali būti suderinamos su Wordpress sistema, tačiau lyginant priemonių funkcionalumą, H5P priemonė yra interaktyvesnė, leidžia kurti vertinamas veiklas, testus su skirtingų tipų klausimais, taip pat šia priemone sukurtą mokymosi medžiagą galima tiek importuoti, tiek eksportuoti. H5P priemonė leidžia kurti ne tik interaktyviais elementais papildytus vaizdo įrašus, bet ir prezentacijas, žaidimus ir kt. tipo mokymosi objektus.

4 lentelė Nemokamų interaktyvaus turinio kūrimo priemonių palyginimas

Priemonės	Aprašymas
Wirewax	Interaktyvių video kūrimo įrankis, leidžiantis prie vaizdo įrašų pridėti aktyvius taškus ir žymes ant bet kurio judančio objekto ar žmogaus. Galima keisti video nustatymus. Nesuderinama su Wordpress. Negalima integruoti vertinamų veiklų.
Adventr	Vartotojams suteikia galimybę kurti interaktyvius video pridėdam įvairių šaltinių nuorodas, veikia statistikos apdorojimo funkcija, nesuderinama su Wordpress. Skirta vaizdo įrašus dalintis socialiniuose tinkluose ar asmeniniuose tinklalapiuose.
Vidzor	Nereikalauja programavimo įgūdžių, platforma skirta kurti, diegti ir dalintis interaktyviais vaizdo įrašais, galima pridėti aktyvius nuorodas, aktyvius taškus, dalinimosi socialiniuose tinkluose funkcijas, žemėlapius ir pan., yra statistikos kaupimo ir apdorojimo funkcija. Suderinama su mobiliaisiais įrenginiais. Nesuderinama Wordpress.
Storygami	Įrankis skirta komerciniams vaizdo įrašams kurti, susiejama su Youtube platforma, galima pridėti vaizdo iliustracijas, balsavimo mygtukus, patogų sekti peržiūrų statistiką. Nesuderinama su Wordpress.
H5P	Leidžia kurti net tik interaktyvius video, bet ir prezentacijas, žaidimus ir kt. tipų turinį, pritaikomus peržiūrėti mobiliaisiais įrenginiais, papildo mokymosi ir turinio valdymo sistemas funkcinėmis galimybėmis, sukurtas turinys gali būti importuojamas ir eksportuojamas iš mokymosi aplinkos, įvairių tipų klausimų testai galimi pridėti prie vaizdo įrašų. Suderinama su Wordpress.
Metta	Mokytojams ir studentams leidžia kurti interaktyvias pamokas, patogų dalintis sukurtais video grupėse, galima pridėti testus ir įvairias grupines veiklas, galima jungti kelis video, pridėti vaizdus, garsus, balsavimo funkcijas. Suderinama su Youtube, suderinama Wordpress.
PlayPosit	Įrankis leidžia naudoti video Youtube, Vimeo, Wistia aplinkose, leidžia pridėti interaktyvius klausimus, puikiai pritaikoma mobiliuose įrenginiuose, leidžia

Priemonės	Aprašymas
	dalintis sukurtu turiniu su studentais, leidžia stebėti besikomančiųjų aktyvumą. Nesuderinama su Wordpress.

Šaltinis: 50Wheel²⁵

Apibendrinant, H5P pagrindiniai privalumai:²⁶ priemonė yra atviro kodo ir nemokama, leidžia kurti, redaguoti ir demonstruoti turinį visose pagrindinėse naršyklėse, nereikia jokios programinės įrangos diegimo, šiuo įrankiu kuriamas turinys yra atvaizduojamas HTML5 formatu ir puikiai pritaikomas informaciją atvaizduoti mobiliųjų įrenginių ekranuose, leidžia mokymosi valdymo arba turinio valdymo sistemose kurti interaktyvų mokymosi turinį, sukurti objektai saugomi viename aplanke, todėl gana lengvai gali būti perkeltami į reikiamą vietą. H5P priemone interaktyvius elementus galima pridėti prie viešų mokymosi objektų, pvz., prie Youtube vaizdo įrašų. Patogus diskusijų forumas padeda surasti reikiamą informaciją apie naudojimosi galimybes bei naujausius papildinio funkcinius atnaujinimus. Iš dažniausiai naudojamų turinio kūrimo rūšių yra šios:

- interaktyvūs vaizdo įrašai;
- testai ir įvairių tipų klausimai, kuriuos galima pridėti ant vaizdo įrašų;
- prezentacijos;
- stalo žaidimai;
- progresiniai žaidimai, kuriuose į kitą lygį pereinama atskirus testo klausimus;
- įvairių tipų testai;
- mokomosios kortelės;
- vaizdų galerijos pagrindu kuriamos užduotys.

Nuotoliniuose kino kursuose vaizdo formatas yra bene pagrindinis mokymosi medžiagos pateikimo formatas, todėl nagrinėjant elektroninio turinio kūrimo priemones daugiausiai dėmesio buvo skiriama priemonių interaktyvių vaizdo įrašų kūrimo funkcionalumui. Iš visų palyginimui naudotų priemonių išsiskyrė H5P priemonė, kuri lengvai suderinamas su Wordpress aplinka ir

²⁵ Top 10 Free Interactive Video Tools For Marketers [žiūrėta 2017-01-20]. 50Wheel [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://50wheel.com/top-10-free-interactive-video-tools-marketers/>>

²⁶ H5P: An Open Source HTML5 eLearning Authoring Tool [žiūrėta 2017-01-19]. eLearning Industry [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://elearningindustry.com/h5p-an-open-source-html5-elearning-authoring-tool>>

leidžia kurti įvairaus pobūdžio interaktyvų turinį, integruojant jį su vertinimo veiklomis. Šią priemonę rekomenduojama naudoti projektuojant ir kuriant nuotolinio mokymosi sistemą virtualiesiems kino kursams. Kitame skyrelyje plačiau aptariamos bendravimo ir bendradarbiavimo priemonės.

1.6.4. Bendravimo ir bendradarbiavimo priemonės

Pasirinkus informacijos talpinimo platformą svarbu apžvelgti ir kitą būtiną nuotolinio mokymosi elementą bendravimą – komunikaciją. Bendravimas kurso pradžioje ir viso kurso metu yra labai svarbi mokymosi dalis, kadangi besimokantieji jaučia poreikį išsiaiškinti kurso metu kilusius klausimus, taip pat gauti papildomos informacijos apie kurso metu vykdomas veiklas, teikiamą mokymosi medžiagą.

Yra išskiriamas sinchroninės ir asinchroninės bendravimo priemonės. Asinchroninis mokymosi būdas ir bendravimas leidžia mokytis pasirinktu metu, tokiam bendravimo būdui priskiriama: elektroninis paštas, diskusijų forumai, įvairios užduotys, nereikalaujančios tiesioginio bendravimo, kalendorius ir kt. Sinchroninėms mokymosi priemonėms priskiriama pokalbių langas, tiesioginės vaizdo ar garso konsultacijos, pokalbiai telefonu, virtualios klasės ir kt. Bendraujant sinchroninių priemonių pagalba visa reikalinga informacija gaunama iškart vos tik jos prireikus, bendravimas vyksta realiu laiku. Dažnai sinchroniniam bendravimui dabar besimokantieji renkasi socialinių tinklų paslaugas ir juose galimus naudoti pokalbių langus – Facebook Messenger, Skype, Viber ir kt. Bendravimui vykstant asinchroniškai, informacijos mainai kiek užtrunka laike, todėl dažnai asinchroninio bendravimo priemonės nėra tokios patrauklios kaip sinchroninės.

Wordpress platformoje galimų įdiegti nemokamų sinchroninio bendravimo priemonių palyginimas pateikiamas 5 lentelėje. Iš populiariausių nemokamų Wordpress papildinių išskiriami šie: Tidio Live Chat, Zopim Live Chat, Casengo Live Chat Support ir Pure Chat. Visi šie papildiniai naudojami sinchroniniam bendravimui, tačiau palaiko ir asinchroninio bendravimo galimybę, kai administratoriui nesant prisijungus pranešimai siunčiami į el. pašta.

5 lentelė Sinchroninio Wordpress bendravimo priemonių palyginimas

Priemonės	Aprašymas
Tidio Live Chat	Lengvas įdiegimas, galima matyti tinklalapio naudojimo statistiką, matyti prisijungusius vartotojus, leidžia susisiekti su bet kuriuo prisijungusiu vartotoju, galima keisti pokalbių lango spalvą ir šabloną, suderinama su iOS, Android,

	Windows, OS X, Chrome, palaiko 140 skirtingų kalbų, 3 galima dizaino šablonai, asinchroninių pranešimų siuntimo galimybė, nereikia registracijos.
Zopim Live Chat	Mobiliųjų įrenginių optimizavimas, leidžia tinklalapio lankytojams tiesioginiai susisiekti su administratoriumi, galima nustatyti automatinių žinučių siuntimą, pažengusi analitinė funkcija, palaiko 40 kalbų, palaikoma iOS, Android.
Casengo Live Chat Support	Nuo kitų priemonių skiriasi tuo, jog įsidedia kartu su Facebook integracija, todėl su tinklalapio lankytojais galima bendrauti socialiniame tinkle, leidžia lankytojams bendrauti tarpusavyje, pokalbių langas, el. paštas ir socialinis tinklas viename lange, paprastas įdiegimas
Pure Chat	Palaikoma iOS, Android, leidžia matyti pokalbio dalyvių buvimo vietą, galima blokuoti vartotojus pagal IP adresą, yra vertinimo sistema įvertinti bendravimo kokybę.

Šaltinis: WP Superstars²⁷

Renkantis bendravimo priemonę kuriamai mokymosi aplinkai svarbiausi kriterijai yra: nemokama paslauga, paprastas įdiegimas ir valdymas, platus suderinamumas su įvairiomis platformoms, palaikymas mobiliose operacinėse sistemose, didelis skirtingų kalbų pasirinkimas, asinchroninio bendravimo galimybė. Nors Tidio Live Chat nepalaiko lietuvių kalbos, tačiau pasižymi didesniu funkcionalumu nei kitos palyginimui pasirinktos priemonės, todėl Wordpress papildinį rekomenduojama naudoti kuriant mokymosi sistemą kino kursams organizuoti. Kaip bendravimo priemone galima laikyti ir komentarų langą, kuris prieinamas kiekviename Wordpress puslapyje. Komentarai yra vieši, matomi visiems tinklalapio lankytojams, tačiau komentuoti gali tik užsiregistravę vartotojai.

Bendravimo ir bendradarbiavimo priemonės yra viena svarbiausių mokymosi sistemos elementų. Kadangi ankstesniuose skyriuose rekomenduojama mokymosi aplinkai kurti pasirinkti Wordpress turinio valdymo priemonę, todėl šiame skyriuje buvo apžvelgiami tiesioginio bendravimo Wordpress papildiniai. Atsižvelgiant į priemonių funkcionalumą ir kitus vertinimo kriterijus, rekomenduojama pasirinkti naudoti Tidio Live Chat pokalbių lango priemonę. Toliau nagrinėjamos vertinimo veiklų organizavimo priemonės ir galimybės.

1.6.5. Vertinimo priemonės

Konstruojant mokymosi procesą taip pat svarbu pasirinkti ir tinkamas žinių vertinimo priemones, kadangi jų pagalba galima įvertinti besimokančiųjų pasiektus rezultatus, įvertinti

²⁷ 4 Best Live Chat Plugins For WordPress In 2017 [žiūrėta 2017-01-20]. WP Superstarts [interaktyvus]. Prieiga per internetą: < <http://www.wpsuperstars.net/live-chat-plugins-for-wordpress/> >

mokymosi progresą. Kaip ir tradiciniame mokymesi, taip ir virtualiame dažniausiai naudojama pažymių vertinimo sistema, tačiau kaip vertinimo priemone gali būti laikoma ir komentarai, grįžtamojo ryšio suteikimas. Kad mokymosi procesas įtrauktų ir motyvacija būtų didesnė, mokymosi metu rekomenduojama naudoti kuo įvairesnių vertinamų veiklų. Pagrindinė vertinama veikla kursų metu yra savikontrolės bei vertinami testai. Kiekviena mokymosi aplinka teikia skirtingas vertinamų veiklų galimybes, veiklos gali varijuoti savo funkcijomis, pvz., galimi testai su vieno ar kelių klausimų pasirinkimu. Galimi šie testų variantai: Taip/Ne tipo klausimai, pasirinkimo iš keleto alternatyvų klausimai, atitikmenų parinkimo (iš dviejų grupių sąvokų) klausimai ir kt. 1.6.2. skyrelyje buvo aptartos elektroninio turinio kūrimo priemonės, kurių pasirinkimą lėmė ir galimybė kuriant interaktyvius vaizdo įrašus integruoti vertinamas veiklas. Skyrelyje buvo aptartas H5P turinio kūrimo įrankis. Šiuo įrankiu galima kurti šių tipų vertinamas veiklas: aritmetinės užduotys, teisingo paveikslėlio atitikmens, žodinio atitikmens radimo testai, tuščių langų užpildymo, aktyvių taškų radimo, vieno teisingo atsakymo, kelių teisingų atsakymų testai, testai asmenybės bruožams patikrinti, klausimynai, apibendrinantys testai ir kt. Projektuojamuose nuotoliniuose kino kursuose norint įgyvendinti didaktikos principus bus siekiama naudoti kuo įvairesnes vertinimo veiklas.

Rezultatų fiksavimui ir tolesniam mokymosi progresui Mozilla 2011 m. sukūrė Ženklių (angl. Badges) technologiją. Atvirieji ženkleliai (angl. Open Badges) – tai lengvai patikrinami, saugūs, skaitmeniniai ženkleliai susieti su metaduomenimis apie įgūdžius ir pasiekimus.²⁸ Jie remiasi Atvirųjų ženklėlių specifikacijų sistema ir gali būti lengvai bendrinami interneto tinklalapiuose. Ženklielis – tai tam tikras simbolis ar indikatorius, pažymintis tam tikrą pasiekimą, išgundį, savybę ar pomėgį. Tai virtualus išrašas apie pasiekimus, susietas su institucija išdavusia ženklėlį ir žiniomis ar įgūdžiu, kurį ženklėlis atstovauja.²⁹ Ženklių sistema yra palaikoma nemažai mokymosi institucijų ir dažnai yra naudojama kaip motyvacijos priemonė skatinti besimokančiuosius tobulėti ir siekti vis aukštesnių rezultatų. Kiekvienas ženklėlis pažymimas tam tikru simboliu ir yra susietas su informacija apie ženklėlį, jo gavėją, išdavusią ištaigą ir ženklėlio

²⁸ *What's an Open Badge?* [žiūrėta 2016-12-16]. OpenBadges [interaktyvus]. Prieiga per internetą:

<<https://openbadges.org/get-started/#get-started>>

²⁹ *What is a badge?* [žiūrėta 2016-12-16]. Mozilla Support [interaktyvus]. Prieiga per internetą:

<<https://support.mozilla.org/lt/kb/what-badge>>

gavimo patvirtinimo išrodymu. Visa ši informacija susiejama su ženklelio simbolio vaizdiniu failu ir gali būti naudojama elektroniniuose gyvenimo aprašymuose (CV) ir socialiniuose tinkluose. Pasaulyje veikia tūkstančiai organizacijų, kurios naudoja ženklelių technologiją kaip mokymosi pasiekimų patvirtinimą, įskaitant ne tik mokymosi ištaigas, bet ir daugelį pelno siekiančių kompanijų.

Ženkleliai teikiami jau daugelyje įvairaus pobūdžio veiklos institucijų, todėl gali žymėti įvairių kategorijų įgūdžius: profesinius įgūdžius, pvz., programavimo kalbos išmanymą, socialinius įgūdžius, pvz., bendradarbiavimą, dalyvavimą tam tikrose veiklose, ženkleliai gali atstoti oficialų kursų baigimo pažymėjimą, tam tikrą specializaciją, gali pažymėti įvairias veiklas ar įgūdžius. Ženklelių sistema remiasi atvirųjų standartų principais, todėl ženklelių gavėjai gali kaupti visus gautus ženklelius vienoje vietoje nepaisant skirtingų ženklelius išdavusių institucijų. Ženklelių sistema lengvai įdiegiama Wordpress aplinkoje.

Vertinimo veiklų kūrimas tiesiogiai susijęs su elektroninio turinio kūrimu, taikomi tie patys didaktikos principai. Palyginus turinio kūrimo priemones ir nuolatiniam kino kursams kurti pasirinkus naudoti H5P interaktyvaus turinio kūrimo įrankį, nuspręsta vertinimo veiklas kurti integruojant jas į pateikiamus vaizdo įrašus. Taip pat kursų baigimą fiksuoti ženklelio išdavimu, kadangi tai yra perspektyvus mokymosi rezultatų registravimo įrankis.

1.6. skyriuje buvo nagrinėjamos virtualiajai mokymosi aplinkai kurti naudojamos informacijos pateikimo, elektroninio turinio kūrimo, vertinimo bei bendravimo priemonės. Pagal nustatytus kriterijus rekomenduojama virtualiąją mokymosi aplinką kurti Wordpress sistema, ją susiejant su Youtube kanalu ir Ženklelių sistema. Elektroninį turinį patogiau kurti panaudojant H5P įrankį, o bendravimas vykėtų tiesioginio pokalbių lango pagalba. Kitoje darbo dalyje bus kuriamas virtualiosios mokymosi aplinkos projektas ir aprašoma jos realizacija.

1.7. Išvados

Apibendrinant pirmąją dalį, galima teigti, kad:

1. Lietuvos kino švietime gausu problemų, kurias nuotoliniai kino kursai galėtų padėti išspręsti, tokie kursai Lietuvoje nėra organizuojami;
1. nuotolinių kino kursų poreikio Lietuvoje apklausos rezultatai parodė, kad tokių kursų poreikis Lietuvoje yra, palankiai vertinamas tokių kursų atsiradimas;
2. apklausos metu nustatyta, kad aktualiausi kursai būtų skirti pradedantiesiems;

3. kino filmų kūrimo studijų organizavimas mažai kuo skiriasi nuo kitų sričių studijų programų;
4. nuotoliniai kino kūrimo kursai tarpusavyje skiriasi kaina, trukme, atvirumu, kursų įvairove, reikalavimais ir kitais kriterijais;
5. užsienio šalyse nuotoliniu būdu vykdomi trijų sričių kursai: laipsnį suteikiančios universitetinės nuotolinės studijos, savarankiški nuotoliniai ir atvirieji masiniai nuotoliniai kursai (MAIK);
6. norint pradėti rengti nuotolinius kino kursus Lietuvoje, rekomenduojama vadovautis atvirųjų masinių interneto kursų organizavimo praktika, nes kursų organizavimas nereikalauja specifinių įgūdžių, galima teikti nemokamus kursus, kursai prieinami didelei studentų auditorijai, jie gali mokytis jiems patogioje vietoje ir patogiu metu;
7. palyginus įvairias mokymosi aplinkas, geriausia kino kursus realizuoti Wordpress sistema;
8. rengiant el. mokymosi turinį svarbu vadovautis didaktikos principais; turiniui rengti tinkamiausia H5P interaktyvaus turinio kūrimo priemonė;
9. tiesioginiam bendravimui palaikyti rekomenduojama naudoti Tidio Live Chat pokalbių lango priemonę;
10. vertinimo veiklas kurti integruojant į vaizdo įrašus;
11. kursų baigimą fiksuoti ženklelio išdavimu.

2. VIRTUALIOJI NUOTOLINIŲ KINO KURSŲ TEIKIMO APLINKA

Virtualioji mokymosi aplinka (VMA) – tai kompiuterių tinklais ir kitomis informacinėmis komunikacijos technologijomis (IKT) pagrįsta ugdymo sistema. VMA pagrindinis tikslas yra užtikrinti patogų ir kokybišką mokymosi procesą, todėl VMA parinkimas labai priklauso nuo mokymosi tikslų ir siekių. Egzistuoja nemažai skirtingų mokymosi aplinkų, pritaikytų pagal jų vartotojų poreikius. Jos tarpusavyje skiriasi savo funkcijomis, panaudojimo galimybėmis, tačiau visų mokymosi aplinkų sudėtis yra panaši. VMA sudaro mokymosi valdymo sistema, kursų kūrimo priemonės, bendravimo priemonės, internetinės technologijos, informacijos paieškos priemonės, mokymosi teikimo priemonės ir mokymosi turinio valdymo priemonės. Pagal tai kokios priemonės parinktos naudojamoje VMA priklauso mokymosi proceso kokybė ir tikslų įgyvendinimas.

2.1. Virtualiosios mokymosi aplinkos dalyviai

Dažniausiai išskiriamos šios VMA dalyvių grupės:

Administratoriai – sistemos prižiūrėtojai, jie kontroliuoja sistemą, virtualios aplinkos naudotojus, apibrėžia jų teises, nustato sistemos parametrus.

Dėstytojai/Kurso kūrėjai – tvarko su kursų kūrimu susijusius klausimus, atlieka parengiamuosius kursų darbus, registruoja kursus, kuria kursus, jų turinį, administruoja studentus, veda mokymosi procesą, konsultuoja studentus, vertina jų atliktas užduotis.

Studentai – studijuoja pateiktą medžiagą, bendrauja su dėstytoju ir tarpusavyje, atlieka užduotis.

Svečiai – gali peržiūrėti mokymosi medžiagą, turi mažiausiai teisių.

Projektuojant virtualią mokymosi aplinką svarbu apibrėžti pagrindinius procesus ir posistemes jiems realizuoti. VMA pagrindinės funkcijos yra:

Mokymosi kursų kūrimas ir valdymas – programinės įrangos diegimas, kursų registravimas, kurso parametrų nustatymas, kurso aplinkos sutvarkymas, kurso dalyvių registravimas, kurso dalyvių aktyvumo stebėjimas, veiklų kalendorius ir kt.;

Mokymosi turinio parengimas ir pateikimas – mokymosi turinio kūrimas ir įkėlimas, mokymo objektų kūrimas ir jų pateikimas studentams, teikiama pagalba studentams, turinio parengimo priemonių ir formato parinkimas;

Mokymosi ir vertinimų veiklų organizavimas – testai, apklaustos, užduotys, pažymių knyga, veiklų planavimas, terminų planavimas, studentų progreso stebėjimas.

Kurso dalyvių bendravimas ir bendradarbiavimas – bendravimo priemonių parinkimas ir bendravimo tarp studento ir dėstytojo bei kitų studentų užtikrinimas, diskusijų organizavimas, klausimai ir atsakymai forumuose.

Atsižvelgiant į pagrindinius VMA procesus, dalyvius, mokymosi tikslus yra pasirengiama VMA projektavimui. Toliau šioje dalyje projektuojama VMA kursams teikti.

2.2. Turinio valdymo sistema Wordpress virtualiajai mokymosi aplinkai realizuoti

Rengti nuotolinius kino kursus pradedantiesiems buvo pasirinkta Wordpress turinio valdymo sistema. Ši platforma yra populiariausia turinio valdymo sistema iš svetainių ir tinklaraščių kūrimo įrankių. Wordpress populiarus dėl patogios valdymo sistemos ir plataus papildinių pasirinkimo. Standartinė WordPress versija turi ne itin didelį funkcijų rinkinį, tačiau jos galimybės nesunkiai išplečiamos naudojant papildinius (*plugins*) ir išvaizdos temas (*themes*).³⁰ Išvaizdos leidžia modifikuoti matomą svetainės vaizdą, jos išvaizdą, o papildiniai papildo sistemos funkcionalumą tam tikromis galimybėmis.

Pagrindiniai Wordpress pasirinkimą nuotoliniams kino kursams projektuoti nulėmę kriterijai buvo:

- paprastas sistemos diegimas;
- sistema nemokama;
- lengvai prieinama vartotojams;
- populiariausia tarp svetainių kūrimo įrankių;
- turi žymiai didesnę papildinių kiekį nei Moodle;
- lengvai integruojama su kitomis sistemomis;
- integruojama su Ženkelių sistema;
- integruojama su H5P.

³⁰ Apie WordPress ir jo plėtinius - kada įskiepis, kada - tema? [žiūrėta 2017-01-17]. PHP Pamokos [interaktyvus].

Prieiga per internetą: <<http://phpmamokos.lt/php-kursas/kaip-kurti-wordpress-pluginus/2/pamoka/35>>

2.3. Virtualiosios mokymosi aplinkos funkcinės galimybės

Turinio valdymo sistema Wordpress remiasi MVS (Model/Views/Controller) architektūros modeliu, kuriame yra trys pagrindinės sistemos dalys: išvaizdos/temos atitinka *views* dalį, papildiniai – *model*, o visa Wordpress aplinka yra *controller* dalies atitikmuo. Informacinėse technologijose MVS modelis plačiai naudojamas dėl paprasto programavimo kalbų atvaizdavimo. Wordpress papildiniai atlieka duomenų apdorojimo, saugojimo, skaičiavimo funkcijas. Informacijai atvaizduoti HTML formatu yra skirtingi temų šablonai. Kontroleris arba veikimo šerdis atitinka visą Wordpress bazinį pagrindą ant kurio konstruojamos tinklalapio vaizdas. Kontrolerio pagalba vyksta URL užklauso apdorojimas, iškviečiami reikiami modeliai, komandų rezultatai perduodami atitinkamiems šablonams.

Pagrindinės Wordpress mokymosi aplinkoje galimos rolės yra dvi:

Tinklalapio administratorius/Kursų teikėjas – registruoja, tvarko tinklalapio veiklą, atlieka sisteminius atnaujinimus, prižiūri kursų registravimo procesą, atlieka ir kurso dėstytojo vaidmenį – kuria mokymosi medžiagą, pateikia vertinamas ir nevertinamas užduotis, bendrauja su besimokančiais, užtikrina sklandų mokymosi proceso teikimą.

Besimokantysis/Skaitytojas – gali registruotis į kursus ir atlikti visas prieinamas užduotis, gali bendrauti su kurso vedėju bei kitais besimokančiais. Skaitytojas yra pagrindinis mokymosi proceso objektas.

Kiekviena dalyvių grupė turi jai priskiriamas teises. Kiekvienos dalyvių grupės reikalavimai skirstomi į funkcinis ir nefunkcinis.

Funkciniai reikalavimai:

- **Mokymosi kursų kūrimas ir valdymas:** registruoti kursus, keisti nustatymus, tvarkyti kurso aplinką, registruoti/išregistruoti kurso dalyvius, prisijungti prie kursų, valdyti išteklius.
- **Mokymosi turinio parengimas ir pateikimas:** kurti interaktyvius vaizdo įrašus, valdyti mokymosi turinį, sukurti grupes, pridėti mokymosi medžiagą ir t.t.
- **Mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimas:** stebėti dalyvių pažangą, vertinti veiklas, kurti apklausas ir matyti jų rezultatus, atlikti praktines užduotis.
- **Kurso dalyvių bendravimas ir bendradarbiavimas:** bendrauti pokalbių lange, bendrauti su studentais, diskutuoti, gauti informaciją, siųsti el. laiškus.

Nefunkciniai reikalavimai:

- **Mokymosi kursų kūrimas ir valdymas:** tvarkinga ir patraukli kurso aplinka, kurso dalyvių aktyvumo stebėjimas, veiklų kalendorius ir kt.; įvykių matymas kalendoriuje, galimybė naudotis žodynu.
- **Mokymosi turinio parengimas ir pateikimas:** galimybė mokymosi medžiagą pasiekti bet kada ir bet kurioje vietoje, galimybė mokymosi medžiagą atsispausdinti – medžiagos pateikimas keliais formatais, greitas reikiamos informacijos radimas – naudinga informacija pateikiama aiškiai matomoje vietoje. Kiek įmanoma, visa medžiaga pateikiama viename puslapyje atskirais skyriais, kad informacijos ieškojimas ir aplinkos valdymas būtų kaip įmanoma patogesnis.
- **Mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimas:** galimybė testų ir apklausų įvertinimus matyti iškart po testo/apklauso, galimybė dėl neaiškių užduočių kreiptis į dėstytoją ar užduoti klausimus forume.

4 pav. Virtualios mokymosi aplinkos panaudojimo atvejų modelis

Pagal funkcionalumą rolės pasiskirto į virtualioje mokymosi aplinkoje galimas atlikti funkcijas, kurios pavaizduotos 4 paveiksle. Iš mokymosi turinio parengimo ir pateikimo išskiriami šie panaudojimo atvejai: įkelti mokymosi medžiagą, keisti mokymosi medžiagą, peržiūrėti įkeltą medžiagą, parinkti kurso mokymosi priemones, sukurti vertinimo sistemą. Iš mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimo išskiriama testų kūrimas, forumų ir apklausų kūrimas, užduočių įvertinimų peržiūra, besimokančiųjų progreso stebėjimas, užduočių įkėlimas. Bendravimo ir bendradarbiavimo veiklos apima dalyvavimą diskusijose, bendravimą pokalbių lange, bendravimą el. paštu, bendravimas grupėse.

Kad visos mokymosi organizavimo veiklos būtų įgyvendintos, virtualioje mokymosi aplinkoje turi būti įdiegtos reikiamos priemonės, t. y. turi būti užtikrintas tvarkingas visos sistemos veikimas. Išnagrinėjus Wordpress sistemos galimybes ir derinant jas mokymosi procese būtinomis funkcijomis, buvo suprojektuota virtualiosios mokymosi sistemos schema (5 paveikslas).

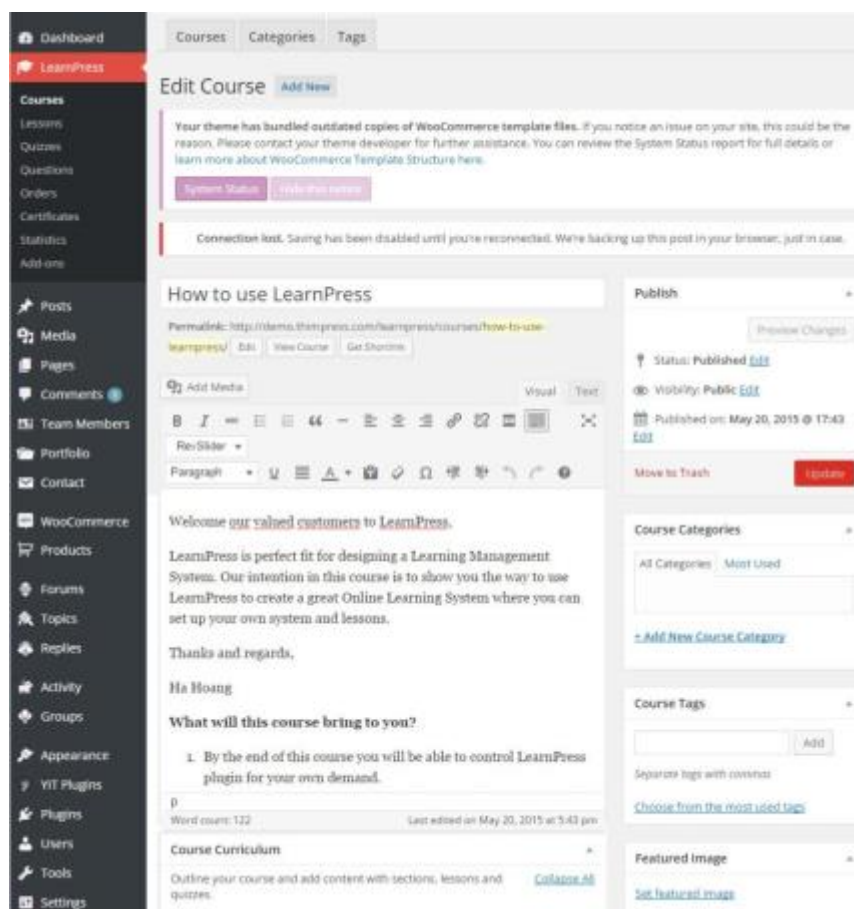
5 pav. Virtualios mokymosi aplinkos nuotoliniams kino kursams teikti struktūra

Diagramoje galima matyti, jog pagrindinė sistemos šerdis yra Wordpress turinio valdymo sistema. LarnPress papildinys, skirtas kurti kursus, bus naudojamas suformuoti vartotojų prieigą prie kursų. Mokymosi medžiagai parengti bus naudojamas interaktyvus turinio kūrimo įrankis H5P, papildomai aplinkoje bus įdiegta Youtube sąsaja, kad vaizdo įrašų pateikimas ir naudojimas kursuose būtų patogesnis. Vertinimo veiklos taip pat bus kuriamos pasitelkiant LearnPress testų kūrimo ir H5P įvairių veiklų organizavimo priemones. Rezultatai bus atvaizduojami vartotojui iškart atlikus vertinamą veiklą, o kurso pabaigoje atlikus galutinį žinių patikrinimo testą vartotojui bus suteikiamas ženklelis. Wordpress aplinkoje bus įdiegta BadgeOS ženklelių valdymo sistema,

kuri tiesiogiai susieta su Credly ženklelių kūrimo ir administravimo platforma. Bendravimo funkcija palaikyti bus naudojama sinchroninio bendravimo paslauga – pokalbių langas, kuris leidžia siųsti pranešimus ir kurso administratoriui nesant prisijungus. Tokiu būdu išsiųstas pranešimas, sistemos pagalba siunčiamas į administratoriaus el. paštą.

2.4. Kursų valdymo priemonė LearnPress

LearnPress³¹ – tai mokymosi valdymo sistemos papildinys Wordpress programai. LearnPress įdiegiamas Wordpress valdymo skydelyje papildinių skiltyje (6 pav.). LearnPress leidžia kurti penkių tipų įrašus: kursus, pamokas, testus, klausimynus ir pažymėjimus. Kursų ir pamokų kūrimo skydelis beveik nesiskiria nuo įprasto Wordpress pranešimų rašymo vaizdo.

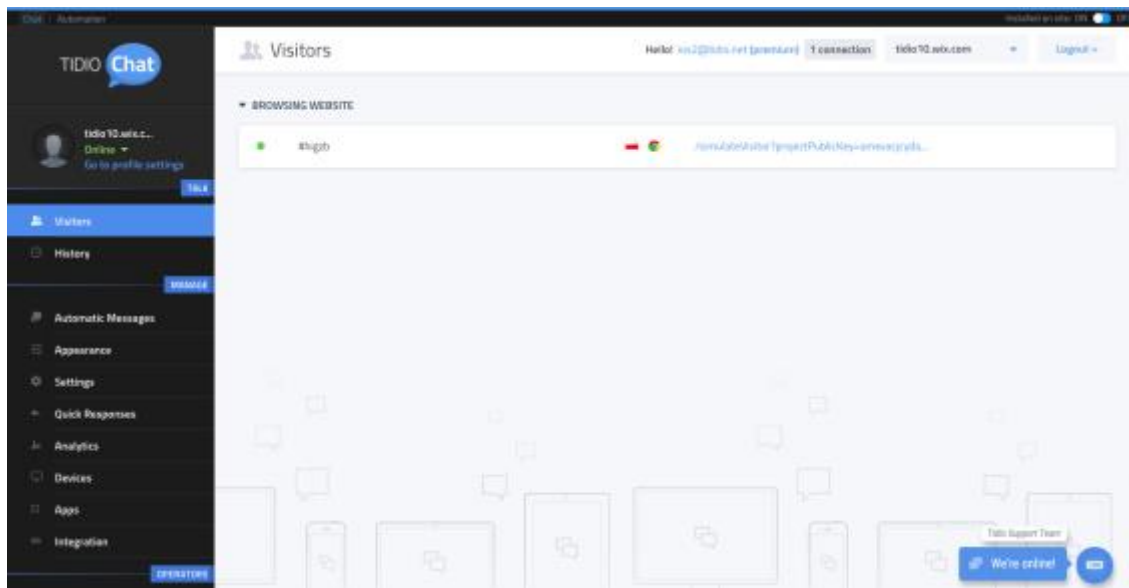
6 pav. LearnPress valdymo skydelis

³¹ WordPress LMS plugin for your courses – LearnPress [žiūrėta 2017-01-21]. Wordpress LMS [interaktyvus]. Prieiga per internetą: < <http://learnpress.io/wordpress-lms-plugin-for-your-courses/> >

LearnPress papildo įprastą Wordpress aplinką kursų valdymo funkcijomis. Kiekvienas kursas gali susidėti iš pamokų ir testų, kurie valdomi iš administratoriaus paskyros. Organizuojant kursą galima nustatyti veiklų atlikimo hierarchiją, taip pat gali būti ribojamas besimokančiųjų kiekis bei galimybė kartoti kursą. LearnPress papildinys yra nemokamas, tačiau pasirinkus mokamus paslaugos planus galima sukurti mokamus kursus. Kuriant atskiras pamokas, kurios vėliau įtraukiamos į kursus, galima rinktis iš kelių skirtingų pamokos medžiagos formatų – tekstinis, vaizdo arba garso. Pamokų turinį galima keisti pagal kurso poreikius. Klausimynai ir testai su LearnPress galimi kurti trijų tipų: vieno teisingo, kelių teisingų atsakymų ir Tiesa/Netiesa. Sertifikatų skiltyje galima numatyti išduodamo sertifikato dizainą. Apžvelgus LearnPress panaudojimo galimybes galima teigti, jog tai patogus ir paprastas naudoti įrankis, papildantis Wordpress aplinką pagrindinėmis kursų valdymo funkcijomis.

2.5. Tidio Live Chat papildinys bendravimui

Ankstesnėje darbo dalyje apžvelgiant bendravimo ir bendradarbiavimo priemones išsiaiškinta, kad tiesioginiam bendravimui kursų metu tinka nemokama Tidio Live Chat³² priemonė. Tidio Live Chat patogi tuo, kad nereikalauja jokios registracijos ar prisijungimo.

7 pav. Tidio Live Chat pokalbių administravimas

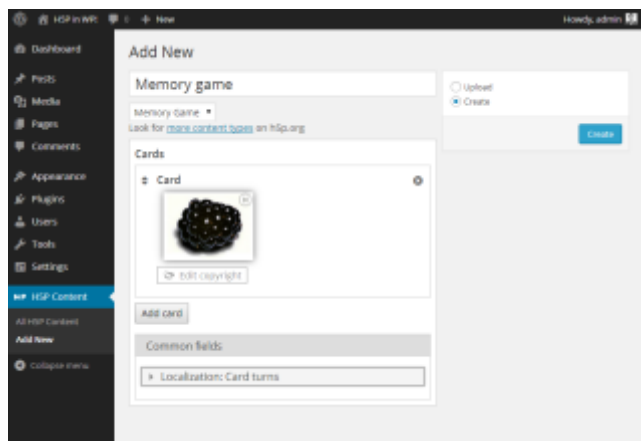
³² Plugin Directory – Tidio Live Chat [žiūrėta 2017-01-21]. Wordpress [interaktyvus]. Prieiga prie interneto: <<https://lt.wordpress.org/plugins/tidio-live-chat/>>

Tidio Live Chat priemonė į naudojamą aplinką įdiegiama kaip papildinys. Pokalbių informacijos valdymas atliekamas viename lange, administratoriaus skydelyje. 7 pav. pateiktas Tidio Live Chat valdymo skydelio vaizdas. Pokalbių lango funkcija vartotojams prieinam kiekviename tinklalapio puslapyje, o administratorius pokalbius valdo prisijungęs prie pokalbių skilties. Administratoriui nesant prisijungus, vartotojui išsiuntus pranešimą pokalbių lange, jis siunčiamas į el. pašta, tokiu būdu užtikrinant asinchroninę pagalbą.

Bendravimo funkcija yra viena svarbiausių mokymosi metu, todėl svarbu užtikrinti tiek sinchroninį, tiek asinchroninį bendravimą. Virtualioje mokymosi aplinkoje nuotoliniams kino kursams organizuoti naudojama Tidio Live Chat priemonė.

2.6. Interaktyvaus elektroninio mokymosi turinio kūrimo priemonė H5P

Kuriamoje mokymosi aplinkoje kursai bus valdomi LearnPress pagalba. Tačiau LearnPress galima kurti vos kelių tipų testus ir užduotis, todėl funkcionalumui praplėsti virtualiojoje mokymosi aplinkoje bus naudojama interaktyvaus elektroninio mokymosi turinio kūrimo priemonė H5P³³. Šia priemone galima kurti tiek vertinamas, tiek nevertinamas kurso užduotis. Priemonė įdiegiama Wordpress sistemoje kaip papildinys ir yra suderinamas su mokymosi valdymo papildiniu LearnPress. Kaip įprasta Wordpress papildiniams, įdiegus priemonę, ji administruojama viename lange, administratoriaus paskyroje (8 pav.).

8 pav. H5P įrankio administravimas

³³ Plugin Directory – Interactive Content – H5P [žiūrėta 2017-01-21]. Wordpress [interaktyvus]. Prieiga prie interneto: <<https://lt.wordpress.org/plugins/h5p/>>

H5P priemone galima kurti įvairių tipų interaktyvų turinį, taip pat vertinamus testus. Ši priemonė padeda praplėsti LearnPress funkcionalumą, yra atvirojo kodo, nemokama ir pakankamai adaptyvi, todėl buvo pasirinkta projektuoti virtualią mokymosi aplinką nuotoliniams kino kursams teikti.

2.7. Nuotolinių kino kursų organizavimo procesas

2.1-2.4 skyriuose buvo pristatyti suprojektuotos virtualiosios mokymosi aplinkos nuotoliniams kino kursams teikti sistemos komponentai. Šiame skyriuje pristatomas sistemos veikimas.

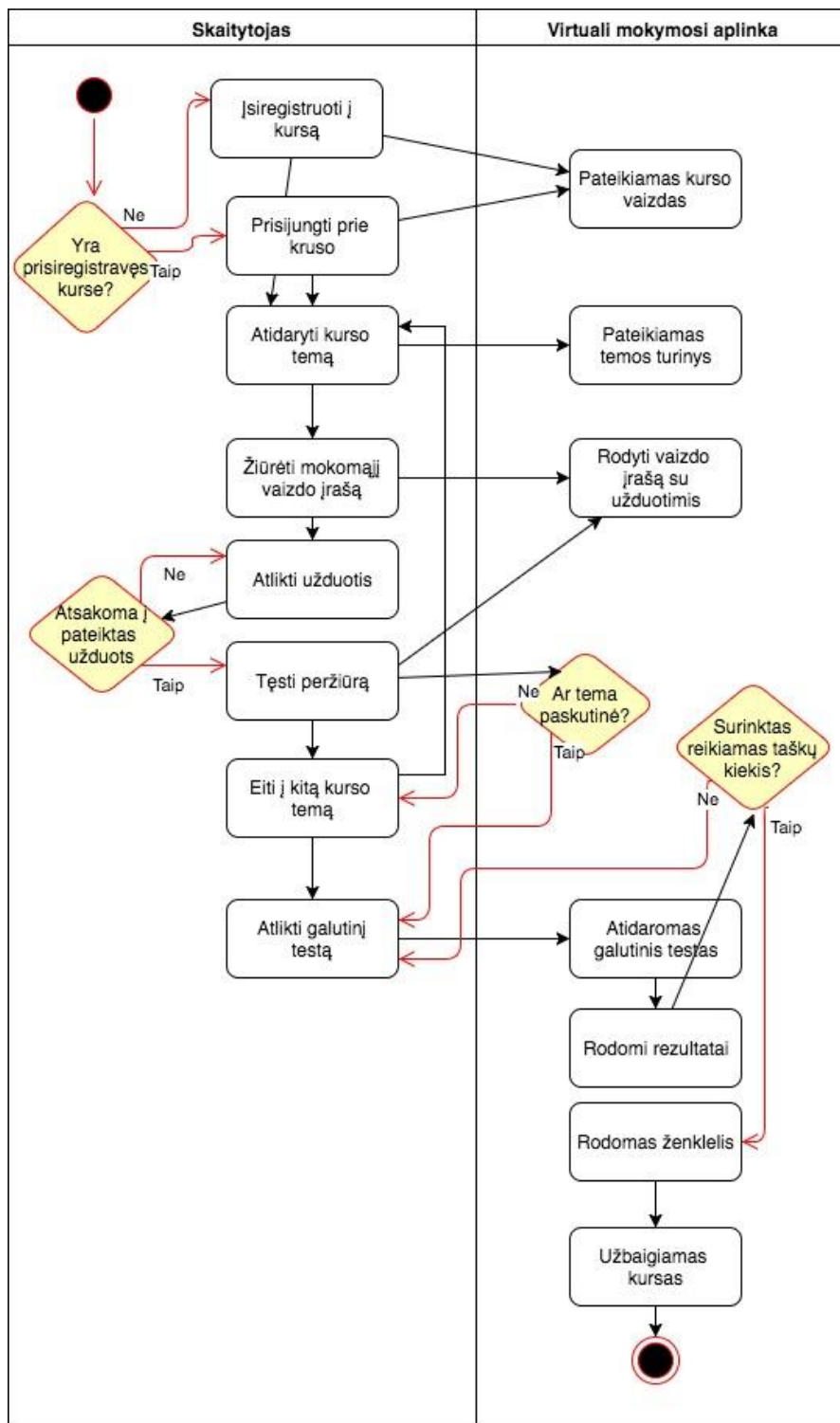
Virtualioje mokymosi aplinkoje bus vykdomas nuotolinis mokymasis. Mokymosi proceso veiksmų seka pavaizduota 9 paveiksle. Diagramoje parodytas mokymosi procesas. Kurso studentas/skaitytojas pirma turi įsiregistruoti/prisijungti prie aplinkos, atidaryti kurso temas, peržiūrėti pateiktus vaizdo įrašus, atlikti mokomąsias užduotis. Mokymosi pabaigoje sprendžiamas galutinis žinių įvertinimo testas. Surinkus reikiamą išlaikyti kiekį taškų automatiškai suteikiamas ženklelis.

Administratoriaus veiklų organizavimo procesas sudėtingesnis ir labiau kompleksinis lyginant su skaitytojo veiklomis. Pagrindinis administratoriaus rolės aplinkos panaudojimo atvejis yra kursų kūrimas. 10 paveiksle pateikta administratoriaus kursų kūrimo veiklos diagrama. Kurso kūrimo procesas susideda iš šių pagrindinių veiklų – parenkamas kurso pavadinimas, įterpiamas failas, Youtube nuoroda, H5P objektas, tekstas, veiklos ženklelis, sukuriamas kurso turinys.

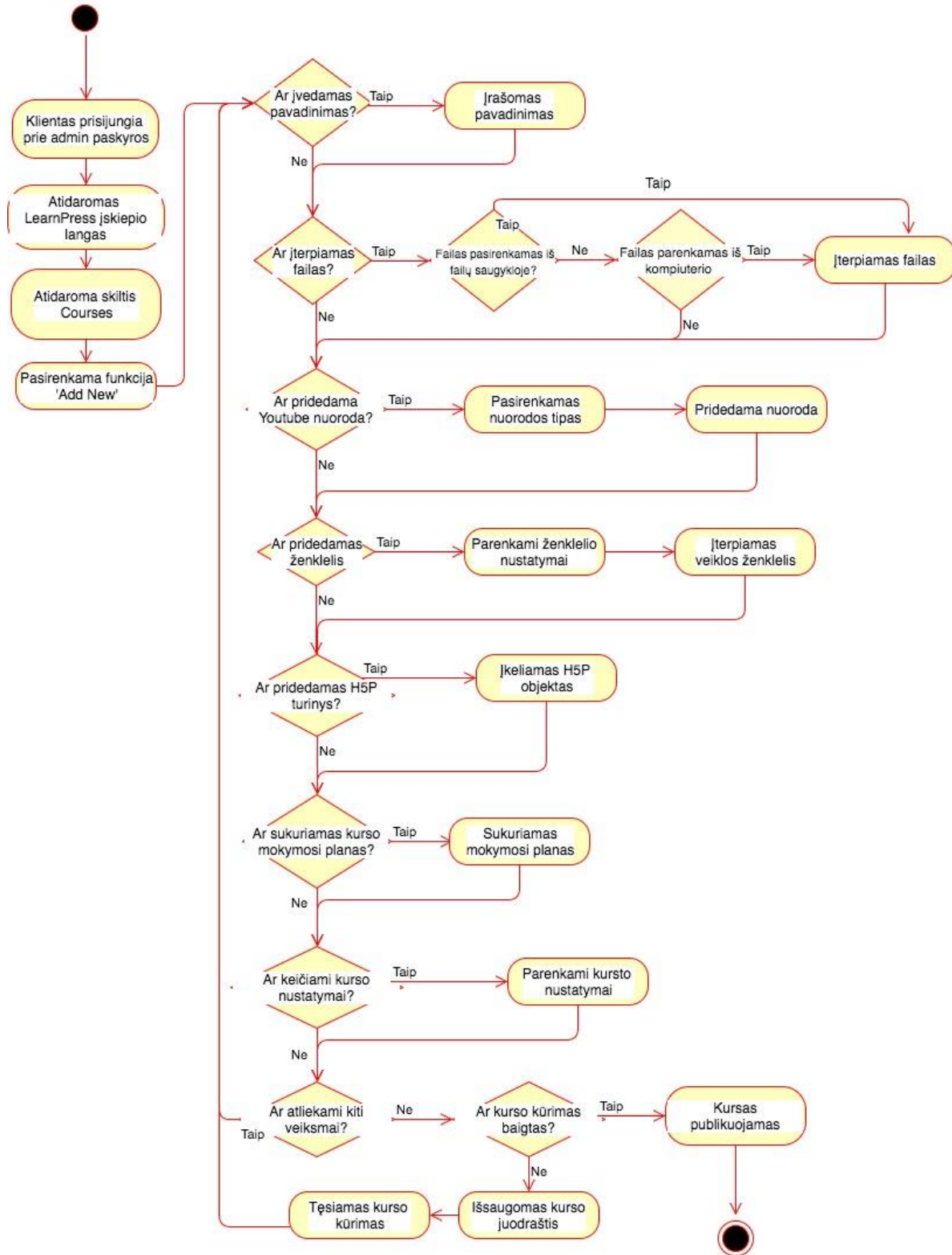
Parinkus pagrindinius kurso nustatymus kuriamas kurso tvarkaraštis. 11 pav. pateikta kurso tvarkaraščio kūrimo veiklos diagrama. Tvarkaraščio kūrimas susideda iš dviejų pagrindinių dalių – atskiroms kurso dalims sukuriama pamoka ir/arba testas. Tiek kuriant pamokas, tiek testus, galimi tie patys pasirinkimai, kaip ir redaguojant kursus – pamokose galima įterpti atskirus failus, nuorodas, ženklelį. Kuriant testus papildomai kuriami testų klausimai. Virtualioji aplinka sukurta naudojant tinklapių ir internetinių dienoraščių kūrimo priemonę Wordpress, todėl kursų kūrimas panašus į tinklapių įrašų kūrimą – viskas vyksta viename valdymo lange, perėjus į kitas funkcines skiltis, pasirinkimai išlieka tie patys.

Kino kursuose svarbiausias turinio pateikimo aspektas yra vaizdo formato interaktyvumas, todėl viena svarbiausių veiklų kurso kūrime yra H5P objektų kūrimas. Šios veiklos diagrama pateikiama 12 pav. Kuriant interaktyvų turinį galima du pagrindiniai pasirinkimai - H5P objektą

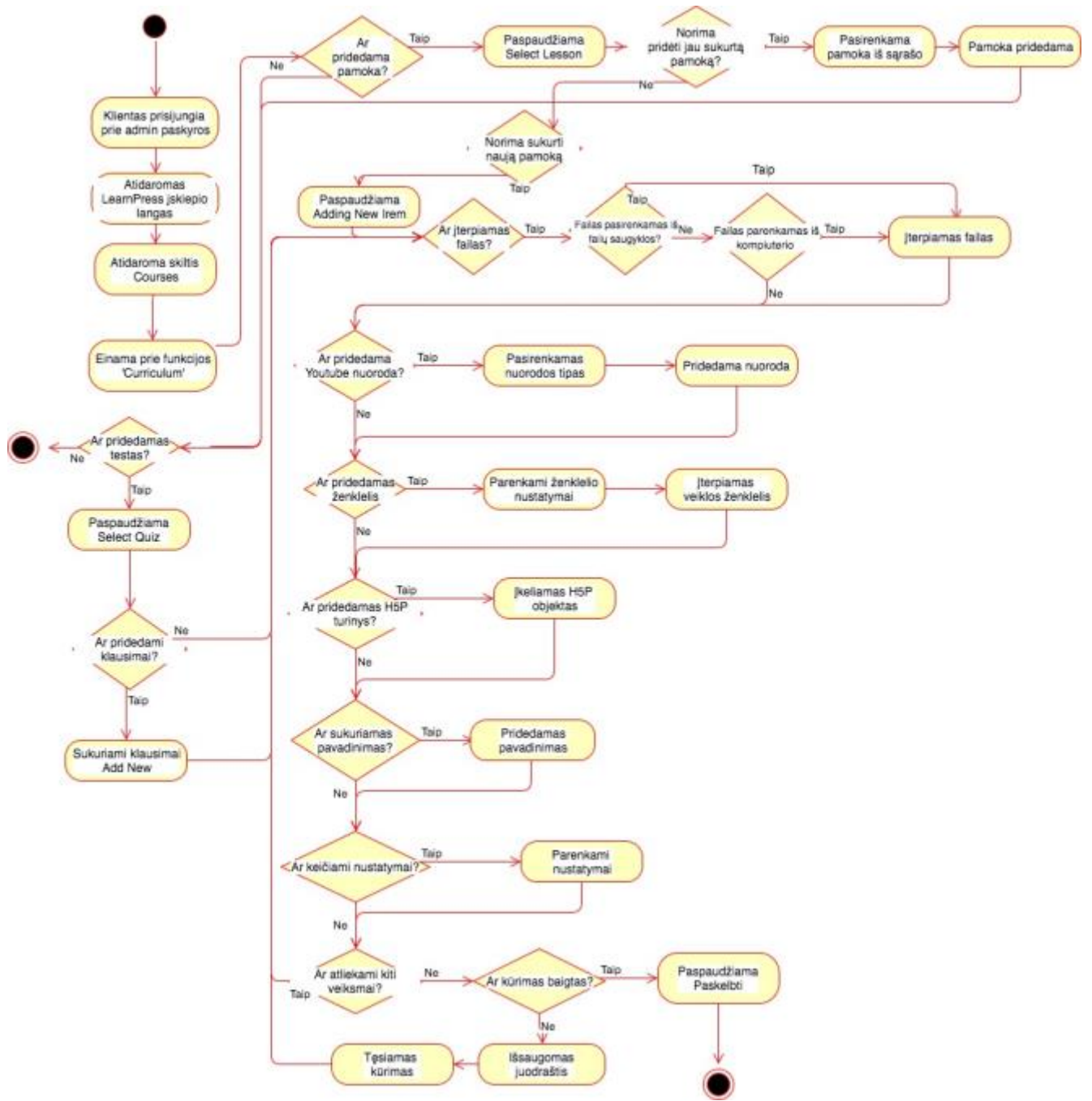
galima kurti tiesiog virtualioje aplinkoje, arba galima įkelti failą H5P objekto pagrindui ir pridėti norimą interaktyvumą.

9 pav. Skaitytojo veiklos mokymosi procese

10 pav. Kurso kūrimo veiklos diagrama

11 pav. Kurso tvarkaraščio kūrimo veiklos diagrama

12 pav. H5P turinio kūrimo veiklos diagrama

Antroje darbo dalyje aprašyta pagal funkcinis ir nefunkcinis reikalavimus sukurta virtualioji mokymosi aplinka nuotoliniams kino kursams teikti, aprašytas kino kursų mokymosi procesas. Kiekviena nuotolinių kino kursų dalis susideda iš šių pagrindinių elementų: mokymosi medžiaga pateikiama vaizdo įrašų formatu, įrašai papildomi interaktyviais elementais. Po kiekvieno vaizdo įrašo bus atliekamas žinių patikrinimo testas. Bendravimas vyksta tiesioginiame pokalbių lange, taip pat bendrame komentarų lange. Už pilnai atliktus kursus ir surinktus reikiamus įvertinimus bus suteikiamas pradinę kino sampratą pažymintis ženklelis. Trečioje dalyje bus pateikiami virtualiosios mokymosi aplinkos testavimo rezultatai.

2.8. Išvados

1. Virtualiajai nuotolinių kino kursų aplinkai sukurti panaudota Wordpress turinio valdymo sistema, leidžianti organizuoti mokymosi procesą, naudojant papildinius..
2. Pagrindinės aplinkos rolės yra: administratorius/kursų kūrėjas ir besimokantysis.
3. Kursų kūrimas VMA vykdomas naudojant LarnPress papildinį.
4. Mokymosi turinys rengiamas H5P įrankiu, aplinkoje įdiegta Youtube sąsaja.
5. Wordpress aplinkoje įdiegta BadgeOS ženklelių valdymo sistema, kuri tiesiogiai susieta su Credly ženklelių kūrimo ir administravimo platforma.
6. Bendravimo funkcijai palaikyti bus naudojama sinchroninio bendravimo paslauga – pokalbių langas.

3. VIRTUALIOSIOS MOKYMOŠI APLINKOS TAIKYMAS

Pirmoje dalyje išanalizavus nuotolinių kino kursų poreikį Lietuvoje ir įvertinus nuotolinių kino kursų organizavimo galimybes, antroje dalyje buvo aprašomas virtualiosios mokymosi aplinkos, skirtos teikti nuotolinius kino kursus, projektas, aplinkos realizacija, taip pat mokymosi proceso virtualioje aplinkoje eiga. Trečioje darbo dalyje aprašomas virtualiosios mokymosi aplinkos diegimas ir realizavimas, siekiant ją ištestuoti. Taip pat pateikiami testavimo rezultatai.

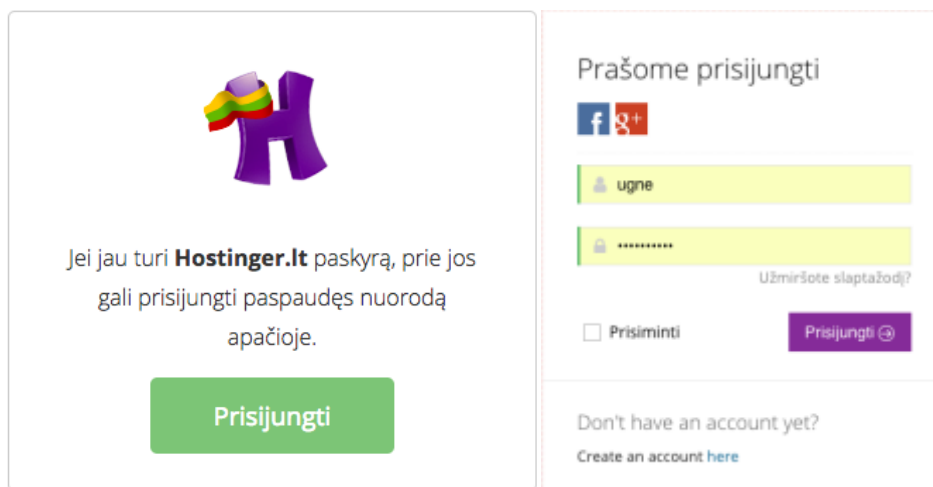
3.1. Virtualios mokymosi aplinkos įdiegimas ir naudojimas

Antroje dalyje aprašyta virtualios mokymosi aplinkos nuotoliniams kino kursams teikti struktūra. Aplinka kuriama naudojant Wordpress.org sistemą.

3.1.1. Sistemos įdiegimo instrukcija

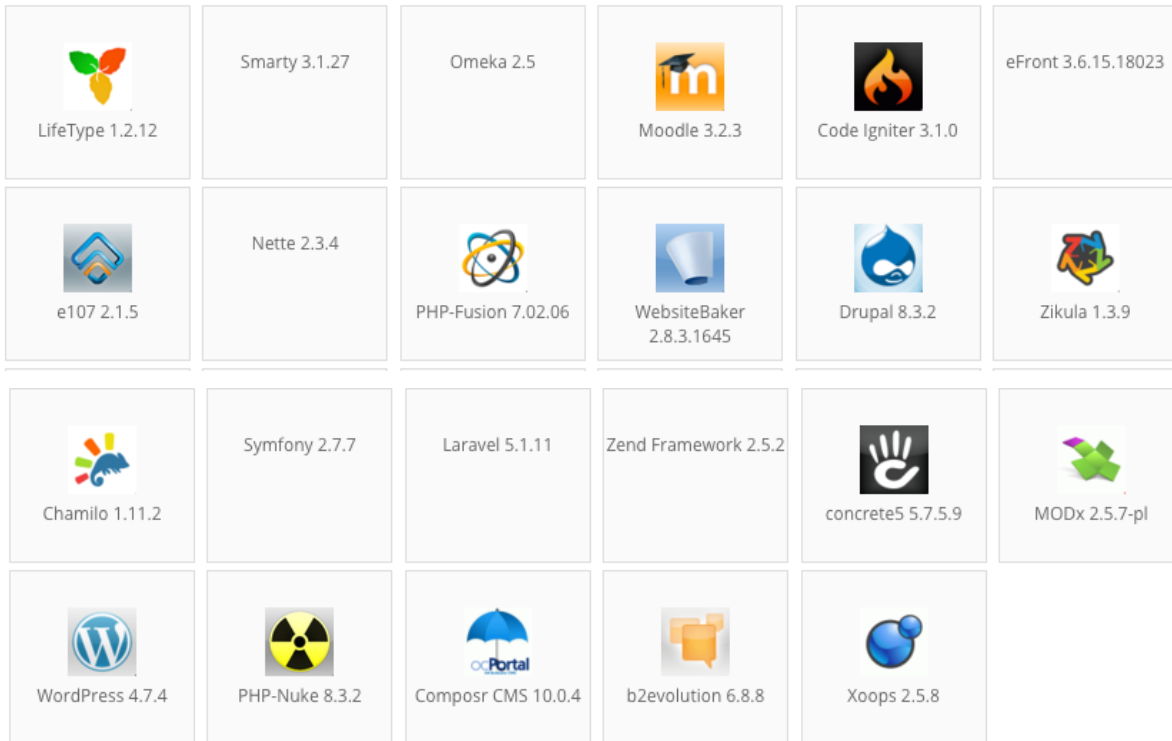
Sukurtos virtualiosios aplinkos realizavimui reikalinga programinė įranga:

1. Interneto svetainės domenai ir svetainės prieglobos paslaugos. Domeno registravimas dažniausiai yra mokamas, jei nenorima tinklalapio adrese matyti paslaugų teikėjo informacijos. Prieglobos paslaugos dažnai siūlomos kartu su domeno registracija. Kinokursai.lt tinklalapio registracijai naudotasi hostinger.lt domenų registravimo, svetainės prieglobos teikėjo paslaugomis. Norint naudotis paslaugomis, reikalinga registracija hostinger.lt svetainėje. Prisijungimui prie hostinger.lt reikalingas vartotojo vardas ir slaptažodis, galima jungtis ir per socialines paskyras Facebook arba Google+ (13 pav.)

13 pav. Prisijungimas Hostinger.lt tinklapyje

Turinio Valdymas

14 pav. Turinio valdymo pasirinkimai galimi įdiegti Autodiegiklio pagalba

×

Paraiškos duomenys

Url	<input type="text" value="http://kinokursai.lt"/>
Administratoriaus nuoroda	<input type="text" value="http://kinokursai.lt/wp-admin"/>
Administratoriaus vartotojas	<input type="text" value="ugne"/>
Administratoriaus el. paštas	<input type="text" value="ugne2008@gmail.com"/>
Versija	<input type="text" value="4.7.1"/>
Įrašymo kelias	<input type="text" value="/home/u807644440/public_html"/>
Duomenų bazės vardas	<input type="text" value="u807644440_ysyqa"/>

15 pav. Paraiškos duomenys

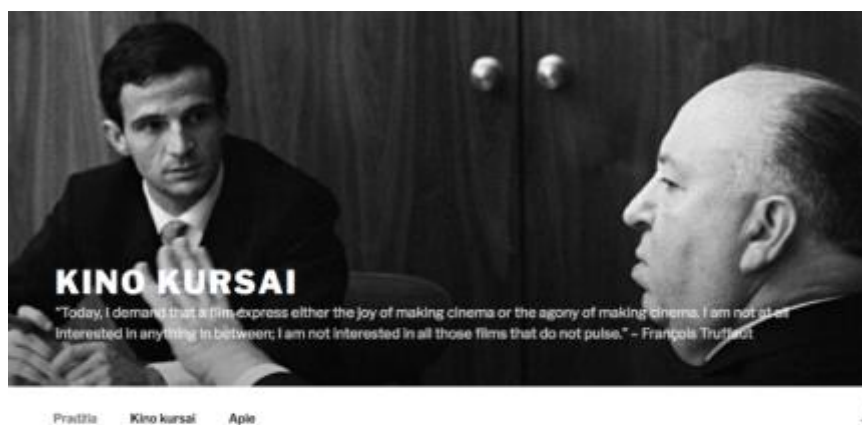
2. Wordpress sistemos diegimas. Wordpress sistemos programinę įrangą galima nemokamai įdiegti per hostinger.lt valdymo skydelį. Eiti į skiltį Autodiegiklis --> Turinio valdymas --> Wordpress. Pasirinkus automatiškai įdiegti turinio valdymo priemonę, nereikės papildomų veiksmų, sistema automatiškai įdiegs Wordpress susietoje svetainėje.

3. Registracija Wordpress.org. Atlikus Wordpress įdiegimą, norint prisijungti prie turinio kūrimo priemonės, reikalinga registracija. Vartotojo nustatymai sukonfigūruojami diegimo metu. Parenkamas administratoriaus vartotojo vardas, slaptažodis, el. paštas.

3.1.2. Virtualiosios mokymosi aplinkos realizacija

Aplinkai realizuoti įdiegti papildiniai, geriausiai atitinkantys būsimų aplinkos naudotojų poreikius. Detaliau papildiniai aprašyti antroje dalyje. Joje pateikiama ir kiekvieno papildinio diegimo instrukcija. Virtualiajai mokymosi aplinkai išbandyti, sukurta mokymosi aplinka mokytojams, norintiems teikti savo kursus kino temomis, ir besimokantiesiems, norintiems susipažinti su kino menu.

Vartotojams (studentams) norint pradėti naudotis virtualiąja mokymosi aplinka reikia turėti prieigą prie interneto, kadangi aplinka veikia žiniatinklio pagalba. Daugiau nereikalingas jokios programinės įrangos diegimas.

PRADŽIA

Tai pirmieji nuotoliniai kino kursai lietuvių kalba pradedantiesiems. Šių kursų tikslas – supažindinti su atskiromis filmo struktūros dalimis, taip pat su atskirais kino judėjimais. Kursų metu taip pat bus pažvelgiama į lietuviško kino raidą. Kartu su įvadine tema kursas sudaro 9 dalys.

16 pav. Virtualios mokymosi aplinkos pradinis puslapis

Prisijungti prie sukurtos aplinkos galima adresu: <http://kinokursai.lt/>. 13 pav. pateikiamas pradinis aplinkos puslapis. Prisijungimas prie kino kursų vyksta skiltyje „Kino kursai“, joje reikia pasirinkti norimus kursus. Aplinkai išbandyti buvo sukurti bandomieji nuotoliniai kino kursai, kurių pavadinimas yra „Kino kursai. Įvadas“. Norintys pamatyti kursų turinį ir mokymosi veiklas, besimokantieji turi įsiregistruoti į kursą, paspaudę Enroll Now (liet. įsiregistruoti). Registracijai reikalingas vartotojo vardas, slaptažodis, el. paštas. Kursai yra nemokami, tad įsiregistravus bus iškart matomas kurso tvarkaraštis ir atskiros temos. Sukurtos virtualios mokymosi aplinkos diegimas nereikalauja papildomų išteklių, yra paprastas ir patogus, dėl to virtualioji aplinka yra patraukli tiek kursų teikėjams, tiek besimokantiesiems.

3.2. Bandomieji nuotoliniai kino kursai

Sukurtas bandomasis kursas „Kino kursai. Įvadas“ skaidomas į atskirus mokymosi etapus. Kiekvienas etapas susideda iš šių pagrindinių elementų: mokymosi medžiaga pateikiama vaizdo įrašų formatu, po kiekvieno vaizdo įrašo rodomas žinių patikrinimo testas. Kilus klausimams besimokantieji gali juos užduoti tiesioginiame pokalbių lange, taip pat bendrų komentarų lange. Už pilnai atliktus kursus ir surinktus reikiamus įvertinimus suteikiamas pradinę kino sampratą pažymintis ženklelis iš ženklelių sistemos.

Bandomųjų įvadinių nuotolinių kino kursų turinys sudaromas remiantis kino teatro „Pasaka“ teiktais kursais³⁴ pradedantiesiems. Nuotolinius kino kursus sudaro šios dalys:

1. **Įvadas į kursą.** Šioje kursų dalyje besimokantieji supažindinami su kurso tikslais, uždaviniais, taip pat su priemonėmis reikalingomis kurso metu. Paaiškinama visos aplinkos galimybės, kurso metu teikiamos vertinamos ir nevertinamos veiklos.

Kino kursų tikslas: supažindinti su atskiromis kino filmo kūrimo dalimis.

Po kino kursų besimokantieji gebės:

- išvardinti atskiras filmo sudedamąsias dalis,
- išvardinti keletą kino judėjimų,
- paaiškinti filmo siužeto, struktūros, scenografijos elementų, kinematografijos, kameros judesio, filmo muzikos, montažo reikšmę,

³⁴ Kino kursai kino skonis 09 20 – 11 22 [žiūrėta 2017-01-17]. Kino pasaka [interaktyvus]. Prieiga per internetą:

<<http://www.kinopasaka.lt/lt/puslapiai/kino-kursai>>

- gebės atskirti atskirų filmo dalių vaidmenį filmų peržiūrų metu.
2. **Siužetas ir struktūra.** Šioje dalyje besimokantieji supažindinami su scenarijaus kūrimo subtilybėmis. Bus kalbama apie įvairias siužetines struktūras, jų vystymąsi, pagrindinius siužetinius elementus filmuose.
 3. **Kino judėjimai.** Šioje kursų dalyje pristatomi skirtingi kino judėjimai, darę įtaką kino raidai. Italų neorealizmas, prancūzų Naujoji banga, vokiečių ekspresionizmas – labiausiai žinomi judėjimai pasaulyje, bus nagrinėjama jų svarba kinematografijos istorijoje.
 4. **Kinematografija.** Kino kursų metu pristatoma ir kinematografijos, t. y. kameros darbo tema. Įvairūs techniniai kameros ir šviesos derinimo elementai, kurie gali visiškai pakeisti matomą filmą, jo stilistiką.
 5. **Kameros judesys.** Ne tik kameros judesys, bet ir pozicija yra svarbi filmavimo metu. Kiekviena kameros pozicija turi prasmę, o kiekvienas jos judesys – aiškų tikslą. Šioje kurso dalyje plačiau pristatoma kameros judesio reikšmė.
 6. **Filmo garsas.** Šioje dalyje bus mokomasi apie filmo muzikos takelio reikšmę. Garsas filme gali būti naudojamas arba nenaudojamas kontrastų kūrimui, emocijų sustiprinimui, vidinės būsenos nusakymui.
 7. **Montažas.** Montažo reikšmė filmo kūrimui ypatingai svarbi, kadangi dažnai nuo montažo priklauso, kokia bus filme išsakoma mintis. Montažas gali kardinaliai pakeisti filmo temą, mintį, tempą bei visą stilistiką.
 8. **Lietuvių kinas.** Šioje kurso dalyje plačiau pažvelgiama į lietuviško kino raidą ir subtilybes.
 9. **Pabaiga.** Paskutinėje kurso dalyje aptariama visa išmokta medžiaga, siekiama padėti suvokti bendrą atskirų kino filmo kūrimo dalių visumą.

Organizuojant kino kursus svarbiausia yra vaizdo formatas; galimybė besimokantiems pateikiamus vaizdo įrašus papildyti interaktyviais mokymosi elementais, todėl atliekant aplinkos bandymus buvo orientuojamasi į aplinkos struktūrinių dalių funkcionalumą, o ne į kursų turinį.

Items completed
1 of 10 items

Course results
100 %

ĮVADAS 0/1

Įvadas

Siužetas ir struktūra 0/1

Siužetas ir struktūra

Kino judėjimai 0/1

Kino judėjimai

Kinematografija 0/1

Kinematografija

Įvadas

Kino kursų tikslas: supažindinti su atskiromis kino filmo kūrimo dalimis.

Po kino kursų besimokantieji gebės:

- Išvardinti atskiras filmo sudedamąsias dalis
- Išvardinti keletą kino judėjimų
- Paaiškinti filmo siužeto, struktūros, scenografijos elementų, kinematografijos, kameros judesio, filmo muzikos, montažo reikšmę
- Gebės atskirti atskirų filmo dalių vaidmenį filmų peržiūrų metu

Kas yra kinas?

Kinas – kultūros sritis, apimanti kūrybinę, gamybinę, mokslinę, techninę, mokomąją, informacinę, švietėjišką veiklą, kurios pagrindinis tikslas – gaminti ir rodyti filmus. (Wikipedia.org)

„Kinas yra savarankiškas ir nemirštantis menas. Tai – dalijimasis mintimis, sapnais, svajonėmis, savitu pasaulio matymu.“ – režisierius Audrius Stonys

„Kinas – tai žmogus, su kuriuo tu esi priverstas praleisti laiką.“ – kino kritikas Jan Lumholdt

Kinas, arba judantys vaizdai – tai vizualusis menas, pasakojantis istorijas ir atskleidžiantis realybę. Kinas, prasidėjęs 19 a. pabaigoje, yra jauniausias iš menų, tačiau taip pat labai kompleksinis, kolaboratyvus ir brangiausias tarp kitų menų.

We're offline

17 pav. Kino kursų įvadas

Kino kursų įvadinėje dalyje pateikta bendrinė kursų informacija – kurso tikslas ir pagrindiniai gebėjimai, kuriuos besimokantieji šiuose kursuose turėtų įgyti kurso pabaigoje (14 pav.). Kurso įvadinėje dalyje supažindinama su kino samprata. Pateikiamos nuorodos į papildomus šaltinius, straipsnius. Kairėje lango ekrano pusėje matomas besimokančiojo progresas ir kursų turinys, tai padeda sekti mokymosi progresą. Esant poreikiui, kairėje esantį turinį galima suskleisti. Dešinėje ekrano lango pusėje apačioje yra aktyvi pokalbių lango funkcija. Galima susisiekti su kursų autoriumi tiesiogiai, o jam nesant prisijungus – parašyti el. laišką.

Kursų įvadinėje dalyje taip pat pateikiamasis bandomasis vaizdo įrašas, papildytas įvairiais interaktyviais elementais, padedančiais geriau įsisavinti informaciją. 15 paveiksle galima matyti kelias naudojamas interakcijas. Vaizdo įrašas panaudotas iš youtube.com platformos.³⁵ Paveiksle matoma, kad peržiūrint vaizdo įrašą galima paspausti ant nuorodų ekrano dešinėje. Tai mokymosi medžiaga, papildanti vaizdo įrašė esančią informaciją. Taip pat besimokantieji peržiūros metu turi atlikti užduotis. Tolesnė įrašo peržiūra galima tik teisingai atsakius į pateiktus klausimus, ar teisingai išsprendus nurodytas užduotis. Peržiūros metu galimos kitos papildomos funkcijos – terminų paaiškinimai, įrašė minimų terminų pakartojimai, trumpi žinių patikrinimai,

³⁵ André Bazin's "What is Cinema?" [žiūrėta 2017-05-01]. Film Studies for YouTube [vaizdo įrašas]. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=j_MUi-rBFis>

besimokantysis gali pasikeisti vaizdo kokybę, peržiūros greitį. Vaizdo įrašo pabaigoje pateikiamas trumpas testas, skirtas užtvirtinti gautas žinias. Įvadinė dalis laikoma baigta, kai teisingai atsakoma į visus testo klausimus.

18 pav. H5P priemone sukurtas interaktyvus vaizdo įrašas

Užbaigus visas 9 kino kursų dalis ir atlikus galutinį kursų testą, kursai laikomi užbaigti. Besimokančiajam suteikiamas pradinės kino žinias patvirtinantis ženklelis, kurio pavadinimas „Cinema Beginner“ (liet. kino pradedantysis).

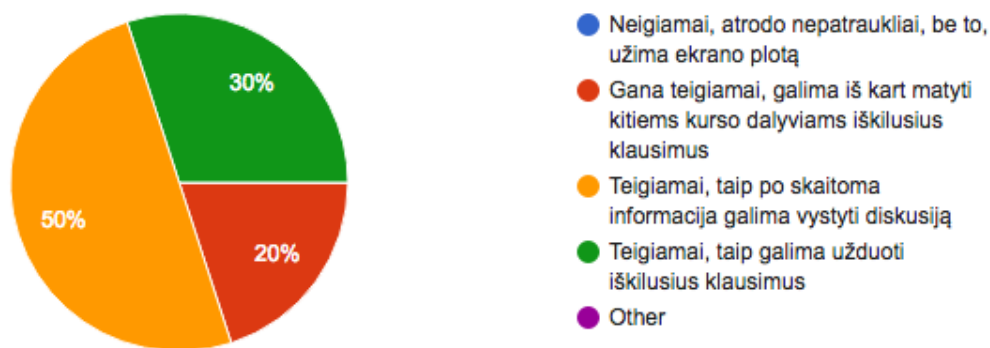
3.3. Bandomųjų kino kursų testavimas ir dalyvių atsiliepimai

Sukūrus virtualiąją mokymosi aplinką ir bandomuosius kino kursus, buvo atliktas mokymosi aplinkos testavimas pateikiant ją išbandyti potencialiems besimokantiejiems. Atlikus aplinkos bandymą eksperimento dalyviams buvo pateikta apklausa, skirta įvertinti sukurtą virtualiąją mokymosi aplinką. Apklausa sudaryta remiantis projektinėje dalyje suformuluotais funkciniais ir nefunkciniais reikalavimais.

Sukurtai virtualiajai aplinkai išbandyti parengtoje apklausoje dalyvavo 9 respondentai. Daugiausiai dalyvių buvo iš 24-25 metų amžiaus grupės (44,4 proc.). Beveik visi respondentai (88,9 proc.) pažymėjo, kad jų kompiuterinio raštingumo įgūdžiai yra geri, naudojantis kompiuteriu

nekyla problemų. Tokia pati dalis apklaustųjų teigia, kad jiems yra tekę anksčiau mokytis nuotoliniu būdu, todėl galima teigti, jog apklausos dalyviai yra pakankamai kompetentingi vertinti virtualios mokymosi aplinkos funkcionalumą.

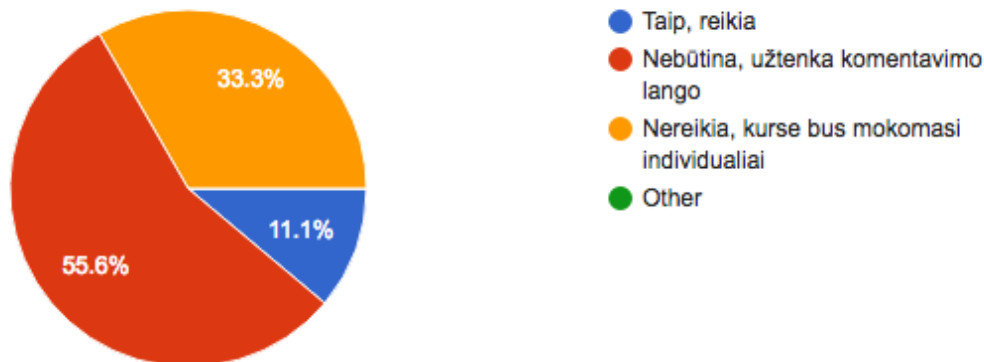
Vertindami virtualiąją aplinką kinkursai.lt respondentai nurodė, jog prisijungimą ir registraciją į kursą vertina gerai arba labai gerai, prisijungimas vyksta greitai, registruojantis į kursą nekyla problemų. Kurso temų išdėstymas taip pat tenkina apklaustuosius, 5 iš 9 pasirinko atsakymą „Labai gerai“. Turinio pateikimas kiek mažiau tenkina apklausos dalyvius, nes šis aspektas buvo įvertintas 4 balais iš 5. Taip pat vertintas ir el. mokymosi turinio įvadinėje dalyje pateikimas bei turinio kokybė. Apklaustieji nurodė, kad informacijos galėtų būti pateikta daugiau, interaktyviame vaizdo įrašė norėtųsi lietuviškų titrų, kadangi kursas orientuojamas į Lietuvos auditoriją. Visi apklausos dalyviai sutinka, kad mokymosi progresas atvaizduojamas tinkamai, jokių pakeitimų nenorėtų.

19 pav. Kaip vertinate galimybę komentuoti kurso metu?

Apklaustųjų nuomonė dėl komentavimo funkcijos kiek išsiskyrė. Pusė apklausos dalyvių komentarų funkciją vertina teigiamai, nes tokiu būdu po skaitoma informacija galima vystyti diskusiją. Kita dalis (30 proc.) taip pat vertina teigiamai, tačiau todėl, kad komentarų lange galima iškart užduoti iškilusius klausimus. Apklaustieji teigiamai vertina ir galimybę tiesiogiai susisiekti su kurso teikėju. Jų nuomone, tokiu būdu užtikrinama tiesioginio bendravimo galimybė. Vis dėlto, dalis apklaustųjų nurodė, jog jiems tiesioginio bendravimo funkcija nėra reikalinga. Sukurtoje aplinkoje nėra galimybės tiesiogiai bendrauti su kitais kurso dalyviais, todėl apklausoje buvo teiraujama, ar ši funkcija kurso dalyviams būtų reikalinga. 5 respondentai nurodė, kad jiems

pakaktų komentarų lango, 3-ims dalyviams bendravimo su kitais dalyviais funkcija nebūtų reikalinga, nes jie norėtų mokytis individualiai, ir tik vienas apklausos dalyvis nurodė, kad bendravimo su kitais dalyviais funkcija būtų reikalinga.

20 pav. Ar manote, kad aplinkoje reikia bendravimo su kitais kurso dalyviais funkcijos?

Apibendrinant apklausos rezultatus, galima teigti, jog sukurta virtualioji aplinka gana gerai pateisino lūkesčius, atitinka jai keltus funkcinius ir nefunkcinius reikalavimus. Apklaustieji labai gerai vertina prisijungimą, registraciją, navigaciją aplinkoje, aplinkos interaktyvumą ir vizualumą. Kiek mažiau balų skyrė mokymosi turiniui ir jo pateikimui. Taip pat, bendravimo ir vertinimo priemonėms. Komentuodami aplinkos trūkumus apklausos dalyviai nurodė, kad reikėtų gerinti pateikiamo mokymosi turinio kokybę, taip pat kiek įmanoma labiau sulietuvinti funkcijų mygtukus.

3.4. Išvados

1. Sukurtai temai išbandyti buvo sukurtas bandomasis kursas, kuriame orientuojamasi į funkcines aplinkos galimybes, o ne į kurso turinį.
2. Mokymosi aplinka buvo išbandoma pateikiant ją eksperimento dalyviams. Atlikta bandymo dalyvių apklausa.
3. Apklausos rezultatai parodė, jog sukurta virtualioji aplinka pakankamai gerai pateisino lūkesčius, atitinka jai keltus funkcinius ir nefunkcinius reikalavimus.
4. Tobulinant sukurtą virtualiąją aplinką, bus orientuojamasi į bendravimo funkcijų gerinimą, interaktyvaus turinio kūrimą, bei aplinkos funkcijų sulietuvinimą.

IŠVADOS

1. Nuotolinių kino kursų poreikio Lietuvoje apklausos rezultatai parodė, jog apklaustieji palankiai vertina tokių kursų atsiradimą, tokių kursų bei nuotolinio mokymosi bendrąja prasme ateitį. Apklaustieji nurodė, kad aktualiausi būtų kursai pradedantiesiems, juos domintų galimybė įgyti įvairių kino sričių žinių bei praktinių įgūdžių. Režisūra ir kino industrija – labiausiai dominančios studijų kryptys. Apklausa parodė, jog potencialūs kurso dalyviai puikiai vertina savo gebėjimus naudotis technologinėmis komunikacijos priemonėmis, yra išsilavinę ir vertina kursų kokybę.
2. Vertinant tradicines universitetines kino studijų kryptis, galima teigti, jog bakalauro studijų programos pateikia kiekvienos iš atskirų kino sričių specialybių pagrindus, suteikia teorinių žinių apie kino meno kryptis, kūrėjus, stilius. Magistro studijų programose suteikiamas platesnis tam tikros srities žinių kiekis, studentai specializuojasi, renkasi patraukliausias kryptis. Lietuvoje kino specialistus ruošia vienintelė aukštoji mokykla – Lietuvos muzikos ir teatro akademija. Vertinant vaizdo režisūros studijų programą, galima teigti, jog organizuojant tokius kursus virtualioje erdvėje, LMTA tam būtų pakankamos sąlygos.
3. Nuotoliniai kino kūrimo kursai tarpusavyje skiriasi kaina, trukme, atvirumu, kursų įvairove, reikalavimais ir kitais kriterijais. Darbe aptariama populiariausi nuotoliniu būdu vykdomi kursai iš trijų sričių: laipsnį suteikiančių universitetinių nuotolinių studijų, savarankiškų nuotolinių ir atvirųjų masinių nuotolinių kursų (MAIK). Norint parengti nuotolinius kino režisūros kursus, skirtus Lietuvos auditorijai, geriausia naudotis atvirųjų interneto kursų ar mokamųjų teminių kursų vykdymo praktika.
4. Atlikus nuotolinių kino kursų poreikio tyrimą bei išanalizavus nuotoliniams kino kursams organizuoti naudojamas priemonės, virtualiajai mokymosi aplinkai kurti pasirinkta Wordpress turinio valdymo sistema ir papildinys LearnPress. Elektroniniam turiniui parengti naudojama H5P priemonė, vertinimui fiksuoti naudojama Atvirųjų Ženklelių sistema, o bendravimą užtikrina tiesioginio bendravimo priemonė Tidio Live Chat.
5. Kiekviena nuotolinių kino kursų dalis susideda iš šių pagrindinių elementų: mokymosi medžiaga pateikiama vaizdo įrašų formatu, įrašai papildomi interaktyviais elementais. Po kiekvieno vaizdo įrašo bus atliekamas žinių patikrinimo testas. Bendravimas vyksta tiesioginiame pokalbių lange, taip pat bendrų diskusijų forume. Už pilnai atliktus kursus ir

surinktus reikiamus įvertinimus suteikiamas pradinę kino sampratą pažymintis ženklelis. Sukurtai virtualiajai aplinkai išbandyti buvo sukurtas bandomasis kursas. Atlikta bandymo dalyvių apklausa. Apklauso rezultatai parodė, jog aplinka pakankamai gerai atitinka jai keltus funkcinis ir nefunkcinis reikalavimus. Apklaustieji aplinką vertina teigiamai.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. 4 Best Live Chat Plugins For WordPress In 2017 [žiūrėta 2017-01-20]. WP Superstarts [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.wpsuperstars.net/live-chat-plugins-for-wordpress/>>
2. A Comparison of Five Free MOOC Platforms for Educators [žiūrėta 2017-01-17]. EdTech [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.edtechmagazine.com/higher/article/2014/02/comparison-five-free-mooc-platforms-educators>>
3. André Bazin's "What is Cinema?" [žiūrėta 2017-05-01]. Film Studies for YouTube [vaizdo įrašas]. Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=j_MUi-rBFis>
4. Apie WordPress ir jo plėtinius - kada įskiepis, kada - tema? [žiūrėta 2017-01-17]. PHP Pamokos [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://phppamokos.lt/php-kursas/kaip-kurti-wordpress-pluginus/2/pamoka/35>>
5. Best blogging sites comparison guide 2017 [žiūrėta 2017-01-17]. Make a WebsiteHub [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://makeawebsitehub.com/choose-right-blogging-platform/>>
6. Building Your Own Online Class? – How To Choose the MOOC Platform [žiūrėta 2017-01-17]. Mooc News & Reviews [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://moocnewsandreviews.com/building-your-own-online-class-how-to-choose-the-mooc-platform/>>
7. Chalabi, M. *Distance learning: who's doing it now?* [interaktyvus]. The Guardian, 2014 [žiūrėta 2015-10-02]. Prieiga per internetą: <http://www.theguardian.com/>
8. ESI, MARIUS-COSTEL. *The didactic principles and their applications in the didactic activity*. Sino-US English Teaching, 2010, 9. Prieiga per internetą: <<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED514739.pdf>>
9. *Film Studies*, Communication Booknotes Quarterly, 46:2, 2015, 75-82.
10. Film & TV Department [interaktyvus]. Study Profile. [žiūrėta 2015-10-30]. Prieiga per internetą: <<http://filmtv.lmta.lt/>>
11. FilmmakerIQ [interaktyvus]. [Žiūrėta 2015-10-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.FilmmakerIQ.com/>>.

12. Future Learn [interaktyvus]. [Žiūrėta 2015-10-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.futurelearn.com/>>.
13. H5P: An Open Source HTML5 eLearning Authoring Tool [žiūrėta 2017-01-19]. eLearning Industry [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://elearningindustry.com/h5p-an-open-source-html5-elearning-authoring-tool>>
14. JOVAIŠA, L. *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. – Vilnius: Gimtasis žodis, 2007.
15. JOVAIŠA, L; Vaitkevičius J. *Pedagogikos pagrindai. Didaktika*. – Kaunas: Šviesa, 1989.
16. KEMZŪRA, E. *Nuotolinio mokymosi kurso ir jo palaikymo priemonių kūrimas ir tyrimas* [žiūrėta 2017-01-15]. Prieiga per internetą: <http://elibrary.lt/resursai/Mokslai/Kolegijos/Kolpingo_kolegija/konferencija2006/14.pdf>
17. Kino kursai kino skonis 09 20 – 11 22 [žiūrėta 2017-01-17]. Kino pasaka [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.kinopasaka.lt/lt/puslapiai/kino-kursai>>
18. *Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir Socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Europos kinas skaitmeniniame amžiuje. Kultūrų įvairovės ir konkurencingumo sąsaja*. Europos komisija, Briuselis, 2014. [žiūrėta 2015-10-10]: Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/>>.
19. Learn.org [interaktyvus]. Online Cinema Studies Degree Programs. [žiūrėta 2015-10-02]. Prieiga per internetą: <<http://learn.org/>>
20. Lietuvos kino centras [interaktyvus]. LKC: [žiūrėta 2015-10-02]. Prieiga per internetą: <<http://lkc.lt/>>
21. *Lietuvos kūrybinių industrijų sektoriaus konkurencingumo tyrimas*. Vilnius, 2014. Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija [žiūrėta 2015-10-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.ltkt.lt/>>.
22. Lietuvos muzikos ir teatro akademija [interaktyvus]. Kino ir televizijos katedra [žiūrėta 2015-10-30]. Prieiga per internetą: <<http://lmta.lt/lt/kino-ir--televizijos-katedra>>
23. Lietuvos muzikos ir teatro akademija [interaktyvus]. Teatro ir kino fakultetas [žiūrėta 2016-06-13]. Prieiga per internetą: <<http://lmta.lt/lt/teatro-ir-kino>>
24. Lietuvos muzikos ir teatro akademija 2014 metai. Rektoriaus prof. Zbignevo Ibelgaupito ataskaita. Vilnius, 2015. Prieiga per internetą: <lmta.lt/get.php?item=f&id=18644>

25. Lietuvos muzikos ir teatro akademija [interaktyvus]. Programos vertinimas. *Pirmosios pakopos studijų programos „Vaizdo režisūra“ savianalizės suvestinė. 2013 m.* [žiūrėta 2016-06-13]. Prieiga per internetą: <<http://lmta.lt/get.php?item=f&id=14961>>
26. Lietuvos muzikos ir teatro akademija [interaktyvus]. Naujienos. *Premjeras domėjosi LMTA studijų miestelio perspektyvomis* [žiūrėta 2016-06-13]. Prieiga per internetą: <<http://lmta.lt/premjeras-domejosi-lmta-studiju-miestelio-perspektyvomis>>
27. Lights Film School [interaktyvus]. Learn how to create professional narrative and documentary films. [žiūrėta 2015-10-02]. Prieiga per internetą: <<http://www.lightsfilmschool.com/>>
28. MitOpenCoureware. Masačusetso technologijos institutas [interaktyvus]. [Žiūrėta 2015-10-30]. Prieiga per internetą: <<http://ocw.mit.edu/>>
29. Online Courses Review [interaktyvus]. Top Online Filmmaking Courses [žiūrėta 2015-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.onlinecoursesreview.org/filmmaking/>>
30. Study.com [interaktyvus]. Film and Cinema Studies. [žiūrėta 2015-10-02]. Prieiga per internetą: <<http://study.com/>>
31. ŠIAUČIUKĖNIENĖ, L; Stankevičienė, N; Čiužas, R. *Didaktikos teorija ir praktika. Vadovėlis aukštosioms mokykloms.* Kaunas, 2011
32. Taneja, S., Goel, A. *MOOC Providers and their Strategies* [žiūrėta 2017-01-17]. IJCSMC, Vol. 3, Issue. 5, 2014 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://d.researchbib.com/f/2nnJcwp21wYzAioF9xo2AmY3OupTIlp19ALKxIzQR0Y1LmFGHIZQR0AwVhpTEz.pdf>>
33. Top 10 Free Interactive Video Tools For Marketers [žiūrėta 2017-01-20]. 50Wheel [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://50wheel.com/top-10-free-interactive-video-tools-marketers/>>
34. University of Exeter. [interaktyvus]. Online Film [žiūrėta 2015-10-02]. Prieiga per internetą: <<http://education.exeter.ac.uk/>>
35. Valck De, Marijke, & Hagener, Malte. (2005). *Cinephilia: Movies, Love and Memory* (Film Culture in Transition). Amsterdam: Amsterdam University Press.
36. What is a badge? [žiūrėta 2016-12-16]. Mozilla Support [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://support.mozilla.org/lt/kb/what-badge>>

37. What's an Open Badge? [žiūrėta 2016-12-16]. OpenBadges [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://openbadges.org/get-started/#get-started>>
38. Wordpress vs Moodle Comparison Chart [žiūrėta 2017-01-17]. GetApp [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<https://www.getapp.com/website-ecommerce-software/a/wordpress/compare/moodle/?nr=1>>
39. WordPress LMS plugin for your courses – LearnPress [žiūrėta 2017-01-21]. Wordpress LMS [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://learnpress.io/wordpress-lms-plugin-for-your-courses/>>
40. Žurnalas Kur stoti 2015 [interaktyvus]. Patvirtintos kainos kiek kainuos studijos [žiūrėta 2015-12-13]. Prieiga per internetą: <<http://www.kurstoti.lt/s/1582/patvirtintos-kainos-kiek-kainuos-studijos>>

PRIEDAI

1. Mokslinis straipsnis: Česnavičiūtė U., Kubiliūnas R. *Nuotolinių kino kursų poreikio Lietuvoje tyrimas ir kursų organizavimo galimybės*. Aukštųjų mokyklų vaidmuo visuomenėje: iššūkiai, tendencijos ir perspektyvos. Alytus, 2017.

NUOTOLINIŲ KINO KURSŲ POREIKIO LIETUVOJE TYRIMAS IR KURSŲ ORGANIZAVIMO GALIMYBĖS

Ugnė Česnavičiūtė¹, Ramūnas Kubiliūnas¹

¹ *Kauno Technologijos universitetas*

Anotacija

Kinas – tai kultūros sritis, Lietuvoje susilaukianti palyginti mažai dėmesio. Tą rodo tiek mažas literatūros šaltinių apie kiną lietuvių kalba kiekis, tiek alternatyvių mokymosi būdų tradicinėms laipsnį suteikiančioms studijų programoms nebuvimas. Didelis kino festivalių lankomumo rodiklis rodo, kad susidomėjimas nekomerciniu kinu yra, tad aktualu tampa nagrinėti kino kursų poreikį. Švietimo sistemai prisitaikant prie besikeičiančių informacinės visuomenės poreikių, studijų programose atsiranda nuotolinio mokymosi elementų. Siekiant bendro švietimo sistemos vientisumo atsiranda poreikis nagrinėti kino studijų programų organizavimą bei galimybes rengti kino kursus nuotoliniu būdu. Straipsnyje pateikiami nuotolinių kino kursų poreikio Lietuvoje tyrimo rezultatai bei analizuojamos nuotolinių kino kursų organizavimo galimybės. Tyrimui naudotas apklausos metodas. Analizuojant nuotolinių kino kursų galimybes, straipsnyje apžvelgta kino studijų sistema Lietuvoje, atliktas palyginimas su užsienio šalyse taikoma nuotolinių kino kursų organizavimo praktika.

Esminiai žodžiai: nuotoliniai kino kursai, atvirieji masiniai interneto kursai, virtuali mokymosi aplinka

Įvadas

Kino sektorius – tai kultūros sektoriaus dalis, apimanti kino filmų kūrimą (gamybą), platinimą, filmų rodymą, televizijos programų leidybą, o taip pat ir garso įrašymą bei muzikos įrašų leidybą (Europos komisija, 2014). 2014 m. Europos komisijos komunikate Europos parlamentui buvo nurodyti keli planuojami kino sektoriaus veiklos uždaviniai. Kaip vieną iš prioritetų, komisija nurodė kūrybinės aplinkos tobulinimą visose valstybėse narėse, kas apima kino pramonės talentų ugdymą ir profesinių gebėjimų plėtojimą (Europos Komisija, 2014). Tai būtina, „kad Europos filmai būtų kokybiški, įvairūs ir originalūs“. Sektoriaus konkurencingumo skatinimui planuojama didinti „Europos kino mokyklų bendradarbiavimą <...> ir mokyklų bei įmonių kūrybinės partnerystės projektus“. Norint įgyvendinti Europos komisijos uždavinius reikia pradėti plėtoti su sektoriaus veikla susijusias studijų programas – verslumo, reklamos ir rinkodaros, o taip pat ir filmų kūrimo studijų programas. Nuotolinio mokymosi studijos būtų puiki priemonė tai pasiekti, nes jos gali būti prieinamos didesniai kiekiui studentų, be to jungiant su kitomis programomis būtų galima įgyvendinti kitą komunikate nurodytą uždavinį – kino sektoriaus bendradarbiavimą su susijusiais (pvz., televizijos, vaizdo žaidimų ir mišrių medijų) ir su kitais kūrybos ir švietimo sektoriais. Tokiu būdu būtų tobulinama kūrybinė ir inovacinė verslo aplinka.

Kino studijų Lietuvoje problematika. Pradedant analizuoti nuotolinių kino kursų diegimo Lietuvos švietimo institucijose galimybes, svarbu išnagrinėti nuotolinių kino kursų problematiką bei išsiaiškinti nuotolinių kino kursų poreikį Lietuvoje. Įvairių sričių kino specialistus Lietuvoje ruošia vienintelė aukštoji mokykla – Lietuvos

muzikos ir teatro akademija. Kino studijos, priklausomai nuo atskirų studijų programų, yra rengiamos kas dvejus metus. Tokia situacija yra susidariusi dėl kvalifikuotų profesionalių dėstytojų trūkumo. Akademijoje paskaitas daugiausiai veda savo srities praktikai režisieriai, operatoriai ir kt., kuriems darbas universitete yra antraeilės pareigos. Kas dvejus metus formuojamų studijų negalima sieti su studijų poreikio nebuvimu, nes norinčiųjų studijuoti skaičius yra ganėtinai didelis. Iš 2011–2014 m. duomenų matyti, kad į LMTA vidutiniškai priimama 29 proc. pageidavusiųjų studijuoti (LMTA, 2015). Nuotolinės kino studijos galėtų padėti spręsti tiek dėstytojų trūkumo, tiek žemo priimamų studentų kiekio problemas. Tai padarytų kino studijas prieinamas didesnei daliai norinčiųjų.

Skirtingai nei kitose Lietuvos aukštosiose mokyklose, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje studentams nėra galimybės mokytis iššęstinėse studijose – akademija tokių studijų nerengia, dėl to besimokantieji yra ribojami laiko ir vietos atžvilgiu. Nuotoliniai kursai studentams būtų fiziškai patogesni. Patogumas sietinas ir su finansais. Kino meno studijų kaina yra viena iš didžiausių lyginant su kitų sričių studijų programomis (kino studijos yra antroje pagal brangumą kategorijoje) (Kur Stoti, 2015). Dėl to, į valstybės nefinansuojamas vietas įstojusiems studentams, kurie bendrame akademijos studentų skaičiuje pagal 2014 metų duomenis sudarė apie 24 proc. (visiškai nefinansuojamos vietos) (LMTA, 2015), labai svarbus yra studijų finansavimas. Nenorėdami imti paskolų, dažnai ne vienas stengiasi studijų metu dirbti. Tad nuotoliniai kino kursai padėtų spręsti ne tik kino studijų organizavimo problemą, bet ir sudarytų studentams didesnes galimybes finansuoti savo studijas be ilgalaikių finansinių įsipareigojimų.

Lietuvos kino sektoriuje egzistuoja nemažai švietimo problemų: trūksta kvalifikuotų kino srities specialistų, studijas teikia tik viena aukštoji mokykla, studijos organizuojamos kas dvejus metus, studijuoti priimama mažas skaičius stojančiųjų, studijų kaina aukšta. Kino sektoriuje taip pat trūksta bendradarbiavimo su kitais sektoriais. Paminėtas problemas būtų galima spręsti sudarant galimybę studijuoti kino kursus nuotoliniu būdu. Siekiant tai įgyvendinti, reikia ištirti nuotolinių kino kursų realizavimo galimybes.

Tyrimo objektas: nuotoliniai kino kursai.

Tyrimo tikslas: ištirti nuotolinių kino kursų poreikį Lietuvoje ir jų realizavimo galimybes.

Uždaviniai:

1. Ištirti kino kursų poreikį Lietuvoje, siekiant įvertinti kūrybinės aplinkos tobulinimo Lietuvoje galimybes.
2. Ištirti tradicinių kino studijų specifiką Lietuvoje.
3. Apžvelgti nuotolinių kino kursų organizavimo patirtį užsienyje.
4. Palyginti skirtingus nuotolinio mokymosi organizavimo būdus, siekiant parinkti tinkamiausią kino kursams Lietuvoje.

Tyrimo **metodika:** nuotolinių kino kursų poreikiui Lietuvoje įvertinti naudojamas apklausos metodas. Analizuojant Lietuvos ir užsienio šalių nuotolinių kino kursų organizavimo praktiką, naudojama lyginamoji analizė.

Nuotolinių kino kursų Lietuvoje poreikio analizė

Įvade iškelus hipotezes, kaip nuotoliniai kino kursai galėtų padėti kino švietimo problemas spręsti, svarbu nustatyti nuotolinių kino kursų poreikį. Siekiant tai padaryti buvo atlikta nuotolinių kursų Lietuvoje poreikio apklausa. Apklausoje dalyvavo 13 respondentų iš trijų amžiaus grupių – 19-25 metų (46,2 proc.), 26-30 metų (46,2

proc.) ir 31-40 metų (7,7 proc.). Visi apklaustieji pažymėjo, jog turi aukštąjį (30,8 proc.) arba aukštąjį universitetinį išsilavinimą (69,2 proc.). Pagal šį rodiklį galima teigti, jog apklausos rezultatai ir nuotolinių kursų poreikio analizė bus orientuota į išsilavinusį vartotoją. Pagal studijų kryptis apklausos rezultatai pasiskirstė taip: daugiausiai apklaustųjų turi socialinių mokslų išsilavinimą (46,2 proc.), antroje vietoje yra technologinių mokslų sritis (30,8), o mažiausiai balų dalinasi humanitarinių, biomedicinos bei menų studijų kryptys. Apklaustųjų turimas išsilavinimas lėmė ir atsakymų į klausimą, „Kaip vertinate savo gebėjimus naudoti informacines komunikacines priemones?“, pasiskirstymą. 84,6 proc. apklaustųjų teigia, jog savo gebėjimus vertina puikiai, nekyla jokių problemų, naudojantis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis. Į klausimą, „Ar domitės kinu, kino kūrimu?“, teigiamai atsakė daugiau nei pusė apklaustųjų (69,2 proc.). Šis rodiklis parodo, jog domėjimasis kino menu mažai priklauso nuo amžiaus, turimo išsilavinimo ar studijų krypties. Įvertinus respondentų išsilavinimą bei domėjimąsi kino sritimi, buvo aiškinamasi, kiek apklaustieji yra susipažinę su nuotoliniais kursais. Į klausimą, „Ar esate studijavę nuotoliniu būdu?“, didžioji dalis atsakė teigiamai (76,9 proc.) ir tai rodo, jog nuotolinių kursų specifika bent iš dalies jiems yra pažįstama.

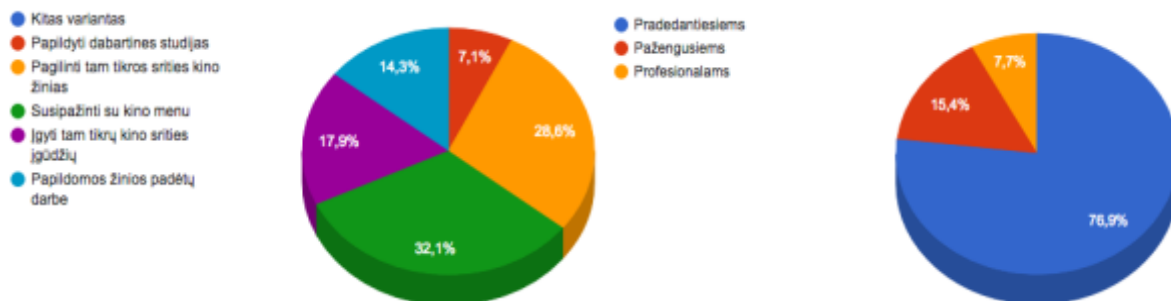
Tikriausiai tai lėmė ir kito klausimo, „Kaip vertinate nuotolinių kino kursų atsiradimą Lietuvoje? Ar manote, jog tai reikalinga“, rezultatų pasiskirstymą, nes net 92,3 proc. pasirinko atsakymą „Vertinu teigiamai, jau seniai Lietuvoje to reikėjo“. Likusi dalis apklaustųjų rinkosi atsakymą „Vertinu neigiamai, tam nėra paklausos“. Aukštas teigiamo atsakymo pasirinkimas rodo, jog nuotolinių kino kursų poreikis Lietuvoje yra.

Vertinant nuotolinių kino kursų situaciją, taip pat išryškėjo teigiamas pasirinkimas. Nuotolinį mokymąsi tikrai rinktųsi 38,5 proc., galbūt – 46,2 proc. apklaustųjų. Verta pažymėti, jog likusioji dalis rinkosi atsakymą „Nežinau“, o neigiamo varianto pasirinkimo nebuvo nei vieno, tai rodo, jog apklaustieji palankiai vertina galimybę studijuoti kino kursus nuotoliniu būdu. Studijuoti nuotoliniu būdu, apklaustuosius labiausiai skatintų asmeninis suinteresuotumas, kursų patogumas ir lankstumas, taip pat profesiniai poreikiai ir karjeros galimybės, o mažiausiai įtakos turėtų finansinė kursų dalis. Toks atsakymų išsidėstymas tiesiogiai lėmė ir klausimo apie kursų kainą atsakymų pasiskirstymą. Net 76,9 proc. apklaustųjų sutinka, kad sutiktų mokėti didesnę kainą, jeigu kursai būtų kokybiški. Atsakymai į šį klausimą rodo, kad kurso dalyviams kurso kokybė yra bene svarbiausias rodiklis sprendžiant mokėjimo už kursą klausimą.

Analizuojant kursų organizavimo aspektus išryškėjo keletas vieningų respondentų atsakymų. Dauguma apklaustųjų (61,5 proc.) teigia, kad jeigu dalyvautų nuotoliniuose kursuose, galėtų skirti tam kelias valandas per savaitę. Kiti (23,1 proc.) pažymi, jog galėtų mokslams skirti dar mažiau laiko – kelias valandas per dvi savaites. Ir tik mažuma (15,4 proc.) sutinka, jog skirtų 1 valandą per dieną. Kurso dalyvius motyvuotų kuo daugiau vertinamų veiklų, bet ir didesnė atsakomybė bei savarankiškumas kurso metu. Nagrinėjant paskaitų tipą ir paros laiką, jei jos vyktų tiesiogiai, 46,2 proc. respondentų teigia, jog tiesioginių paskaitų reikia ir norėtų jų vakarais, ne darbo metu. Kita dalis (38,5) apklausoje dalyvavusiųjų mano, jog jiems tiesioginės paskaitos nebūtų būtinos. Tai taip pat rodo nuotolinių kursų poreikį, nes kurso dalyviams svarbi galimybė derinti mokymąsi su darbu, studijomis ar kitomis veiklomis, o tai nuotoliniai kursai ir galėtų suteikti.

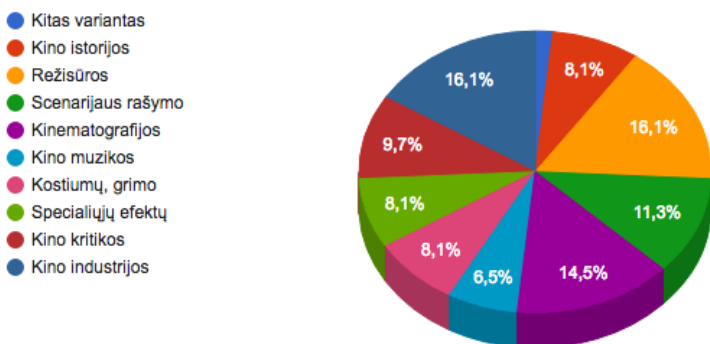
Vertinant nuotolinių kino kursų poreikio tikslus, nuomonės išsiskyrė, tačiau tai parodė, jog potencialūs kurso dalyviai turi skirtingus poreikius. Į paveiksle pavaizduotas tikslų pasiskirstymas. Dauguma teigia, jog labiausiai

kino kursai būtų reikalingi susipažinti su kino menu, o tai lėmė ir atsakymų į klausimą, „Kokie kino kursai Jums būtų aktualiausi?“, pasiskirstymą – 76, proc. apklaustųjų teigia, jog būtų reikalingi kursai pradedantiesiems. Iš mokymosi tikslų dar būtų galima paminėti tam tikros kino srities žinių pagilinimą, tam tikrų kino srities įgūdžių įgijimą, taip pat papildomos žinios padėtų darbe. Šių atsakymų pasirinkimas rodo, jog apklaustųjų poreikiai yra gana specializuoti atskirose srityse, jiems svarbus bendradarbiavimo tarp skirtingų sričių klausimas.

1 pav. Kokių tikslu kino kursai būtų reikalingi?/Kokie kino kursai būtų aktualiausi?

Rinkdamiesi kino sritį, kurios žinias norėtų pagilinti, apklaustieji vėlgi nebuvo vieningi. Atskirų kino sričių pasiskirstymas pavaizduotas 2 paveiksle.

2 pav. Kokios srities kino kursai Jums būtų aktualūs?

Visos sritys surinko gana apylygiai apklaustųjų balsų. Vis dėlto, kino industrijos ir režisūros sritys yra labiausiai dominančios. Kinematografijos ir scenarijaus rašymo kursai būtų kiek mažiau, bet taip pat aktualūs. Nevienodas rezultatų pasiskirstymas rodo, jog visos sritys būtų paklausios ir turėtų savo auditoriją. Didelis kino industrijos pasirinkimas gali rodyti, kad Lietuvoje yra susidomėjimas šiuo sektoriumi, bet dėl nesamų studijų ir žinių trūkumo, tokie specialistai nėra rengiami. Besidomintieji kinu pasigenda informacijos apie kino industrijos galimybes.

Apklausoje rezultatai parodė, jog Lietuvoje nuotolinių kino kursų poreikis yra ir tai, jog apklaustieji palankiai vertina tokių kursų atsiradimą, tokių kursų bei nuotolinio mokymosi bendrąją prasmę ateitį. Apklaustieji nurodė, kad aktualiausi būtų kursai pradedantiesiems, juos domintų galimybė įgyti įvairių kino sričių žinių bei praktinių įgūdžių. Režisūra ir kino industrija buvo pažymėtos kaip labiausiai dominančios studijų kryptys. Apklausa parodė, jog potencialūs kurso dalyviai puikiai vertina savo gebėjimus naudotis technologinėmis komunikacijos

priemonėmis, yra išsilavinę ir vertina kursų kokybę. Įvertinus nuotolinių kino kursų poreikį Lietuvoje, toliau bus analizuojama tradicinių kino studijų ir nuotolinių kino kursų specifika.

Tradicinių kino studijų ypatumai

Filmo kūrimas – tai procesas, reikalaujantis komandinio skirtingų kvalifikacijų specialistų darbo. Kūrybiniame procese dažniausiai dalyvauja scenaristai, režisieriai, operatoriai, prodiuseriai, montažo specialistai ir kt. Vertinant tradicines universitetines kino studijų kryptis, galima teigti, jog bakalauro studijų programos pateikia kiekvienos iš atskirų kino sričių specialybių pagrindus, taip pat suteikia teorinių žinių apie kino meno kryptis, kūrėjus, stilius. Kai kurios aukštosios mokyklos reikalauja papildomo pasiruošimo prieš stojant į bakalauro programas, tačiau dažniausiai reikalingas tik pagrindinis išsilavinimas (Study.com, 2015). Magistro studijų programose suteikiamas platesnis tam tikros srities žinių kiekis, studentai specializuojasi, renkasi patraukliausias kryptis. Užsienio kino mokyklose įprasta, jog dar prieš magistro studijas studentai būna sukūrę kelis asmeninius trumpo ar ilgo metro filmus. Stojant į magistro programas bakalauro diplomą jau yra privalomas, be to dauguma mokyklų reikalauja pateikti ir veiklos rezultatus, sukurtų filmų pavyzdžius.

Vienintelėje Lietuvos aukštojoje mokykloje ruošiančioje kino specialistus – Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje Teatro ir Kino fakultete rengiami šių sričių specialistai: dramos ir kino aktoriai, choreografai, baleto ir šiuolaikinio šokio specialistai, teatro, vaizdo ir garso režisieriai, vaizdo operatoriai, teatro, kino ir muzikos vadybininkai, teatrologai, kinotyriminkai, kino dramaturgai (LMTA, 2016). Struktūriškai fakultetą sudaro atskiros katedros: kino ir televizijos, meno istorijos ir teorijos, vaidybos ir režisūros, šokio ir judesio katedros. Akademijoje organizuojamos šios kino studijų pirmos pakopos (bakalauro) programos: Vaidyba, Kino dramaturgija, Scenos ir kino menų istorija ir kritika, vaizdo operatorius, vaizdo režisūra. Antros pakopos (magistro) studijų kryptys yra šios: Vaidyba, Vaizdo operatorius, Vaizdo režisūra, o trečios pakopos (doktorantūros) yra viena bendra visai kino ir teatro kryptis: teatro ir kino krypties meno doktorantūra.

Lietuvoje tiek pirmos, tiek antros pakopos kino filmo kūrimo studijų tikslas yra ugdyti šiuolaikiškus, profesionalius, aukštos kokybės kino specialistus. Vykdomos tik dieninės paskaitos, tiesioginiu būdu dėstytojui perteikiant mokymosi medžiagą studentams. Stojantieji privalo laikyti stojamuosius egzaminus, per kuriuos įvertinamos jų kino žinios bei pasirėngimas mokymuisi. Studijos trunka ketverius metus. Paskaitos dėstomos pagal sudarytą tvarkaraštį. Kviečiami dėstytojai iš kitų universitetų ar atitinkamos srities praktikai, kurie paskaitas dėsto sesijomis. Studijų organizavimas beveik nesiskiria nuo kitų šalies universitetuose siūlomų studijų programų organizavimo. Pagrindinis ir didžiausias skirtumas, jog vietoj kitose įstaigose įprasto bakalauro darbo, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje kino ir teatro srities studentai, norėdami įgyti bakalauro diplomą, turi nufilmuoti dokumentinį arba vaidybinį filmą (LMTA, 2015).

Užsienio universitetuose ir kolegijose kino kūrimo studijų pasirinkimas didesnis nei Lietuvoje, tačiau bakalauro studijų organizavimas vykdomas panašiai. Stojantiesiems privalomas stojamasis egzaminas. Studijos taip pat trunka ketverius metus, tačiau kai kurie universitetai, pvz., Čapmano universitetas (Chapman university, 2015) siūlo penkerių metų kino studijų programą, kurios metu įgyjamas ne tik bakalauro, bet ir magistro diplomai.

Kino filmų kūrimo studijos mažai kuo skiriasi nuo kitų sričių studijų programų. Tiek Lietuvos, tiek užsienio šalių švietimo įstaigose mokymosi procesas susideda iš teorinės ir praktinės dalies. Teorinės paskaitos dėstomos

auditorijose tradiciniu būdu. Praktinė dalis yra sudėtingesnė, nes joje svarbiausias yra praktinis studento patyrimas ir pasirengimas.

Vaizdo režisūros studijų krypties ypatumai

Vaizdo režisūros studijų programos tikslas, kaip nurodyta 2013 metais LMTA atliktoje studijų savianalizės ataskaitoje, yra „parengti vaizdo režisierius, gebančius atsakyti už kūrinio ar TV bei kino projekto meninę vertę, jos sukūrimą ir įgyvendinimą, pritaikant režisūros, dramaturgijos, technikos ir garso supratimo žinias, gebančius savarankiškai vykdyti projektus Lietuvos nacionalinėse ir komercinėse televizijose, skaitmeniniuose ir kino projektuose, kino pramonėje, reklamos ir medijos srityse, teatro scenose“ (LMTA, 2016). Vaizdo režisūros studijų programa buvo suformuota remiantis meistriškumo ugdymo logika, kai judama nuo paprastų pratimų ir užduočių prie sudėtingesnių grupinių darbų, individualių projektų bei pagrindiniais kino kūrimo procesais, atskirų kino elementų – vaizdas, garsas, siužeto vykdymo kalbos priemonės, aktorinis menas – įvaldymu. Kaip ir kiekvienoje studijų programoje judama nuo teorinės dalies prie praktinių įgūdžių formavimo. Programos privalumas tas, jog tai vienintelė studijų programa Lietuvoje, rengianti profesionalius vaizdo režisūros specialistus.

Kaip nurodoma programos savianalizės apraše, programos tikslų įgyvendinimui naudojami įvairūs studijų metodai: individualus kūrybinis darbas su dėstytoju, filmavimas pagal nurodytą temą, techninių/praktinių gebėjimų lavinimo užsiėmimai, diskusijos, komandinis darbas, projektai ir pan. Programos veiklų apraše išskiriami tam tikri metodai, kurie skatina atskirų sričių studentų bendradarbiavimą. Į užduotis įtraukiami kelių studijų programų studentai. Kaip pavyzdys, paminėtinas Nebylaus kino pratimas, kurio metu studentai atkuria ir pratęsia pasirinktas klasikinių nebylių filmų scenas. Atliekant užduotis ugdomos skirtingos kompetencijos, įgyjama įvairių sričių patirties ir įgūdžių. Vaizdo režisūros studijų metu mokomasi ir bendrųjų dalykų, tam pasitelkiamos grupinės paskaitos ir seminarai, kaip mokymo metodai naudojami medžiagos dėstymas, diskusijos, aptarimai, pristatymai, atsakinėjimas žodžiu ir raštu į užduotus klausimus ir pan. (LMTA, 2016). Baigdami vaizdo režisūros programą studentai turi atlikti baigiamąjį kūrybinį projektą, kurį sudaro dokumentinis ar vaidybinis trumpametražis filmas, atskleidžiantis bakalauro studijose įgytus kūrybinius gebėjimus.

Kadangi Lietuvoje nuotoliniai kino, o tuo labiau vaizdo režisūros kursai nėra vykdomi, toliau bus nagrinėjama nuotolinių kino režisūros kursų specifika užsienio šalyse.

Egzistuojančių virtualių kino filmų kūrimo mokymosi platformų apžvalga

Nuotoliniai kino filmų kūrimo kursai tarpusavyje skiriasi kaina, trukme, atvirumu, kursų įvairove, reikalavimais ir kitais kriterijais. Šiame skyriuje bus aptariama keletas nuotolinių kino filmų kūrimo kursų, bus apžvelgiami populiariausi nuotoliniu būdu vykdomi kursai iš trijų sričių: laipsnį suteikiančių universitetinių nuotolinių studijų, savarankiškų nuotolinių ir atvirųjų masinių nuotolinių kursų (MAIK). Bus nagrinėjami studijų/kursų organizavimo ypatumai bei mokymosi metodai, bus orientuojamasi į vaizdo režisūros kursus ar studijų programas ir jų formatą bei organizavimą skirtingose mokymosi aplinkose. Pavyzdžiams pasirinkti populiariausi kiekvienos kursų kategorijos kursai pagal nuotolinių kursų vertinimą tinklalapyje OnlineCoursesReview.org (Online Courses Review, 2015).

Laipsnį suteikiančios nuotolinės kino filmų kūrimo studijos. Vienas tokių studijų pavyzdžių yra „**Full Sail University**“ (Full Sail university, 2015). Floridoje įkurtame privačiame universitete siūloma vienintelė pilnai nuotolinė su kinu ir televizija susijusi bakalauro studijų programa yra skaitmeninė kinematografija. Šios programos tikslas yra derinant naujausias technologijas bei besimokančiųjų talentą ugdyti besimokančiųjų skaitmeninių filmų kūrimo įgūdžius. Studijų programa trunka 32 mėnesius ir jos metu įgyjama scenarijaus rašymo, filmo gamybos organizavimo, filmavimo, postprodukcijos, filmų distribucijos žinių. Programos studijų planas jungia teorines žinias ir praktines užduotis, mokymąsi per asmeninę patirtį. Nuotolinis mokymasis palaikomas per virtualią mokymosi aplinką, kuri studentams prieinama 24 valandas per parą, tereikia turėti interneto ryšį. Virtualioje mokymosi aplinkoje studentai gali peržiūrėti mokymosi turinį, vaizdo paskaitų įrašus, įkelti namų darbų užduotis, atlikti testus ir apklausas, bendrauti su dėstytojais ir kitais studentais, peržiūrėti pažymius ir sekti mokymosi progresą (Full Sail university, 2015). Studentams yra pateikiama daug naudingų virtualių priemonių, kaip kurti audiovizualinius produktus. Sukurtus projektus studentai gali įkelti į savo paskyrą ir pasidalinti su kitais studentais bei dėstytoju. Studento progresas vertinamas ne tik pagal rašto darbus, bet ir pagal atliktus projektus, kurie gali apimti vaizdo, garso įrašų ar net animacijos kūrimą. Reikia pažymėti, jog studijos „Full Sail University“ universitete kainuoja 57 tūkst. JAV dolerių, be to, mokymosi pradžioje reikia įsigyti kompiuterį ir programinę įrangą, kurios kaina gali siekti iki 5 tūkst. dolerių.

Galimybę įgyti bakalauro laipsnį kino srityje nuotoliniu būdu suteikia ir San Franciske 1929 m. įkurtas universitetas „**Academy of Art University**“ (Academy of Art university, 2015). Šiame universitete nuotoliniu būdu galima mokytis šias bakalauro studijų programas: prodiusavimas, režisūra, montažas, scenarijaus rašymas ir kt. Universiteto nuotolinių studijų sistema nesiskiria nuo anksčiau minėto universiteto studijų sistemos. Kurso metu mokymasis vyksta Mokymosi valdymo sistemoje. Studentai turi asmenines paskyras, per kurias gali bendrauti su kitais studentais, su kurso dėstytojais. Visa medžiaga mokymuisi pateikiama virtualiai vaizdo įrašų formate. Paskiriamos audiovizualinių projektų, rašto darbų užduotys, kurias reikalaujama įkelti į svetainę. Studentai gali pasirinkti patogų mokymosi laiką ir paskaitų vaizdo įrašus nebūtinai stebėti gyvai. Kiekvieno semestro metu reikia išklaudyti 15 modulių, patiems pasirenkant mokymosi vietą ir laiką.

Palygintos laipsnį suteikiančios nuotolinės studijos tarpusavyje yra panašios, naudoja panašias priemones perteikti informaciją studentams, tačiau nėra prieinamos plačiąjai auditorijai, nes studijų kaina pakankamai aukšta.

Savarankiški nuotoliniai kino filmų kūrimo kursai. Populiariausias tokių kursų pavyzdys yra „**FXPHD**“ (FXPHD, 2015) mokymosi platforma. Tai nuotolinio mokymosi platforma, kurioje galima įgyti darbo su filmams kurti skirta programine įranga įgūdžių. Šie kursai yra mokami, kaina svyruoja nuo 299 iki 559 dolerių už pasirinktą mokymosi paslaugą. Kursai paremti metinės prenumeratos principu, kai suteikiamas ne baigimo pažymėjimas, o siunčiama atnaujinta informacija apie programą, su kuria dirbama. Programinė įranga, kurią galima atsisiųsti įsigijus vieną iš narysčių: HIERO, Arnold Renderer, Houdini FX 15, KATANA, MODO 801, NUKE v9 (NUKE, NUKEX ir NUKE Studio), Maya 2015, Mudbox 2015, Cinema 4D R17, Renderman ProServer & RMS for Maya, MARI, V-Ray 3.0, Ocula from The Foundry (FXPHD, 2015). „FXPHD“ mokymosi aplinkoje galima išmokti naudotis šiomis programomis. Prisijungti prie kurso galima bet kuriuo metu, nebūtina laukti mokslo metų pradžios. Skirtingai nei universitetuose siūlomose studijų programose šie kursai yra teminiai, trunka vidutiniškai dešimt savaičių. Šioje aplinkoje galima mokytis apie skaitmeninį režisavimą, pateikiami galimų naudoti programų pavyzdžiai. Kursuose

mokomasi, kaip naudotis tomis programomis. Paskaitų vaizdo įrašus ruošia savo srities profesionalai. Kurso virtualiojoje aplinkoje veikia forumas, kuriame galima bendrauti su kitais besimokančiais. Kursai daugiausiai susideda iš vaizdo įrašų, kurie pateikiami H.264 kodo QuickTime formatu. Kiekvienas besimokantis asmeniškai atsakingas už savo mokymosi tempą ir progresą.

Filmų kūrimo (angl. filmmaking) galima mokytis ir virtualioje aplinkoje „**Lights Film School**“ (Lights Film School, 2015). Šios virtualios mokymosi aplinkos tikslas yra sukurti kokybišką filmų kūrimo mokymosi aplinką, pateikti studentams naujausias ir patogiausias priemones filmų kūrimui, naudoti įvairius mokymosi metodus ir taip prisitaikyti prie individualių studentų poreikių. „Lights Film School“ mokykloje mokymas pagrįstas studentų rezultatų siekimu. Mokymosi procesą vertina patys studentai, t. y. jei dėstytojai nesurenka 70 proc. teigiamų atsiliepimų iš juos vertinančių studentų, tuomet jie yra atleidžiami, taip besimokantieji apsaugomi nuo vidutinio lygio mokytojų.

Filmo kūrimo kursas susideda iš šešių modulių: įžanginis modulis, scenarijaus rašymas, režisavimas, kinematografija, montažas, garso režisūra. Kursas pasižymi tuo, jog nors pabaigiamas per 3-6 mėnesius, tačiau jame mokytis galima iki metų, t. y. metus yra aktyvi prieiga prie mokymosi aplinkos. Kursai yra mokami, išskiriami trys skirtingi paslaugų paketai, vienas nuo kito besiskiriantys studentui teikiamomis mokymosi galimybėmis, dėl aukštos kursų kokybės ribojamas besimokančiųjų skaičius. Pradėjus mokytis sukuriamas asmeninė paskyra, joje galima sekti mokymosi progresą, mokantis bendrauti su kitais studentais. Šioje aplinkoje galimi trys skirtingi paslaugų paketai. Patys pigiausi kursai yra skirti studentams, jie nuo akademikams ir mokslininkams skirtų kursų skiriasi tuo, jog nėra galimybės gyvai stebėti vykdomų paskaitų bei jiems nėra prieinamas virtualus kino teatras, kuriame galima pasiekti filmų biblioteką ir kuriame kartą per mėnesį vykdomas bendras grupinis seansas kartu su filmų kūrėjais. Filmus virtualiame kino teatre galima žiūrėti ir individualiai priimtiniu laiku. Studentai, turintys akademikams skirtą paslaugų paketą, gali stebėti gyvas 2-3 val. trukmės paskaitas, tačiau virtualus kino teatras prieinamas tik turint mokslininkams skirtą paslaugų paketą. Taip pat veikia virtuali medijų biblioteka, kurioje yra scenarijų, mokomųjų vaizdo įrašų, muzikos efektų ir kitos informacijos. Norint gauti kursų baigimo pažymėjimą reikia sukurti trumpo metro filmą, panaudojant įgytas žinias. Kurso organizavimo elementai yra šie: 1. Kurso turinys/mokomoji medžiaga – studentai gali peržiūrėti paskaitų vaizdo įrašus, skaityti paskaitų komentarus. 2. Praktinių įgūdžių „Veidrodinė“ programa (angl. mirror program), kuri leidžia studentams atsisiųsti į savo kompiuterius reikalingą programinę įrangą bei įvairius multimedijos išteklius taip suteikiant jiems galimybę įgyti praktinių įgūdžių. 3. Vaizdiniai pavyzdžiai – prie kiekvienos kurso dalies yra pateikta daugybė mokomųjų vaizdo įrašų, video klipų ar pilnametražių filmų, kurie iliustruoja paskaitose dėstomą medžiagą. 4. Namų darbų užduotys – kiekvienoje paskaitoje yra užduodami namų darbai, kuriuos reikia atlikti iki kitos paskaitos, tai gali būti praktinės užduotys, nurodymas peržiūrėti filmą ar perskaityti scenarijų. Dauguma užduočių atlikti trunka 1-2 valandas. 5. Baigiamasis projektas. Atlikus visas namų užduotis, bei užduotis pamokų metu, viso kurso metu yra dirbama prie projekto, kurį baigus kursas galima įsidėti į savo karjeros, darbų aplanką.

Atvirieji masiniai nuotoliniai kursai. Vienas iš tokių kursų pavyzdžių yra „**Future Learn**“ (FutureLearn, 2015) mokymosi platforma, kurioje galima dalyvauti ne tik filmo kūrimo, bet ir daugelio kitų sričių kursuose. Pagrindinis skirtumas nuo „Lights Film School“ platformos yra tas, jog šioje mokymosi aplinkoje mokamas yra tik kursų baigimo pažymėjimas. Kursas trunka kelias savaites, mokymosi apimtis – maždaug 3 valandos per savaitę.

Kiekvienos savaitės paskaitas veda kitas dėstytojas, savo srities profesionalas. Mokymosi aplinka patogi, ja lengva naudotis, kursams pradėti nereikalaujamas išankstinis pasirengimas. Kiekvienos savaitės mokymo medžiaga suskaidyta į trumpus vaizdo įrašus, todėl mokymosi procesas nėra varginantis ar nuobodus. Mokymasis vyksta susikūrus asmeninę paskyrą. Jungtis galima per socialinio tinklo Facebook paskyrą. Kiekvienos savaitės mokymosi medžiaga pateikiama vaizdo paskaitos ar teksto formatu, nurodomos užduotys. Prie paskaitų yra diskusijų langas.

Kitas atvirųjų kursų pavyzdys yra „MIT OpenCourseWare“ (MitOpenCoureware, 2015) – Masačusetso technologijos instituto sukurta virtuali mokymosi aplinka, kurioje gausu su kino kūrimu susijusių atvirųjų kursų. Norint žiūrėti vaizdo paskaitų įrašus šioje aplinkoje, nereikia registruotis ar kurti asmeninę paskyrą. Paskaitas galima žiūrėti nepriklausomai nuo kursų pradžios datos. Vaizdo įrašus galima pasiekti net jei kursai yra pasibaigę. Pati mokymosi aplinka nėra tokia patogi, kaip „Future Learn“, gana sunku „MIT OpenCourseWare“ vadinti virtualia mokymosi valdymo sistema, nes nėra bendravimo ir bendradarbiavimo funkcijų, neskiriamos namų darbų ar kitos užduotys, nėra vertinimo sistemos, tai tiesiog yra mokomųjų išteklių saugykla. Platforma skiriasi tuo, jog tai – universiteto organizuojami atvirieji išteklių, dauguma kursų yra alternatyva gyvai vykstantiems kursams. Nėra galimybės gauti baigimo pažymėjimo, galima tik stebėti įrašus ir mokytis individualiai. Mokymosi platforma padeda kaip papildomas informacijos šaltinis.

1 lentelė. Virtualių kino filmų kūrimo mokymosi platformų apžvalga

	Laipsnį suteikiančios studijos	Teminiai kursai	Masiniai atvirieji interneto kursai
Kaina	Labai aukšta	Keli paslaugų paketai, kaina	Yra nemokamų kursų galimybė
Galimybė pasirinkti mokymosi laiką ir vietą	Vyksta paskaitos pagal grafiką, tačiau atskiriems projektams besimokantieji gali rinktis jiems patogų laiką ir vietą. Visos virtualios priemonės prieinamos 24 val. per parą.	Taip, mokymasis vyksta tam tikru laiku, suteikiamas tam tikras laiko intervalas, per kurį besimokantysis privalo kursą pabaigti.	Mokymasis visiškai priklauso nuo besimokančiojo.
Kursų organizavimas	Įtraukiama visa švietimo įstaigos administracija, reikalingi papildomi išteklių. Organizavimas kompleksinis ir sudėtingas. Reikalinga papildoma techninė įranga ir mokomosios priemonės.	Mokymasis vyksta virtualioje aplinkoje, kurioje pateikiami demonstraciniai vaizdo įrašai. Nesudėtinga valdyti ir organizuoti mokymosi procesą.	Paprasčiausia organizuoti. Priklausomai nuo virtualios aplinkos dažnai kursus organizuoti gali ir individualūs mokytojai/kuratoriai.

Mokymosi medžiaga	Pateikiama daug ir įvairaus formato mokymosi turinio. Besimokantieji turi prieigą prie virtualių kino teatrų ar priemonių laboratorijose.	Mokymosi medžiaga pateikiama vaizdo įrašais su papildomais šaltiniais apie programų, kuriomis mokoma naudotis, atnaujinimus.	Pagrindinis mokymosi turinio pateikimo formatas yra vaizdo įrašai. Tačiau taip pat pateikiamos nuorodos į papildomus šaltinius.
-------------------	---	--	---

Sprendžiant Lietuvos kino švietimo problemą, ir atsižvelgiant į tai, kad kino studijos Lietuvoje patenka į brangiausių studijų kategoriją, atmetama galimybė organizuoti nuotolines kino kursų studijas pagal užsienio studijas, kurias baigus suteikiamas diplomai. Norint parengti nuotolinius kino režisūros kursus rekomenduotina atsižvelgti į atvirųjų masinių interneto kursų organizavimo praktiką, kadangi jie prieinami didesniai kiekiui vartotojų, taip pat gali būti teikiami nemokamai arba gana žemomis kainomis, nereikalauja specifinių žinių ar įgūdžių, gana lengvai įdiegiami ir pateikiami studentams.

Išvados

1. Atlikus nuotolinių kino kursų poreikio Lietuvoje tyrimą, nustatyta, kad Lietuvoje nuotolinių kino kursų poreikis yra. Apklaustieji palankiai vertina tokių kursų atsiradimą, tokių kursų bei nuotolinio mokymosi ateitį Lietuvoje bendrąja prasme. Paklausiausi būtų nuotoliniai kursai pradedantiesiems, populiariausios sritys būtų kino režisūra ir kino industrija, potencialūs kino kursų naudotojai norėtų nemokamų kursų arba už kursus mokėtų, jei jie būtų kokybiški.
2. Kino filmų kūrimo studijų programos mažai kuo skiriasi nuo kitų sričių studijų programų. Tiek Lietuvos, tiek užsienio šalių švietimo įstaigose mokymosi procesas susideda iš teorinės ir praktinės dalies.
3. Populiariausi nuotoliniu būdu vykdomi kursai yra: laipsnį suteikiančios universitetinės nuotolinės studijos, savarankiški nuotoliniai ir atvirieji masiniai nuotoliniai kursai (MAIK). Palyginus populiariausias aplinkas iš visų trijų kategorijų, nuotolinius kino režisūros kursus organizuojant rekomenduotina vadovautis atvirųjų masinių interneto kursų organizavimo praktika.
4. Palyginus egzistuojančias virtualias nuotolinių kursų teikimo aplinkas, nustatyta, kad Lietuvoje norint pradėti rengti nuotolinius kino kursus labiausiai rekomenduotina vadovautis atvirųjų masinių interneto kursų organizavimo praktika, nes kursų organizavimas nereikalauja specifinių įgūdžių, galima teikti nemokamus kursus, be to kursai prieinami didelei studentų auditorijai, jie gali mokytis jiems patogioje vietoje ir patogiu metu.

Literatūros sąrašas:

1. Academy of Art University. Online Education. Žiūrėta 2015 11 13 per internetą: <http://www.academyart.edu/online-education>
2. Chapman university. Lawrence and Kristina Dodge College of Film and Media Arts: Sodaro–Pankey Undergraduate School of Media Arts. Žiūrėta 2015 11 14 per internetą: <http://www.chapman.edu/catalog/oc/current/ug/content/3807.htm#o3819>
3. Full Sail University. Digital Cinematography / Courses. Žiūrėta 2016 06 13 per internetą: <http://www.fullsail.edu/resources/brochure-file/full-sail-catalog.pdf>
4. FutureLearn. Courses. Žiūrėta 2015 10 30 per internetą: <http://www.futurelearn.com/>.

5. FXPHD. *Have more questions? Here are more answers.* Žiūrėta 2016 06 13 per internetą: <https://www.fxphd.com/faqs/>
6. *Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir Socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Europos kinas skaitmeniniame amžiuje. Kultūrų įvairovės ir konkurencingumo sąsaja.* Europos komisija, Briuselis, 2014. Žiūrėta 2015 10 10 per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/>
7. Lietuvos muzikos ir teatro akademija 2014 metai. *Rektorius prof. Zbignevo Ibelgaupto ataskaita.* Vilnius, 2015. Žiūrėta 2016 06 13 per internetą: lmta.lt/get.php?item=f&id=18644
8. Lietuvos muzikos ir teatro akademija. Programos vertinimas. *Pirmosios pakopos studijų programos „Vaizdo režisūra“ savianalizės suvestinė. 2013 m.* Žiūrėta 2016 06 13 per internetą: <http://lmta.lt/get.php?item=f&id=14961>
9. *Lietuvos kūrybinių industrijų sektoriaus konkurencingumo tyrimas.* Vilnius, 2014. Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija. Žiūrėta 2015 10 10 per internetą: <http://www.ltkl.lt/>
10. Lights Film School. *Learn how to create professional narrative and documentary films.* Žiūrėta 2015 10 02 per internetą: <http://www.lightsfilmschool.com/>
11. MitOpenCourceware. Masačusetso technologijos institutas. Žiūrėta 2015 10 30 per internetą: <http://ocw.mit.edu/>
12. Online Courses Review. *Top Online Filmmaking Courses.* Žiūrėta 2015 11 13 per internetą: <http://www.onlinecoursesreview.org/filmmaking/#degrees>
13. Study.com. *Film and Cinema Studies.* Žiūrėta 2015 10 02 per internetą: <http://study.com/>
14. Žurnalas Kur stoti 2015. *Patvirtintos kainos kiek kainuos studijos.* Žiūrėta 2015 12 13 per internetą: <http://www.kurstoti.lt/s/1582/patvirtintos-kainos-kiek-kainuos-studijos>

Summary

This article presents the analysis of need and possibilities to organize distance learning cinema courses in Lithuania. For the analysis, survey method was used. The article analysis current situation of cinema studies in Lithuania and compares it with different practices of other countries.

The object of research – distance learning cinema courses.

The aim of research – to analyze the need of distance learning cinema courses in Lithuania and different ways to organize it.

It was concluded that there is a need of distance learning cinema courses in Lithuania. Respondents would see distance learning as the future of education. Comparing cinema studies with other study programs, the biggest difference is that students in cinema study program need to create a full-length film for the final thesis. As there are no virtual cinema courses in Lithuania, three main categories of distance learning cinema courses were analysed in the article. Research showed that the best way to organize distance learning cinema courses in Lithuania is to follow organisational experience of MOOC model.

Key words: distance learning, MOOC, virtual learning environment, cinema courses